

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de masterat: Drept

Forma de învățământ: cu frecvență

Suport de curs pentru disciplina:

DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE APROFUNDAT

AUTORI: Alexandru Țiclea, Laura Georgescu

Titular disciplină Conf. univ. dr. Laura Georgescu

București

INTRODUCERE.....	5
A. DATE PRIVIND TITULARUL DE DISCIPLINĂ.....	5
B. DATE DESPRE DISCIPLINĂ.....	5
C. OBIECTIVELE DISCIPLINEI	5
D. COMPETENȚE ACUMULATE DUPĂ PARCURGerea CURSULUI	5
E. RESURSE ȘI MIJLOACE DE LUCRU	6
F. STRUCTURA CURSULUI	6
G. EVALUAREA	7
CAPITOLUL I	8
NOȚIUNI GENERALE PRIVIND DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE.....	8
1. SECURITATEA SOCIALĂ ȘI RISCURILE SOCIALE.....	8
2. CONCEPTUL DE SECURITATE SOCIALĂ	8
3. DEFINIȚIA ȘI OBIECTUL DREPTULUI SECURITĂȚII SOCIALE.....	8
4. ASIGURĂRILE SOCIALE-INSTITUȚIE A DREPTULUI	9
SECURITĂȚII SOCIALE	9
5. ASISTENȚA SOCIALĂ – INSTITUȚIE A DREPTULUI SECURITĂȚII SOCIALE	9
6. PRINCIPIILE DREPTULUI SECURITĂȚII SOCIALE	10
7. IZVOARELE DREPTULUI SECURITĂȚII SOCIALE	10
8. BIBLIOGRAFIE	11
CAPITOLUL II	13
ASIGURĂRILE SOCIALE DE SĂNĂTATE.....	13
1. NOȚIUNE ȘI REGLEMENTARE	13
2. ASIGURĂȚII SISTEMULUI DE ASIGURĂRI SOCIALE DE SĂNĂTATE.....	13
4. CONCEDIILE ȘI INDEMNIZAȚIILE DE ASIGURĂRI SOCIALE DE SĂNĂTATE.....	15
5. CONCEDIUL ȘI INDEMNIZAȚIA	16
PENTRU INCAPACITATE TEMPORARĂ DE MUNCĂ.....	16
6. CONCEDII ȘI INDEMNIZAȚII PENTRU PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRILOR.....	17
ȘI RECUPERAREA CAPACITĂȚII DE MUNCĂ.....	17
7. CONCEDIUL ȘI INDEMNIZAȚIA DE MATERNITATE	18
8. CONCEDIUL ȘI INDEMNIZAȚIA PENTRU CREȘTEREA COPILULUI	18
9. CONCEDIUL ȘI INDEMNIZAȚIA PENTRU ÎNGRIJIREA COPILULUI BOLNAV.....	24
10. CONCEDIUL ȘI INDEMNIZAȚIA DE RISC MATERNAL	25
11. BIBLIOGRAFIE	25
CAPITOLUL III ASIGURAREA PENTRU ACCIDENTE DE MUNCĂ ȘI BOLI PROFESIONALE	26
1. NOȚIUNEA ȘI PRINCIPIILE ASIGURĂRII PENTRU ACCIDENTE DE MUNCĂ ȘI BOLI PROFESIONALE	26
2. RAPORTURILE DE ASIGURARE ȘI RISCURILE ASIGURATE	26
3. PERSOANELE ASIGURATE (ASIGURĂȚII)	26
4. ASIGURĂTORUL.....	27
5. OBIECTIVELE ASIGURĂRII	27
§ 6. CONTRIBUȚIA DE ASIGURĂRI PENTRU ACCIDENTE DE MUNCĂ ȘI BOLI PROFESIONALE	27
7. PRESTAȚII ȘI SERVICII DE ASIGURARE PENTRU ACCIDENTE DE MUNCĂ ȘI BOLI PROFESIONALE.....	27
8. COMUNICAREA ȘI CONSTATAREA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ ȘI A BOLILOR PROFESIONALE	28
9. PREVENIREA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ ȘI A BOLILOR PROFESIONALE.....	28
10. BIBLIOGRAFIE	29
CAPITOLUL IV	31
ASIGURĂRILE PENTRU ȘOMAJ.....	31
1. BENEFICIARII SISTEMULUI ASIGURĂRILOR PENTRU ȘOMAJ.....	31
2. CATEGORIILE DE ASIGURĂȚI	31
ÎN SISTEMUL ASIGURĂRILOR PENTRU ȘOMAJ	31
3. BUGETUL ASIGURĂRILOR PENTRU ȘOMAJ	32
4. PERSOANELE CARE BENEFICIAZĂ DE INDEMNIZAȚIE DE ȘOMAJ	33
5. PERSOANELE ASIMILATE ȘOMERILOR.....	34
6. PERSOANELE CARE NU BENEFICIAZĂ DE INDEMNIZAȚIE DE ȘOMAJ.....	34

7. CONDIȚII PENTRU NAȘTEREA DREPTULUI LA INDEMNIZAȚIA DE ȘOMAJ	34
8. DATA DE LA CARE SE DOBÂNDEȘTE DREPTUL DE A PRIMI INDEMNIZAȚIA DE ȘOMAJ	35
9. CUANTUMUL INDEMNIZAȚIEI DE ȘOMAJ	35
10. OBLIGAȚIILE PERSOANELOR CARE BENEFICIAZĂ DE INDEMNIZAȚIE DE ȘOMAJ	36
11. SUSPENDAREA PLĂȚII INDEMNIZAȚIEI	36
12. ÎNCETAREA PLĂȚII INDEMNIZAȚIEI DE ȘOMAJ	36
13. BIBLIOGRAFIE	37
CAPITOLUL V	38
SISTEMUL UNITAR DE PENSII PUBLICE	38
1. PRINCIPII ALE SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII	38
2. ASIGURAȚII	38
3. DECLARAȚIA DE ASIGURARE	38
4. CONTRACTUL DE ASIGURARE SOCIALĂ	39
5. STAGIUL DE COTIZARE.....	39
6. BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT	40
7. CONTRIBUȚIA DE ASIGURĂRI SOCIALE.....	40
8. NOȚIUNEA ȘI CATEGORIILE DE PENSII	42
9. PENSIA PENTRU LIMITĂ DE VÂRSTĂ.....	42
10. PENSIA ANTICIPATĂ.....	42
11. PENSIA ANTICIPATĂ PARȚIALĂ	43
12. PENSIA DE INVALIDITATE	43
13. PENSIA DE URMAȘ	45
14. CALCULUL PENSIILOR.....	46
15. STABILIREA ȘI PLATA PENSIILOR.....	47
16. ALTE DREPTURI DE ASIGURĂRI SOCIALE.....	50
17. BIBLIOGRAFIE	50
CAPITOLUL VI	52
SISTEMUL NAȚIONAL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ.....	52
1. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND AJUTORUL SOCIAL	52
2. BENEFICIARII AJUTORULUI SOCIAL	52
3. CONDIȚIILE NECESARE PENTRU ATRIBUIREA AJUTORULUI SOCIAL	53
4. STABILIREA CUANTUMULUI ȘI PLATA AJUTORULUI SOCIAL	54
5. OBLIGAȚIILE TITULARILOR DE AJUTOR SOCIAL ȘI MODIFICAREA ACESTUIA	55
6. SUSPENDAREA ȘI ÎNCETAREA PLĂȚII AJUTORULUI SOCIAL	56
7. ALTE CATEGORII DE PRESTAȚII FAMILIALE	57
8. SERVICIILE SOCIALE	62
8.1. <i>Dispoziții generale privind serviciile sociale</i>	62
8.2. <i>Beneficiarii de servicii sociale</i>	63
9. CANTINELE DE AJUTOR SOCIAL.....	63
10. TEST DE AUTOEVALUARE	64
11. NOȚIUNEA ȘI CARACTERISTICILE ALOCAȚIEI DE STAT PENTRU COPII	66
12. TITULARUL DREPTULUI LA.....	66
ALOCAȚIA DE STAT PENTRU COPII ȘI BENEFICIARUL ACESTEIA.....	66
13. CATEGORIILE DE COPII CARE AU DREPTUL LA ALOCAȚIE	67
14. PROCEDURA DE STABILIRE ȘI PLATĂ A ALOCAȚIEI.....	67
15. NOȚIUNEA ȘI SPECIFICUL ALOCAȚIEI PENTRU SUSȚINEREA FAMILIEI.....	68
16. TITULARUL DREPTULUI LA ALOCAȚIA FAMILIALĂ COMPLEMENTARĂ ȘI ALOCAȚIA DE SUSȚINERE PENTRU FAMILIA MONOPARENTALĂ	68
17. BENEFICIARII DREPTULUI LA ALOCAȚIA FAMILIALĂ.....	68
18. STABILIREA ȘI PLATA DREPTURILOR	69
19. NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND	70
PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI.....	70
20. BENEFICIARII DREPTULUI LA PROTECȚIE ȘI ASISTENȚĂ ȘI PERSOANELE RESPONSABILE PENTRU EXERCITAREA ACESTUI DREPT	70
21. PRINCIPIILE RESPECTĂRII ȘI GARANTĂRII DREPTURILOR COPILULUI	71
22. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE COPILULUI	71
23. BIBLIOGRAFIE	75
24. REGLEMENTAREA MĂSURILOR DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE	76

25. EVALUAREA SITUAȚIEI PERSOANELOR VÂRSTNICE CARE NECESITĂ ASISTENȚĂ SOCIALĂ.....	76
26. SERVICII COMUNITARE PENTRU PERSOANELE VÂRSTNICE	76
27. PROCEDURA DE STABILIRE, SUSPENDARE ȘI ÎNCETARE A DREPTURILOR	78
DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ PENTRU PERSOANELE VÂRSTNICE	78
28. BIBLIOGRAFIE	78

Introducere

Cursul este destinat studenților din cadrul programului de studii universitare de master Drept social român și european

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Conf.univ. dr. Laura Georgescu
E-mail:	Adresa instituțională

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	I
Semestrul:	I și II

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Prezentarea instituțiilor cu atribuții în securității sociale; Analiza reglementărilor în domeniul securității sociale; Prezentarea jurisprudenței în materia ce face obiectul cursului.
Obiectivele specifice	Dobândirea de competențele necesare în domeniu, să creeze specialiști în ce privește Dreptul securității sociale; Analizele de text și studiile de caz sunt menite să introducă studenții în probleme specifice de Dreptul securității sociale. Prin elementele sale, securitatea socială ajută la cunoașterea modalităților de protecție socială; Înțelegerea evoluției fenomenului securității sociale. Dobândirea de cunoștințe (ansamblu de fapte, principii, teorii și practică) în domeniul securității sociale; Dobândirea de abilități (capacitatea de a aplica și de a utiliza cunoștințele) în vederea rezolvării unor situații concrete.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	<ul style="list-style-type: none">• utilizarea conceptelor și principiilor fundamentale specifice dreptului securității sociale;• stabilirea regimului juridic aplicabil în domeniul asigurărilor sociale;• stabilirea regimului juridic aplicabil în domeniul asistenței sociale;• aplicarea și interpretarea legislației privind asistenței sociale;• aplicarea și interpretarea legislației privind asigurările sociale;
Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none">• acordarea asistenței sau consultanței de specialitate privind sistemul public de pensii;• acordarea asistenței și consultanței de specialitate privind asigurările pentru șomaj;• acordarea asistenței sau consultanței de specialitate privind concediile și indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă, pentru maternitate, pentru îngrijirea copilului până la 1-2 ani, a concediului paternal;• acordarea asistenței sau consultanței de specialitate în aplicarea legislației privind asistența socială, protecția copilului;• acordarea asistenței sau consultanței de specialitate privind aplicarea normelor legale și respectarea drepturilor persoanelor cu handicap, a persoanelor vârstnice;• acordarea asistenței sau consultanței de specialitate privind nediscriminarea în sistemul de asigurări de sănătate, în ce privește asigurările pentru șomaj, sistemul de pensii, dar și în domeniul asistenței sociale.

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm consultați bibliografia sugerată

f. Structura cursului

Cursul de *Dreptul securității sociale* este alcătuit din 6 capitole (fiecare capitol fiind aferent unei **unități de învățare**):

Capitolul I. **Considerații generale privind Dreptul securității sociale**

Capitolul II. **Asigurările sociale de sănătate**

Capitolul III **Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale**

Capitolul IV **Asigurările pentru șomaj**

Capitolul V **Sistemul național de pensii**

Capitolul VI **Sistemul național de asistență socială**

Cursul de Dreptul securității sociale aprofundat poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. Însă, în vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor capitolelor.

g. Evaluarea

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		E
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	50%
	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	30%
	- teste pe parcursul semestrului	10%
	- teme de control	10%

CAPITOLUL I

NOȚIUNI GENERALE PRIVIND DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE

1. Securitatea socială și riscurile sociale

Consecințele unor evenimente diverse din viața unei persoane sunt calificate în genere riscuri sociale.

Această concluzie rezultă din importante documente internaționale, inclusiv Convenția nr. 102/1952 a Organizației Internaționale a Muncii, care utilizează expresia *securitate socială* și îi precizează conținutul.

Documentele respective se referă la evenimente care determină puterea statală să asigure protecție în tot sau în parte populației sale.

Sunt considerate astfel de evenimente:

- boala;
- maternitatea;
- invaliditatea;
- bătrânețea;
- accidentul de muncă și boala profesională;
- decesul (protecția urmașilor);
- sarcinile familiale;
- șomajul.

Așadar, noțiunea de securitate socială este asociată unei liste de evenimente care, în pofida unei varietăți aparente, prezintă caracteristici comune, ele fiind, de fapt *riscuri sociale*, adică riscuri de natură să determine reducerea ori suprimarea capacității *de câștig* a persoanelor (în primul rând, salariate).

Având în vedere efectele lor, riscurile sociale sunt *acele evenimente care au incidență comună asupra situației economice a indivizilor prin diminuarea veniturilor sau, invers, prin creșterea cheltuielilor*.

Într-adevăr, există anumite evenimente susceptibile de a împiedica o persoană să dobândească un venit normal dintr-o activitate profesională. Din acest punct de vedere, riscurile sociale pot fi riscuri fizice și riscuri economice.

Riscurile fizice apar atunci când forța de muncă este alterată, redusă sau pierdută. Aceste riscuri pot fi *de origine profesională* și anume în caz de accident de muncă sau boală profesională și *de origine extraprofesională* în alte cazuri, de pildă: boală, maternitate, invaliditate, bătrânețe, deces, văduvie.

Riscurile economice sunt generate de situațiile în care forța de muncă, fără să fie alterată, este imposibil de exercitat, datorită lipsei de locuri de muncă disponibile; este cazul șomerilor.

Există, de asemenea, riscuri care constau în reducerea nivelului de trai prin creșterea cheltuielilor în situații excepționale, de exemplu, cumpărarea de medicamente în caz de boală, majorarea chiriilor în anumite perioade, întreținerea unor membri ai familiei aflați în nevoie etc.

Protecția socială constituie, așadar, o garanție contra riscurilor de ordin:

– *psihologic*: boală, maternitate, invaliditate, deces, bătrânețe, care pot afecta persoanele, antrenând astfel o reducere sau pierdere a câștigurilor;

– *profesional*: accidente de muncă și boli profesionale.

Securitatea socială, care ocupă un loc însemnat în viața cotidiană a mai multor oameni începe adesea înainte de naștere (îngrijirile prenatale) și se prelungeste după moarte (pensiile de urmaș).

Desigur că repararea consecințelor riscurilor sociale se face în scopul garantării securității economice a persoanelor supuse acestor riscuri.

2. Conceptul de securitate socială

Expresia *securitate socială* este utilizată nu numai în sintagma *politicile de securitate socială*, dar și în cea *sistemele de securitate socială*.

Cele două noțiuni nu sunt sinonime. Pe când prima se plasează pe planul scopurilor, cea de a doua evocă o anumită amenajare a mijloacelor.

Trebuie avut în vedere că în aproape toate țările lumii anumite norme juridice sunt calificate „sisteme de securitate socială” menite să organizeze o redistribuire financiară, adică, pe de o parte, o *prelevare*, iar pe de alta, o *repartiție* a fondurilor prelevate între beneficiarii acestei redistribuiri.

În aceste condiții, dreptul securității sociale poate fi definit ca *o redistribuire destinată să garanteze securitatea economică a persoanelor*.

În legătură cu *asistența*, trebuie menționat că din timpuri străvechi, persoane private sau instituții publice au venit în ajutorul unor oameni și acest ajutor spontan, o adevărată *datorie de caritate*, în timp, a căpătat o mare importanță. Dar, această caritate nu poate să constituie o soluție satisfăcătoare problemei generale a securității economice a indivizilor pentru că ea reprezintă doar un gest voluntar, deci facultativ.

3. Definiția și obiectul dreptului securității sociale

Securitatea socială nu este numai o activitate, o preocupare a statelor, ci ea este și un ansamblu de norme juridice, care reglementează această activitate, măsurile de protecție, specificul lor, beneficiarii acestora.

Într-adevăr, normele juridice, care reglementează relațiile de securitate socială, formează (alcătuiesc)

ramura de drept, cunoscută în lume sub denumirea de *dreptul securității sociale*.

Tot așa cum dreptul muncii s-a desprins de disciplina mamă – dreptul civil, dreptul securității sociale s-a desprins, la rândul său, din dreptul muncii pentru a deveni o disciplină autonomă, o nouă ramură de drept.

Dispozițiile legale din domeniul securității sociale au evoluat către dobândirea unei specificități proprii care le conferă individualitatea necesară constituirii într-o ramură de drept distinctă, de sine stătătoare.

Această nouă ramură, deși desprinsă din dreptul muncii, aparține dreptului public și nu dreptului privat.

Plecând de la împrejurarea că prin securitatea socială se urmărește de fapt securitatea economică a indivizilor, dreptul securității sociale este *dreptul redistribuirilor destinat să garanteze această securitate economică; el înglobează și dispozițiile legale de protecție a angajatului contra concedierii și de protecție a salariului*.

În considerarea celor ce preced, definim dreptul securității sociale ca *acea ramură a dreptului alcătuită din ansamblul normelor juridice care reglementează atât relațiile de asigurări sociale, cât și pe cele de asistență socială*.

4. Asigurările sociale-instituție a dreptului securității sociale

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, prin *asigurări sociale* se înțelege forma de ocrotire a persoanelor încadrate, constând în acordarea de ajutoare materiale și asistență medicală în caz de boală, în trimiterea la odihnă sau tratament (p. 64).

În mod curent, noțiunea de *asigurare* se folosește în legătură nu numai cu *asigurările sociale*, dar și cu *asigurările de stat*. În acest caz, elementul comun al ambelor instituții este însăși noțiunea generală de asigurare, care, așa cum s-a arătat, *implică în mod necesar existența a trei elemente: riscul, prima și prestația asigurătorului*.¹ Dar, dincolo de aceste asemănări, cele două instituții se deosebesc prin trăsături fundamentale proprii, care, de altfel, au fost evidențiate.

Raporturile de asigurări sociale reprezintă așadar relațiile juridice care se nasc, se modifică și sting în legătură cu acoperirea unor riscuri sociale.

Trăsăturile specifice sunt:

– subiectele raportului de asigurare sunt, pe de o parte, persoana fizică (asiguratul), iar pe de altă parte organizația de asigurări prin organismele competente;

– conținutul raporturilor de asigurare este în esență alcătuit din dreptul asiguratului la primirea indemnizației de asigurări sociale și obligația corelativă a instituției de asigurări de a plăti și din obligația asiguratului de a vira contribuția de asigurări sociale corelativă cu dreptul instituției de asigurare de a pretinde plata contribuției (raport juridic de tip comutativ);

– raportul de asigurare se naște, ca regulă, *ex lege* neavând la bază voința subiectelor sale;

– conținutul raportului de asigurare este prestabilit prin lege;

– obiectul raportului de asigurare constă, în principal, din furnizarea unor prestații ce reprezintă venituri de înlocuire a câștigului profesional (salariu, alte forme de venit profesional).

Intră în categoria acestor raporturi cele privind:

– pensiile și alte drepturi de asigurări sociale;

– asigurările sociale de sănătate;

– asigurările pentru accidente de muncă și boli profesionale;

– asigurările pentru șomaj.

5. Asistența socială – instituție a dreptului securității sociale

Considerăm că *asistența socială* este o componentă esențială a securității sociale reprezentată de un sistem de norme juridice prin care se pun în aplicare măsurile de protecție și acordare a unor prestații familiilor cu copii, diferitelor categorii de minori și bătrâni, persoanelor cu handicap și altor beneficiari, suportate, după caz, din bugetul de stat sau bugetele locale.

După cum se constată, elementele principale ale definiției sunt date de sfera persoanelor aflate în nevoie, de structura de organizare și funcționare, precum și de modul de finanțare a sistemului de asistență socială.

Nevoia socială constituie ansamblul necesităților a căror satisfacere este indispensabilă pentru asigurarea unui nivel și stil de viață adaptate nivelului de dezvoltare și statutului celor vizați.

Într-o clasificare, evident sumară, nevoile pot fi: *primare*, adică acelea care sunt indispensabile vieții, cum ar fi hrana, îmbrăcămintea etc.; *secundare*, care sunt necesare, dar nu indispensabile pentru a supraviețui: lectură, recreere; *terțiare* sunt cele neesențiale, de exemplu cadourile.

Sărăcia absolută, sau marea sărăcie, este o situație în care nevoile fundamentale nu sunt satisfăcute.

Sărăcia relativă este definită în raport cu nevoile sociale comparative. În Uniunea Europeană se consideră că sunt sărace persoanele care dispun de resurse atât de reduse încât nu pot accede la modul de viață pe care oamenii îl găsesc normal pentru societatea în care trăiesc.

În conformitate cu dispozițiile art. 2 din Legea nr. 292/2011², asistența socială, componentă a sistemului de

¹ A se vedea Șerban Viorel Stănoiu, *Accidentele de muncă și bolile profesionale în legislația României*, Editura Academiei, București, 1977, p. 45.

² Legea asistenței sociale (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011) modificată ulterior prin Legea nr. 194/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 642 din 24 iulie 2018).

protecție socială, este ansamblul de instituții și măsuri prin care statul, prin autoritățile administrației publice centrale și locale, și societatea civilă intervin pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare ori permanente ale unor situații care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților.

În vederea promovării procesului de incluziune socială, legea reglementează coordonarea și organizarea unitară a sistemului de servicii sociale și prestații sociale.

Scopul este de a crea condițiile necesare implementării măsurilor și acțiunilor sociale pentru garantarea dreptului fiecărei persoane aflate într-o situație de nevoie socială, datorată unor motive de natură economică, fizică, psihică sau socială, de a beneficia de servicii sociale și prestații sociale.

Asistența socială are o vocație universală pentru că nevoia, odată dovedită, permite accesul tuturor categoriilor de persoane defavorizate, adică a celor aflați în situații dificile din punct de vedere material, la prestațiile ce se acordă în astfel de situații.

Ea este finanțată pe principiul solidarității naționale, iar din sumele alocate se plătesc diverse ajutoare și alocații și se acordă prestații în natură (masa la cantinele de ajutor social, întreținerea în școli speciale, creșe, maternități, cămine de bătrâni, cămine spital etc.).

Raporturile de asistență socială se caracterizează, în principal, prin următoarele:¹

- sunt reglementate exclusiv prin lege;
- subiectele lor sunt persoanele fizice aflate în nevoie, pe de o parte și statul, prin organismele sale specializate, pe de altă parte;
- în conținutul acestor raporturi intră dreptul persoanelor asistate social de a primi prestațiile în bani sau în natură stabilite de lege, precum și obligația organelor specializate ale statului de a le acorda;
- prestațiile au un quantum forfetar și ele nu sunt în mod obligatoriu succesive ca cele de asigurări sociale.

6. Principiile dreptului securității sociale

Principiile dreptului sunt *acele idei generale, postulate călăuzitoare sau precepte directoare care orientează elaborarea și aplicarea normelor juridice într-o ramură de drept sau la nivelul întregului sistem de drept. Ele au forța și semnificația unor norme superioare, generale ce pot fi formulate în textele actelor normative, de regulă în legea fundamentală, sau, dacă nu sunt formulate expres, sunt deduse în lumina valorilor promovate de societate*².

Și în dreptul securității sociale se întâlnesc două categorii de principii:

- principii generale fundamentale ale sistemului dreptului;
- principii proprii dreptului securității sociale.

Principiile generale, fundamentale, sunt idei de bază ce se regăsesc în întreaga legislație națională. Aceste principii, se apreciază³, a fi următoarele:

- principiul asigurării bazelor legale de funcționare a statului;
- principiul libertății și egalității;
- principiul responsabilității;
- principiul echității și justiției.

Fiind principii ale întregului sistem de drept, se regăsesc în fiecare ramură, deci și în dreptul securității sociale.

Dar, așa cum am menționat, fiecare ramură de drept se caracterizează prin anumite principii specifice.

Principiile specifice ale dreptului securității sociale pot fi considerate următoarele:

- principiul egalității de tratament;
- principiul universalității;
- principiul asigurării obligatorii;
- principiul finanțării de la bugetul statului a prestațiilor necontributive;
- principiul indexării și compensării cuantumului prestațiilor.

7. Izvoarele dreptului securității sociale

În doctrina juridică se fac referiri la două categorii de izvoare ale dreptului: *izvoare materiale și izvoare formale*⁴.

Prin *izvoare materiale* se au în vedere sursele, factorii de determinare și creare, geneza dreptului.

Prin *izvoare formale sau juridice* se înțeleg mijloacele cu ajutorul cărora se exprimă izvoarele materiale, forma pe care o îmbracă dreptul în ansamblul normelor sale.

Așadar, *actele normative care reglementează relațiile de securitate socială constituie izvoarele dreptului securității sociale*.

În dreptul securității sociale este utilizată metoda reglementării directe prin acte ale puterii, mai exact prin lege. Potrivit dispozițiilor art. 72 alin. 3 lit. i din Constituție, în legislația noastră orice reglementare în materia securității sociale face obiectul legii organice⁵.

¹ A se vedea Alexandru Athanasiu, *op. cit.*, 29-30.

² Ion Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, Editura Universul juridic, București, 2007, p. 327.

³ Nicolae Popa, *op. cit.*, p. 120-130.

⁴ A se vedea, de exemplu: Nicolae Popa, Mihail-Constantin Eremia, Simona Cristea, *op. cit.*, p. 162-163; Ion Craioveanu, *op. cit.*, p. 369-370.

⁵ Alexandru Athanasiu, *op. cit.*, p. 30.

Sunt foarte multe acte normative, având rangul de lege, care constituie izvoare ale dreptului securității sociale, de exemplu:

- Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii ;
- Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R. ;
- Legea nr. 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice ;
- Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat ;
- Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă ;
- Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății ;
- Legea nr. 263/2010 privind sistemul unic de pensii publice ;
- Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei ;
- Legea asistenței sociale nr. 292/2011 ;
- Legea nr. 197/2012 privind asigurarea calității serviciilor sociale etc.

Ordonanțele pot fi izvoare ale dreptului securității sociale dacă îndeplinesc condiția de a reglementa relații de securitate socială. Are un astfel de caracter, de exemplu, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2006 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 67/2007 privind egalitatea de tratament între femei și bărbați în cadrul schemelor de securitate socială Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor.

Hotărârile Guvernului pot fi excepțional izvoare ale dreptului securității sociale. Ele se emit în baza și în vederea executării legii. Au un asemenea caracter, de pildă, hotărârile prin care sunt indexate pensiile și alte drepturi de asigurări sociale, precum și alocațiile de hrană pentru consumurile colective din unitățile de asistență socială etc.

Pot avea calitatea de izvoare ale dreptului securității sociale *ordinele și instrucțiunile* miniștrilor, diferite *norme metodologice* sau *tehnice*, date în aplicarea unor dispoziții legale care reglementează relații de securitate socială.

În afară de normele interne și cele europene pot fi izvoare ale dreptului securității sociale. Avem în vedere Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 referitor la sistemele de securitate socială care se aplică angajaților, lucrătorilor independenți și membrilor lor de familie care se deplasează în interiorul Comunității, Regulamentul (CEE) nr. 574/72 care stabilește modalitățile de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71, Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemului de securitate socială, Regulamentul (CE) nr. 458/2007 privind Sistemul european de statistici integrate privind protecția socială etc.

Pot fi izvoare ale dreptului securității sociale *convențiile, tratatele etc.* încheiate sau ratificate de țara noastră.

Unele din aceste norme sunt adoptate de Organizația Internațională a Muncii. România a ratificat Convenția nr. 24/1927 privind asigurările în caz de boală (în industrie) și Convenția nr. 117/1962 privind politica socială (obiective și norme de bază). Convenția 183/2000 privind revizuirea Convenției (revizuită) asupra protecției maternității din 1952, adoptată la cea de-a 88-a sesiunea a Conferinței Generale a Organizației Internaționale a Muncii la Geneva la 15 iunie 2000¹.

Convențiile și acordurile bilaterale, încheiate de țara noastră, în domeniul asigurărilor sociale sunt de asemenea izvoare ale dreptului securității sociale, de exemplu:

- Acordul între România și Republica Coreea în domeniul securității sociale, semnat la Seul, la 11 septembrie 2008, ratificat prin Legea nr. 327/2009.
- Acordul între România și Canada în domeniul securității sociale, semnat la Ottawa, la 19 noiembrie 2009, ratificat prin Legea nr. 183/2010.

8. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Codul fiscal
4. Codul civil
5. Legea asistenței sociale nr. 292/2011 etc.
6. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 67/2007 privind egalitatea de tratament între femei și bărbați în cadrul schemelor de securitate socială;
 1. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, *Dreptul securității sociale. Curs Universitar*, Editura Universul juridic, București, 2019;
 2. Alexandru Țiclea, *Dreptul muncii. Curs universitar*, Editura Universul juridic, București, 2019;
 3. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, *Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final*, Editura Universul juridic, București, 2018;
 4. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, *Codul muncii comentat*, Editura Universul juridic, București, 2017;

¹ Ratificat prin Legea nr. 452/2000 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 535 din 23 iulie 2000).

5. Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;
6. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, editura Wolters Kluwer.

CAPITOLUL II

ASIGURĂRILE SOCIALE DE SĂNĂTATE

1. Noțiune și reglementare

Așa cum stabilește art. 1 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, asigurările sociale de sănătate reprezintă principalul sistem de finanțare a ocrotirii sănătății populației care asigură accesul la un pachet de servicii de bază pentru asigurați¹.

Art. 34 din *Constituția României* prevede:

- dreptul la ocrotirea sănătății este garantat;
- statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice;
- organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.

Asigurările sociale de sănătate sunt obligatorii, protejează practic toată populația țării și anume atât salariații, cât și pensionarii, șomerii, precum și persoanele care lucrează pe bază de convenții civile, dar și persoanele care nu sunt salariate, dar au obligația să își asigure sănătatea. Datorită faptului că asigurările sociale de sănătate funcționează în regim obligatoriu, consecința imediată este aceea că plata contribuției de asigurări sociale de sănătate este obligatorie, atât pentru persoanele fizice, cât și pentru cele juridice, în cuantumurile și la termenele prevăzute.

2. Asigurații sistemului de asigurări sociale de sănătate

Asigurarea socială de sănătate poate fi:

- obligatorie;
- facultativă.

Sunt asigurați,

- a) toți cetățenii români cu domiciliul sau reședința în țară;
- b) cetățenii străini și apatrizii care au solicitat și au obținut prelungirea dreptului de ședere temporară ori au domiciliul în România;
- c) cetățenii statelor membre ale UE, SEE și Confederației Elvețiene care nu dețin o asigurare încheiată pe teritoriul altui stat membru care produce efecte pe teritoriul României, care au solicitat și au obținut dreptul de rezidență în România, pentru o perioadă de peste 3 luni;
- d) persoanele din statele membre ale UE, SEE și Confederației Elvețiene care îndeplinesc condițiile de lucrător frontalier și anume desfășoară o activitate salariată sau independentă în România și care rezidă în alt stat membru în care se întoarce de regulă zilnic ori cel puțin o dată pe săptămână [art. 222 alin. (1)].

Următoarele categorii de persoane beneficiază de *asigurare, fără plata contribuției*:

- a) copiii până la vârsta de 18 ani, tinerii de la 18 ani până la vârsta de 26 de ani, dacă sunt elevi, inclusiv absolvenții de liceu, până la începerea anului universitar, dar nu mai mult de 3 luni de la terminarea studiilor, ucenici sau studenți, studenții - doctoranzi care desfășoară activități didactice, potrivit contractului de studii de doctorat, în limita a 4 - 6 ore convenționale didactice pe săptămână, precum și persoanele care urmează modulul instruirii individuale, pe baza cererii lor, pentru a deveni soldați sau gradați profesioniști;
- b) tinerii cu vârsta de până la 26 de ani care provin din sistemul de protecție a copilului;
- c) soțul, soția și părinții fără venituri proprii, aflați în întreținerea unei persoane asigurate;
- d) persoanele ale căror drepturi sunt stabilite prin Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, prin Legea nr. 51/1993 privind acordarea unor drepturi magistraților care au fost înlăturați din justiție pentru considerente politice în perioada anilor 1945-1989, prin Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, prin Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război, prin Legea nr. 309/2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, precum și persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 din Legea recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului-Lupeni - august 1977 nr. 341/2004, pentru drepturile bănești acordate de aceste legi;
- e) persoanele cu handicap, pentru veniturile obținute în baza Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
- f) bolnavii cu afecțiuni incluse în programele naționale de sănătate stabilite de Ministerul Sănătății, până la vindecarea respectivei afecțiuni;

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 28 aprilie 2006, modificată ulterior.

g) femeile însărcinate și lăuzele;

h) persoanele fizice care se află în concedii medicale pentru incapacitate temporară de muncă, acordate în urma unor accidente de muncă sau a unor boli profesionale, precum și cele care se află în concedii medicale acordate potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate;

i) persoanele care se află în concediu de acomodare, potrivit Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției, în concediu pentru creșterea copilului potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor;

j) persoanele care execută o pedeapsă privativă de libertate sau se află în arest preventiv în unitățile penitenciare, precum și persoanele care se află în executarea unei măsuri educative ori de siguranță privative de libertate, respectiv persoanele care se află în perioada de amânare sau de întrerupere a executării pedepsei privative de libertate;

k) persoanele care beneficiază de indemnizație de șomaj sau, după caz, de alte drepturi de protecție socială care se acordă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, potrivit legii;

l) persoanele reținute, arestate sau deținute care se află în centrele de reținere și arestare preventivă, străinii aflați în centrele de cazare în vederea returnării ori expulzării, precum și cei care sunt victime ale traficului de persoane, care se află în timpul procedurilor necesare stabilirii identității și sunt cazați în centrele special amenajate potrivit legii;

m) persoanele fizice care beneficiază de ajutor social potrivit Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat;

n) persoanele fizice care au calitatea de pensionari, pentru veniturile din pensii, precum și pentru veniturile realizate din drepturi de proprietate intelectuală;

o) persoanele cetățeni români, care sunt victime ale traficului de persoane, pentru o perioadă de cel mult 12 luni;

p) personalul monahal al cultelor recunoscute, aflat în evidența Secretariatului de Stat pentru Culte.

q) voluntarii care își desfășoară activitatea în cadrul serviciilor de urgență voluntare, în baza contractului de voluntariat, pe perioada participării la intervenții de urgență sau a pregătirii în vederea participării la acestea, conform prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 88/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență. [art. 224 alin. (1)].¹

Art. 154 alin. 1 lit. c din Codul fiscal completează aceste persoane, stabilind că sunt exceptate de la plata contribuției sunt și soțul, soția, părinții fără venituri proprii, aflați în întreținerea persoanei asigurate.

Categoriile de persoane care nu sunt prevăzute mai sus au obligația să se asigure și să plătească contribuția la asigurările sociale de sănătate [art. 224 alin. (2)].

Persoanele asigurate din statele cu care țara noastră a încheiat documente internaționale cu prevederi în domeniul sănătății beneficiază de servicii medicale și alte prestații acordate pe teritoriul României, în condițiile prevăzute de respectivele documente internaționale.

Conform art. 225, următoarele categorii de asigurați sunt *scutite de la coplată*²:

a) copiii până la vârsta de 18 ani, tinerii între 18 ani și 26 de ani, dacă sunt elevi, absolvenți de liceu, până la începerea anului universitar, dar nu mai mult de 3 luni, ucenicii sau studenții, dacă nu realizează venituri din muncă;

b) bolnavii cu afecțiuni incluse în programele naționale de sănătate stabilite de Ministerul Sănătății, pentru serviciile medicale aferente bolii de bază respectivei afecțiuni, dacă nu realizează venituri din muncă, pensie sau din alte resurse;

c) persoanele fizice cu venituri din pensii și indemnizație socială pentru pensionari, de până la 900 lei/lună inclusiv, indiferent dacă realizează sau nu alte venituri;

d) toate femeile însărcinate și lăuzele, pentru servicii medicale legate de evoluția sarcinii, iar cele care nu au niciun venit sau au venituri sub salariul de bază minim brut pe țară, pentru toate serviciile medicale.

Persoanele asigurate din statele cu care România a încheiat documente internaționale cu prevederi în domeniul sănătății beneficiază de servicii medicale și alte prestații acordate pe teritoriul României, în condițiile prevăzute de respectivele documente internaționale (art. 227 din Legea nr. 95/2006).

Obligația virării contribuției pentru asigurările sociale de sănătate revine persoanei juridice sau fizice care angajează persoane pe bază de contract individual de muncă ori în baza unui statut special, precum și persoanelor fizice.³

¹ A se vedea și art. 153 din Codul fiscal.

² Art. 226 prevede în alin. (1) că „Lista serviciilor medicale pentru care se încasează coplata, nivelul coplății, precum și data aplicării coplății se stabilesc prin contractul-cadru și prin normele de aplicare a acestuia.

(2) Domeniile de asistență medicală pentru care se stabilește coplata, precum și suma minimă și maximă care reprezintă această coplată pentru fiecare categorie de serviciu medical și unitate medicală se aprobă prin hotărâre a Guvernului, în urma negocierii cu asociațiile de pacienți, asociațiile profesionale, asociațiile patronale ale furnizorilor de servicii de sănătate și CNAS.

(5) Sumele încasate din coplată constituie venituri ale furnizorilor de servicii medicale și se utilizează pentru îmbunătățirea calității serviciilor medicale și pentru achiziționarea tichetului moderator pentru sănătate”.

³ A se vedea și art. 153 alin. 1 lit. f din Codul fiscal.

Persoanele juridice sau fizice la care își desfășoară activitatea asigurării sunt obligate să depună lunar la casele de asigurări alese în mod liber de asigurați declarații nominale privind obligațiile ce le revin față de fond și dovada plății contribuțiilor (art. 169 din Codul fiscal).

Calitatea de asigurat se dovedește cu un document justificativ –cardul de asigurat – eliberat prin grija casei la care este înscris asiguratul.

Metodologia și modalitățile de gestionare și de distribuire ale cardului de asigurat se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări de Sănătate¹.

Informațiile minime care pot fi accesate de pe cardul național de asigurări sociale de sănătate sunt următoarele:

- a) numele, prenumele, precum și codul numeric personal ale asiguratului;
- b) codul unic de identificare în sistemul de asigurări sociale de sănătate;
- c) numărul de identificare al cardului național (art.138 alin. 1 din Legea nr. 95/2006).

3. Constituirea fondului național unic de asigurări sociale de sănătate

Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate se formează din:

- a) contribuții ale persoanelor fizice;
- b) sumele care se distribuie fondului din contribuția asiguratorie pentru muncă;
- c) subvenții de la bugetul de stat;
- d) dobânzi, donații, sponsorizări, venituri obținute din exploatarea patrimoniului Casei Naționale de Asigurări de Sănătate și caselor de asigurări, precum și alte venituri;
- e) sume din veniturile proprii ale Ministerului Sănătății.

Colectarea contribuțiilor persoanelor obligate să se asigure și a contribuției asiguratorii pentru muncă datorată de angajator se face de către Ministerul Finanțelor Publice, prin Agenția Națională de Administrare Fiscală, și organele fiscale subordonate (art. 265).

Persoana asigurată are obligația plății unei contribuții bănești lunare pentru asigurările de sănătate, cu excepția persoanelor asigurate fără plata contribuției (art. 266 alin. 1 din Legea nr. 96/2006).

Astfel cum s-a stabilit prin art. 156 din Codul fiscal cota de contribuție de asigurări sociale de sănătate este de 10% și se datorează de către persoanele fizice care au calitatea de angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale de sănătate.

4. Concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate

Drepturile de asigurări sociale, sunt reglementate de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copilului² și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate³, care prevăd că asigurații au dreptul la:

- a) concediu și indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, cauzată de boli obișnuite sau de accidente în afara muncii;
- b) concedii medicale și indemnizații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, exclusiv pentru situațiile rezultate ca urmare a unor accidente de muncă sau boli profesionale;
- c) concediu și indemnizație pentru maternitate;
- d) concediu și indemnizație pentru creșterea copilului;
- e) concediu și indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav;
- f) concediu de risc maternal (art. 2).

Conform art. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, asigurații, au dreptul, pe perioada în care au domiciliul sau reședința pe teritoriul României, la concedii medicale și indemnizații de asigurări sociale de sănătate, dacă:

- desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă, în baza raportului de serviciu, act de detașare sau a unui statut special prevăzut de lege, sau beneficiază de alte venituri asimilate salariilor;
- realizează în România venituri de la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte;
- beneficiază de indemnizație de șomaj.

¹ A se vedea Hotărârea Guvernului nr. 972/2006 privind aprobarea Statutului Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 680 din 8 august 2006), modificată ulterior, inclusiv prin Hotărârea Guvernului nr. 503/2016 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 557 din 22 iulie 2016).

² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 830 din 10 decembrie 2010, modificată ulterior, inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 81/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 792 din 17 septembrie 2018).

³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1074 din 29 noiembrie 2005, modificată ulterior, inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 8/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 1 martie 2018).

Se pot asigura în sistemul de asigurări sociale de sănătate, pentru a beneficia de concedii și indemnizații de asigurări sociale de sănătate, persoanele fizice, altele decât cele amintite mai sus, pe bază de contract de asigurare pentru concedii și indemnizații de asigurări sociale de sănătate.

Pentru a beneficia de concedii și indemnizații de asigurări sociale de sănătate, persoanele trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții:

a) să îndeplinească stagiul minim de cotizare;

b) să prezinte adeverința de la plătitorul de indemnizații din care să reiasă numărul de zile de concediu de incapacitate temporară de muncă avute în ultimele 12 luni, cu excepția urgențelor medico-chirurgicale sau a bolilor infectocontagioase din grupa A .

Cota de contribuție se datorează și se achită de către persoanele asigurate facultativ. Venitul lunar pentru care se optează plata contribuției este un venit ales care nu poate fi mai mic decât valoarea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată, stabilit potrivit legii, și nici mai mare decât valoarea a de 12 ori a acestuia.

Salariul de bază minim brut pe țară utilizat la stabilirea bazei lunare de calcul al contribuției este salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată stabilit prin hotărâre a Guvernului, aferent lunii pentru care se optează plata contribuției.

Persoanele asigurate facultativ *efectuează plata contribuției lunar*, prin aplicarea cotei asupra venitului lunar ales înscris în contract.

Persoanele asigurate care au beneficiat de certificate de concediu medical, informațiile referitoare la certificate, precum și veniturile care intră în baza de calcul al indemnizațiilor aferente acestora se declară de către persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora la care își desfășoară activitatea persoanele fizice, persoanele fizice care au asigurare facultativă, precum și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, prin agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene și a municipiului București prin declarația prevăzută de Codul fiscal.

Persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori și ANOFM sunt obligate să depună la casele de asigurări de sănătate, în a căror rază administrativ-teritorială își au sediul social, respectiv domiciliul, exemplarul 2 al certificatelor de concediu medical în condițiile în care se solicită restituirea sumelor reprezentând indemnizații plătite asiguraților, care sunt suportate din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Persoanele care au beneficiat de certificate medicale și informațiile referitoare la certificate se declară și de către persoanele fizice care obțin venituri sub formă de salarii ca urmare a activității desfășurate la misiunile diplomatice și posturile consulare acreditate în România, precum și la reprezentanțele din România ale persoanelor juridice străine, precum și de persoanele fizice care realizează venituri din salarii sau asimilate salariilor, care își desfășoară activitatea în România și obțin venituri sub formă de salarii de la angajatori care nu au sediu social, sediu permanent sau reprezentanță în România și care datorează contribuțiile sociale obligatorii pentru salarii lor, potrivit prevederilor legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și ale acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte, în condițiile prevăzute Codul fiscal (art. 6).

Stagiul minim de asigurare pentru acordarea drepturilor este de 6 luni realizate în ultimele 12 luni anterioare lunii pentru care se acordă concediul medical.

Asigurații au dreptul la concediu și indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, fără condiții de stagiul de cotizare, în cazul urgențelor medico chirurgicale, tuberculozei, bolilor infectocontagioase din grupa A, neoplaziilor și SIDA (art. 9).

Pentru persoanele asigurate obligatoriu, în cazul în care stagiul de cotizare este mai mic de 6 luni, pentru situațiile urgențelor medico-chirurgicale, tuberculozei, bolilor infectocontagioase din grupa A, neoplaziilor și SIDA, concediu de risc maternal, baza de calcul al indemnizațiilor de asigurări sociale o constituie media veniturilor lunare realizate sau, după caz, venitul lunar din prima lună de activitate.

Pentru persoanele asigurate facultativ, în cazul în care stagiul de cotizare este mai mic de 6 luni, pentru situațiile mai sus amintite, baza de calcul al indemnizațiilor de asigurări sociale o constituie media veniturilor lunare asigurate, înscrise în contractul de asigurare sau, după caz, venitul lunar din prima lună de asigurare.

Asigurații beneficiază de concedii și de indemnizații, în baza certificatului medical eliberat de medicul curant. *Medic curant* este orice medic aflat în relație contractuală cu casele de asigurări de sănătate, precum și orice alt medic cu autorizație de liberă practică valabilă, medic de familie sau specialist, care încheie o convenție în acest sens cu casele de asigurări de sănătate.

Medicii curanți pot completa certificatele de concediu medical atât pe suport hârtie, cât și electronic și le pot transmite pe suport hârtie sau prin mijloace electronice de transmitere la distanță angajatorilor/persoanelor în drept, după caz.

5. Concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se suportă:

- de către angajator, din prima zi până în a 5-a zi de incapacitate temporară de muncă;

- din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, începând cu:

a) ziua următoare celor suportate de angajator, și până la data încetării incapacității temporare de muncă a asiguratului sau a pensionării acestuia;

b) prima zi de incapacitate temporară de muncă, în cazul persoanelor asigurate ce realizează în România venituri din desfășurarea unei activități în baza unui contract individual de muncă, a unui raport de serviciu, act

de detașare sau a unui statut special, precum și alte venituri asimilate salariilor, de la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte și persoanelor care beneficiază de indemnizație de șomaj (art. 12).

Durata de acordare a concediului și a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, este de cel mult 183 de zile în interval de un an, socotit din prima zi de îmbolnăvire.

Începând cu a 91-a zi concediul se poate prelungi până la 183 de zile, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale.

Durata de acordare a concediului și a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă este mai mare în cazul unor boli speciale și se diferențiază după cum urmează:

– un an, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru tuberculoză pulmonară și unele boli cardiovasculare, stabilite de Casa Națională de Asigurări de Sănătate, denumită în continuare CNAS, cu acordul Ministerului Sănătății;

– un an, cu drept de prelungire până la un an și 6 luni de către medicul expert al asigurărilor sociale, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru tuberculoză meningeală, peritoneală și urogenitală, inclusiv a glandelor suprarenale, pentru SIDA și neoplazii, în funcție de stadiul bolii;

– un an și 6 luni, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru tuberculoză pulmonară operată și osteoarticulară;

– 6 luni, cu posibilitatea de prelungire până la maximum un an, în intervalul ultimilor 2 ani, pentru alte forme de tuberculoză extrapulmonară, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale (art. 13).

Medicul primar sau, medicul specialist în afecțiunea principală invalidantă poate propune pensionarea de invaliditate dacă bolnavul nu a fost recuperat la expirarea duratelor de acordare a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă.

În situații temeinic motivate de posibilitatea recuperării, medicul poate propune prelungirea concediului medical peste 183 de zile, în scopul evitării pensionării de invaliditate și menținerii asiguratului în activitate.

Medicul expert al asigurărilor sociale decide prelungirea concediului medical pentru continuarea programului recuperator, reducerea programului de lucru, reluarea activității în raport de pregătirea profesională și de aptitudini ori pensionarea de invaliditate.

Prelungirea concediului medical peste 183 de zile se face pentru cel mult 90 de zile, conform procedurilor stabilite de Casa Națională de Pensii Publice, împreună cu CNAS, în raport cu evoluția cazului și cu rezultatele acțiunilor de recuperare (art. 14).

În cazul în care medicul expert al asigurărilor sociale a emis avizul de pensionare de invaliditate, plata indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă se face până la sfârșitul lunii următoare celei în care s-a emis avizul, fără a se depăși durata maximă de acordare a concediului (art. 15).

Asigurații a căror incapacitate temporară de muncă a survenit în timpul concediului de odihnă sau al concediului fără plată beneficiază de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, concediul de odihnă sau fără plată fiind întrerupt, urmând ca zilele neefectuate să fie reprogramate.

Beneficiază de indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă, în aceleași condiții ca și ceilalți asigurați, pensionarii care obțin venituri, precum și pensionarii de invaliditate gradul III sau, pensionarii nevăzători, membri ai asociației familiale sau autorizați să desfășoare activități independente (art. 16).

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă se determină prin aplicarea procentului de 75% asupra bazei de calcul.

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, determinată de tuberculoză, SIDA, neoplazii, precum și de o boală infectocontagioasă din grupa A și de urgențe medico-chirurgicale, este de 100% din baza de calcul (art. 17).

6. Concedii și indemnizații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă

În scopul prevenirii îmbolnăvirilor și recuperării capacității de muncă, asigurații pot beneficia de:

- indemnizație pentru reducerea timpului de muncă;
- concediu și indemnizație pentru carantină;
- tratament balnear, în conformitate cu programul individual de recuperare (art. 18).

Indemnizația pentru reducerea timpului de muncă cu o pătrime din durata normală se acordă asiguraților care, din motive de sănătate, nu mai pot realiza durata normală de muncă.

Indemnizația se acordă, la propunerea medicului curant, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale, pentru cel mult 90 de zile în ultimele 12 luni anterioare primei zile de concediu, în una sau mai multe etape.

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru reducerea timpului de muncă este egal cu diferența dintre baza de calcul și venitul salarial brut realizat de asigurat prin reducerea timpului normal de muncă, fără a depăși 25% din baza de calcul (art. 19).

Concediul și indemnizația pentru carantină se acordă asiguraților cărora li se interzice continuarea activității din cauza unei boli contagioase, pe durata stabilită prin certificatul eliberat de direcția de sănătate publică.

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru carantină reprezintă 75% din baza de calcul (art. 20).

Asigurații aflați în incapacitate temporară de muncă pe o perioadă mai mare de 90 de zile consecutive beneficiază de tratament balnear și de recuperare a capacității de muncă, pe baza prescripțiilor medicale, cu sau fără contribuție personală, în condițiile prevăzute în Contractul-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate.

Tratamentul balnear și de recuperare a capacității de muncă se desfășoară în conformitate cu prevederile programului individual de recuperare întocmit de medicul curant, cu avizul obligatoriu al medicului expert al asigurărilor sociale, în funcție de natura, stadiul și prognosticul bolii, structurat pe etape.

În funcție de tipul afecțiunii și de natura tratamentului, durata tratamentului balnear este de 15-21 de zile și se stabilește odată cu avizul obligatoriu al medicului expert.

7. Concediul și indemnizația de maternitate

Așa cum prevede art. 23 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, asiguratele au dreptul la concedii pentru sarcină și lăuzie, pe o perioadă de 126 de zile calendaristice, perioadă în care beneficiază de indemnizație de maternitate.

De aceleași drepturi beneficiază și femeile care din motive neimputabile lor, nu mai au calitatea de asigurat, dacă nasc în termen de 9 luni de la data pierderii acestei calități. Faptul că pierderea calității de asigurat nu s-a produs din motive imputabile persoanei în cauză se dovedește cu acte oficiale eliberate de către angajatori sau asimilații acestora.

În această situație, baza de calcul a indemnizației de maternitate se constituie din media veniturilor lunare pe baza cărora s-a calculat contribuția pentru concedii și indemnizații, din ultimele 6 luni anterioare datei pierderii calității de asigurat.

Concediul pentru sarcină se acordă pe o perioadă de 63 de zile înainte de naștere, iar concediul pentru lăuzie pe o perioadă de 63 de zile după naștere.

Concediile pentru sarcină și lăuzie se pot compensa între ele, în funcție de recomandarea medicului și de opțiunea persoanei beneficiare, în așa fel încât durata minimă obligatorie a concediului de lăuzie să fie de 42 de zile calendaristice.

Persoanele cu handicap asigurate beneficiază, la cerere, de concediu pentru sarcină, începând cu luna a 6-a de sarcină.

În situația copilului născut mort sau dacă acesta moare în perioada concediului de lăuzie, indemnizația de maternitate se acordă pe toată durata acestuia.

Cuantumul brut lunar al indemnizației de maternitate este de 85% din baza de calcul.

8. Concediul și indemnizația pentru creșterea copilului

Art. 2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copilului prevede că, persoanele care, în ultimii 2 ani anteriori datei nașterii copilului, au realizat timp de cel puțin 12 luni venituri din salarii și asimilate salariilor, venituri din activități independente, venituri din drepturi de proprietate intelectuală, venituri din activități agricole, silvicultură și piscicultură, supuse impozitului, beneficiază de concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani, respectiv 3 ani, în cazul copilului cu handicap, precum și de o indemnizație lunară.

Acest indicator social de referință este reglementat prin art. 33¹ din Legea nr. 76/2002 și are valoare de 500 lei.

Cuantumul indemnizației lunare pentru creșterea copilului este de 85% din media veniturilor nete realizate în ultimele 12 luni din ultimii 2 ani anteriori datei nașterii copilului. Cuantumul minim al indemnizației lunare nu poate fi mai mic decât suma rezultată din aplicarea unui coeficient de multiplicare de 2,5 la valoarea ISR, adică 1250 lei, iar cuantumul maxim al acesteia nu poate depăși valoarea de 8.500 lei.

Cele 12 luni pot fi constituite integral și din perioadele în care persoanele s-au aflat în una sau mai multe dintre următoarele situații:

a) au beneficiat de indemnizație de șomaj, sau au realizat perioade de stagiul de cotizare în sistemul public de pensii, în condițiile prevăzute de actele normative cu caracter special care reglementează concedierile colective;

b) s-au aflat în evidența agențiilor județene pentru ocuparea forței de muncă, respectiv a municipiului București, în vederea acordării indemnizației de șomaj;

c) au beneficiat de concedii și de indemnizații de asigurări sociale de sănătate prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate;

d) au beneficiat de concedii medicale și de indemnizații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, exclusiv pentru situațiile rezultate ca urmare a unor accidente de muncă sau boli profesionale;

e) au beneficiat de pensie de invaliditate;

f) se află în perioada de întrerupere temporară a activității, din inițiativa angajatorului, fără încetarea raportului de muncă, pentru motive economice, tehnologice, structurale sau similare;

g) au beneficiat de concediu și indemnizație lunară pentru creșterea copilului;

h) au beneficiat de concediu și indemnizație lunară pentru creșterea sau îngrijirea copilului cu handicap;

i) au beneficiat de concediu fără plată pentru creșterea copilului;

j) se află în perioada de 3 luni de la încetarea unui contract de muncă pe durată determinată și începerea unui alt contract de muncă pe durată determinată;

k) au însoțit soțul/soția trimis/trimisă în misiune permanentă în străinătate;

l) au efectuat sau efectuează serviciul militar pe bază de voluntariat, au fost concentrați, mobilizați sau în prizonierat;

m) frecventează, fără întrerupere, cursurile de zi ale învățământului preuniversitar, inclusiv în cadrul programului „A doua șansă”, sau, după caz, universitar la nivelul studiilor universitare de licență ori de master, precum și ale învățământului postuniversitar la nivel de masterat, organizate potrivit legii, în țară sau în străinătate, într-un domeniu recunoscut de Ministerul Educației, cu excepția situației de întrerupere a cursurilor din motive medicale;

n) au calitate de doctorand;

o) se află în perioada cuprinsă între încheierea unei forme de învățământ preuniversitar și începerea, în același an calendaristic, a unei alte forme de învățământ preuniversitar, cursuri de zi, frecventate fără întrerupere;

p) se află în perioada cuprinsă între absolvirea cursurilor de zi ale învățământului preuniversitar, și începerea învățământului universitar, cursuri de zi, în același an calendaristic;

q) se află în perioada cuprinsă între încheierea unei forme de învățământ universitar, cursuri de zi, cu sau fără examen de licență sau de diplomă, și începerea, în același an calendaristic, a unei alte forme de învățământ universitar, cursuri de zi, frecventate fără întrerupere;

r) se află în perioada cuprinsă între încheierea unei forme de învățământ universitar, la nivelul studiilor universitare de licență sau de master, precum și ale învățământului postuniversitar la nivel de masterat, cursuri de zi, și începerea, în același an calendaristic, a unei alte forme de învățământ universitar la nivelul studiilor universitare de licență sau de master, cursuri de zi, organizate potrivit legii, frecventate fără întrerupere;

s) se află în perioada cuprinsă între încheierea unei forme de învățământ postuniversitar, cursuri de zi, și începerea, în același an calendaristic, a unei alte forme de învățământ postuniversitar, cursuri de zi, frecventate fără întrerupere;

t) se află în perioada de 60 de zile de la finalizarea cursurilor învățământului obligatoriu sau, după caz, de la absolvirea cursurilor de zi ale învățământului preuniversitar, universitar la nivelul studiilor universitare de licență sau de master și postuniversitar la nivel de masterat, cu sau fără examen de absolvire, în vederea angajării ori, după caz, trecerii în șomaj, calculate începând cu data de 1 a lunii următoare finalizării studiilor;

u) au beneficiat de concediu fără plată pentru a participa la cursuri de formare și perfecționare profesională din inițiativa angajatorului sau la care acesta și-a dat acordul;

v) se află în perioada cuprinsă între absolvirea cursurilor de zi ale învățământului medical superior, cu examen de licență organizat în prima sesiune, și începerea primului rezidențiat după absolvire.

În vederea acordării drepturilor, persoanele care au realizat activități profesionale în statele membre ale Uniunii Europene sau în alte state care aplică prevederile Regulamentului (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială și ale Regulamentului (CE) nr. 987/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, beneficiază de totalizarea perioadelor de activitate realizate în aceste state în condițiile prevăzute de acesta (art. 2).

Veniturile din salarii, din activități independente și din activități agricole sunt cele impozabile și reprezintă valoarea obținută după aplicarea cotei de impozitare asupra venitului impozabil stabilit conform legii, corespunzător fiecărei categorii de venit.

Veniturile care se iau în considerare pentru stabilirea nivelului indemnizației pentru creșterea copilului reprezintă, după caz:

a) suma încasată de persoana îndreptățită, rezultată după aplicarea cotei de 16% asupra bazei de calcul al impozitului determinate ca diferență între venitul net din salarii calculat prin deducerea din venitul brut a contribuțiilor obligatorii aferente unei luni și a deducerii personale acordate pentru luna respectivă și contribuțiile la fondurile de pensii facultative, precum și cotizația sindicală plătită în luna respectivă pentru veniturile din salarii, la locul unde se află funcția de bază;

b) suma încasată de persoana îndreptățită, rezultată după aplicarea cotei de 16% asupra bazei de calcul al impozitului determinate ca diferență între venitul brut și contribuțiile obligatorii pe fiecare loc de realizare a acestora, pentru veniturile obținute în celelalte cazuri;

c) suma încasată de persoana îndreptățită, calculată de către plătitorul acesteia, pentru perioadele asimilate;

d) suma încasată de persoana îndreptățită care realizează venituri supuse impozitului pe venit, dar care sunt scutite de plata acestuia sau sunt considerate neimpozabile;

e) suma rezultată după aplicarea cotei de impozitare asupra venitului net din activități independente determinat în condițiile legii;

f) suma rezultată după aplicarea cotei de impozitare asupra venitului net din activități agricole determinat în condițiile legii.

Prin fracțiune de lună se înțelege efectuarea a cel puțin jumătate din zilele lucrătoare din acea lună în care persoana îndreptățită a realizat venituri supuse impozitului ori s-a aflat în una sau mai multe dintre situațiile amintite mai sus.

Prin excepție, se acceptă ca de cel mult 3 ori fracțiunea de lună să fie constituită dintr-un număr mai mic de zile lucrătoare decât cel prevăzut anterior.

În situația în care nașterea copilului se produce înainte de termen, perioada se diminuează cu perioada cuprinsă între data nașterii copilului și data prezumată a nașterii, certificată de medicul de specialitate (art. 4).

Nivelul indemnizațiilor lunare se majorează cu 2,5 ISR pentru fiecare copil născut dintr-o sarcină gemelară, de tripleți sau multipleți, începând cu al doilea copil provenit dintr-o astfel de naștere (art. 5)¹.

După împlinirea de către copil a vârstei de un an, cu excepția copilului cu handicap, persoanele care au optat pentru acordarea concediului pentru creșterea copilului și indemnizația lunară prevăzute la art. 2 alin. (1) lit. a) au dreptul la concediu fără plată pentru creșterea copilului până la vârsta de 2 ani.

Persoanele care în perioada în care sunt îndreptățite să beneficieze de concediul pentru creșterea copilului, obțin venituri supuse impozitului prevăzute la art. 3 au dreptul la un stimulent de inserție în quantum lunar de 50% din cuantumul minim al indemnizației.

El se acordă cu cel puțin 60 de zile înainte de împlinirea de către copil a vârstei de 2 ani, respectiv 3 ani a copilului cu handicap, după cum urmează:

- a) până la împlinirea de către copil a vârstei de 3 ani;
- b) până la împlinirea de către copil a vârstei de 4 ani, în cazul copilului cu handicap, fără a beneficia în această perioadă de concediu și indemnizație pentru îngrijirea copilului cu dizabilități.

În cazul persoanelor care beneficiază de indemnizația lunară și solicită dreptul la stimulent de inserție, plata acestei indemnizații se suspendă. Cuantumul stimulentului de inserție s-a stabilit începând cu aprilie 2017 la valoarea de 650 lei (art. 7)².

De indemnizația lunară și stimulentul de inserție beneficiază oricare dintre părinții firești ai copilului, dacă îndeplinește condițiile de acordare.

Beneficiază de aceleași drepturi și una dintre persoanele care a adoptat copilul, căreia i s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care are copilul în plasament ori în plasament în regim de urgență, cu excepția asistentului maternal profesionist care poate beneficia de aceste drepturi numai pentru copiii săi, precum și persoana care a fost numită tutore.

În situația persoanelor amintite mai sus, acordarea drepturilor se face ținându-se seama de perioada de 12 luni anterioare celei în care, după caz, s-a aprobat adopția, a fost făcută încredințarea, ori s-a instituit plasamentul sau tutela.

Dacă intervine decesul părintelui care îndeplinea condițiile pentru a beneficia de concediul și de indemnizația, respectiv de stimulentul de inserție, părintele supraviețuitor are dreptul să beneficieze, la cerere, după cum urmează, de:

- a) drepturile părintelui decedat, în situația în care acesta nu îndeplinește condițiile legale;
- b) drepturile amintite, dacă îndeplinește condițiile de acordare (art. 8)³.

Concediul și indemnizația lunară, precum și stimulentul de inserție se cuvin pentru fiecare dintre nașteri sau, după caz, pentru fiecare adopție.

Durata de acordare a concediului se prelungește corespunzător în cazul suprapunerii a două sau mai multor situații de natură a genera acest drept.

În cazurile de mai sus se acordă o singură indemnizație.

Pe perioada suprapunerii situațiilor, cuantumul indemnizației lunare se majorează cu suma de 2,5 ISR, adică 1625 lei pentru fiecare dintre copii, începând cu cel de-al doilea.

Majorarea se aplică inclusiv pentru situațiile în care persoana se află cu primul copil în perioada de concediu și indemnizație pentru creșterea copilului și naște un alt/alți copil/copii sau se află în una dintre situațiile în care a adoptat unul sau mai mulți copii⁴.

Drepturile reprezentând indemnizația sau stimulentul de inserție se acordă la cerere, însoțită în mod obligatoriu de:

- a) copia actului de identitate al solicitantului și a certificatului de naștere al copilului pentru care se solicită dreptul ori, după caz, de livretul de familie, certificate pentru conformitate cu originalul de către persoana care primește documentele;
- b) actele doveditoare privind calitatea solicitantului și relația acestuia cu copilul/copiii pentru care solicită dreptul, pentru situațiile de adopție;
- c) actele doveditoare care să ateste îndeplinirea perioadelor;
- d) dovada eliberată de angajator sau organele competente privind veniturile realizate;
- e) dovada privind suspendarea activității pentru perioada în care se solicită concediul pentru creșterea copilului;
- f) orice alte documente care să ateste îndeplinirea condițiilor de eligibilitate.

La stabilirea bazei de calcul al indemnizației pentru creșterea copilului se iau în considerare toate veniturile supuse impozitului realizate de persoana îndreptățită, precum și veniturile aferente perioadelor asimilate.

Baza de calcul al indemnizației pentru creșterea copilului se determină ca suma totală a veniturilor realizate în ultimele 12 luni anterioare nașterii copilului împărțită la 12.

¹ Art. 5 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 82/2017.

² Art. 7 a fost modificat prin Legea nr. 66/2016 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 55/2017.

³ Art. 8 a fost modificat prin Legea nr. 66/2016.

⁴ Art. 9 a fost modificat prin Legea nr. 166/2012.

În cazul veniturilor din activități independente sau agricole, la stabilirea cuantumului indemnizației pentru creșterea copilului se iau în calcul veniturile înscrise în actele doveditoare împărțite la numărul de luni în care s-au realizat acestea.

În situația persoanelor care au avut venituri din Uniunea Europeană, pentru conversia în moneda națională a veniturilor realizate de acestea, se ia în calcul cursul de schimb valutar stabilit de Banca Națională a României în ziua anterioară depunerii cererii (art. 13)¹.

Cererile pentru acordarea drepturilor reprezentând indemnizație, stimulent de inserție și documentele din care rezultă îndeplinirea condițiilor legale de acordare a acestora se depun la primăria comunei, orașului, municipiului, respectiv sectoarelor municipiului București, pe raza căreia/căruia solicitantul își are domiciliul sau reședința.

Până la data de 5 a fiecărei luni, primăriile au obligația de a transmite pe bază de borderou cererile înregistrate în luna anterioară, însoțite de documentele justificative, la agențiile pentru prestații sociale județene, respectiv a municipiului București.

Cererile se soluționează în termen de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării la agenția teritorială, prin decizie de admitere sau, după caz, de respingere, emisă de directorul executiv.

Decizia se comunică solicitantului în termen de 5 zile lucrătoare de la data emiterii.

Contestațiile formulate împotriva deciziei se soluționează potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004.

Drepturile reprezentând indemnizații și stimulent de inserție se stabilesc după cum urmează:

a) începând cu ziua următoare celei în care încetează concediul de maternitate, dacă cererea este depusă în termen de 60 de zile lucrătoare de la acea dată;

b) începând cu data nașterii copilului, dacă cererea este depusă în termen de 60 de zile lucrătoare de la acea dată, în cazul persoanelor care nu îndeplinesc condițiile, pentru acordarea concediului de maternitate și a indemnizației aferente;

c) începând cu data adopției, a instituirii tutelei, plasamentului sau încredințării, dacă cererea este depusă în termen de 60 de zile lucrătoare de la data la care s-au aprobat ori, după caz, s-au instituit măsurile de protecție a copilului;

d) de la data depunerii cererii, pentru toate celelalte situații, inclusiv pentru cazul în care cererea a fost depusă peste termenele prevăzute mai sus.

Pentru fracțiunile de lună, cuantumul drepturilor se stabilește proporțional, în funcție de numărul zilelor calendaristice din luna respectivă pentru care acestea se cuvin și se acordă.

Pentru obținerea concediului și indemnizației pentru creșterea copilului de până la un an, cererea și documentele doveditoare se pot depune cu 30 de zile înainte de încetarea concediului de maternitate.

Dreptul la indemnizație *încetează* cu ziua următoare celei în care:

a) copilul a împlinit vârsta de 2 ani, respectiv de 3 ani, în cazul copilului cu handicap;

b) a avut loc decesul copilului.

Dreptul la indemnizație se suspendă începând cu ziua următoare celei în care:

a) beneficiarul este decăzut din drepturile părintești;

b) beneficiarul este îndepărtat de la exercitarea tutelei;

c) beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile în vederea încredințării copilului spre adopție;

d) beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile în vederea menținerii măsurii de plasament;

e) beneficiarul execută o pedeapsă privativă de libertate sau se află în arest preventiv pe o perioadă mai mare de 30 de zile;

f) copilul este abandonat ori este internat într-o instituție de ocrotire publică sau privată;

g) beneficiarul a decedat;

h) în situația în care beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile legale;

i) beneficiarul realizează venituri supuse impozitului și copilul nu a împlinit vârsta de 2 ani și respectiv 3 ani în cazul copilului cu handicap;

j) se constată că timp de 3 luni consecutive se înregistrează mandate poștale returnate.

Prin excepție, dacă beneficiarul realizează venituri supuse impozitului și copilul nu a împlinit vârsta de 2 ani și respectiv 3 ani în cazul copilului cu handicap, plata indemnizației pentru creșterea copilului *nu se suspendă* în cazul în care persoana îndreptățită se află în una sau mai multe dintre următoarele situații:

a) primește diverse sume în baza legii, a contractului colectiv de muncă sau a contractului individual de muncă, acordate în perioada concediului pentru creșterea copilului, altele decât cele rezultate din desfășurarea efectivă a unei activități în perioada de concediu;

b) primește indemnizații în calitate de consilier local sau județean, indiferent de nivelul acestora;

c) realizează, în decursul unui an calendaristic, venituri supuse impozitului, prin desfășurarea efectivă a unei activități în perioada de concediu, al căror nivel nu depășește de trei ori cuantumul minim al indemnizației.

Plata stimulentului de inserție *încetează* cu ziua următoare celei în care:

a) copilul a împlinit vârsta de 2 ani, respectiv 3 ani în cazul copilului cu handicap, cu *excepția persoanelor* care obțin venituri supuse impozitului cu cel puțin 60 de zile înainte de împlinirea de către copil a vârstei de 2

¹ Art. 13 a fost modificat inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2011.

ani, respectiv 3 ani, în cazul copilului cu handicap, și pentru care stimulentele de inserție se acordă până la împlinirea de către copil a vârstei de 3 ani sau a vârstei de 4 ani, în cazul copilului cu handicap;

b) beneficiarul nu mai realizează venituri supuse impozitului și nici nu se află în concediul pentru creșterea copilului;

c) a avut loc decesul copilului.

Plata stimulentei de inserție pentru persoanele care obțin venituri supuse impozitului cu cel puțin 60 de zile înainte de împlinirea de către copil a vârstei de 2 ani, respectiv 3 ani, în cazul copilului cu handicap, și care beneficiază de stimulentele de inserție ce se acordă până la împlinirea de către copil a vârstei de 3 ani sau a vârstei de 4 ani, în cazul copilului cu handicap, *se suspendă* începând cu ziua următoare celei în care se constată una dintre situațiile suspendării indemnizației.

Plata stimulentei se suspendă începând cu ziua următoare celei în care beneficiarul nu mai realizează venituri supuse impozitului și solicită concediul pentru creșterea copilului (art. 17).

În situațiile de suspendare a drepturilor, acestea pot fi solicitate și de către o altă persoană îndreptățită, dacă îndeplinește cerințele legale.

Drepturile se cuvin și se acordă noului beneficiar de la data suspendării, dacă cererea a fost depusă în termen de 60 de zile lucrătoare de la data la care s-a produs suspendarea, respectiv de la data cererii, dacă cererea a fost depusă după acest termen.

Reluarea plății drepturilor suspendate se face la cerere, după cum urmează:

a) începând cu ziua următoare pentru situațiile în care copilul nu a împlinit vârsta de 1 an/3 ani și beneficiarul nu mai realizează venituri și solicită concediul pentru creșterea copilului, dacă cererea a fost depusă în termen de 60 de zile de la acea dată;

b) cu data depunerii cererii pentru toate celelalte situații (art. 18).

Beneficiarul drepturilor este obligat să comunice în scris primăriei orice modificare intervenită în situația sa, de natură să determine încetarea sau suspendarea plății drepturilor, în termen de 15 zile lucrătoare de la apariția acesteia.

Comunicarea se transmite de către primărie agenției teritoriale în termen de 5 zile lucrătoare de la data înregistrării (art. 19).

Drepturile nu pot fi urmărite silit decât în vederea recuperării a sumelor încasate necuvenit cu acest titlu.

Asupra drepturilor nu se datorează impozit și nici contribuțiile sociale obligatorii.

Nivelurile drepturilor se pot actualiza, pe bază de hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale (art. 20).

În perioada în care beneficiază de indemnizația pentru creșterea copilului, persoana îndreptățită are calitatea de asigurat în sistemul asigurărilor sociale de sănătate, fără plata contribuției de asigurări sociale de sănătate. Perioada în care o persoană beneficiază de indemnizație pentru creșterea copilului constituie perioadă asimilată stagiului de cotizare în vederea stabilirii indemnizațiilor de asigurări sociale de sănătate. La stabilirea cuantumului indemnizațiilor de asigurări sociale de sănătate se ia în calcul valoarea indemnizației pentru creșterea copilului. (art. 21).

Perioada constituie perioadă asimilată stagiului de cotizare în vederea stabilirii drepturilor de pensie în sistemul public și a drepturilor stabilite de Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj.

Concediul pentru creșterea copilului constituie *vechime în muncă și în serviciu*, precum și în *specialitate*, și se are în vedere la stabilirea drepturilor ce se acordă în raport cu aceasta (art. 22).

Fondurile necesare plății drepturilor cheltuielile administrative, precum și cele de transmitere a drepturilor se asigură din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii.

Calculul și plata drepturilor se fac de către Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, prin agențiile teritoriale.

Drepturile se achită lunar beneficiarului, reprezentantului legal ori mandatarului acestora, împuternicit prin procură, pe bază de mandat poștal sau, după caz, în cont curent personal ori cont de card (art. 23).

Sumele încasate necuvenit se recuperează de la beneficiarii acestora, pe baza deciziei emise de directorul executiv al agenției teritoriale, cu respectarea termenului general de prescripție. Acestea se achită de debitor în termen de 180 zile de la comunicarea deciziei.

În situația în care, pe perioada concediului pentru creșterea copilului, au fost realizate venituri peste nivelul legal, recuperarea sumelor încasate necuvenit se realizează prin calculul diferenței dintre cuantumul lunar al indemnizației pentru creșterea copilului încasate, și nivelul lunar al stimulentei de inserție la care ar fi avut dreptul. Debitul se constituie numai pentru lunile în care s-a desfășurat o activitate.

În situația în care sumele încasate necuvenit cu titlu de indemnizații pentru creșterea copilului au drept cauză culpa persoanei care le-a încasat, materializată prin folosirea de către aceasta, cu intenție, a unor documente despre care cunoștea că au fost eliberate cu nerespectarea legii, declararea de către aceasta a unor date neconforme realității sau nedeclararea unor informații, recuperarea sumelor scăzând stimulentele de inserție nu se mai aplică.

Sumele încasate necuvenit ca urmare a unei infracțiuni săvârșite de beneficiar se recuperează de la acesta, în condițiile legii.

Decizia de recuperare a sumelor constituie titlu de creanță și devine titlu executoriu la data la care creanța fiscală este scadentă prin expirarea termenului de plată. Ea poate fi contestată conform prevederilor Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004.

Sumele rămase nerecuperate de pe urma beneficiarilor decedați nu se mai urmăresc (art. 24).

Angajatorul are obligația de a aproba concediul pentru creșterea copilului, precum și concediul fără plată. Perioada de acordare se stabilește de comun acord cu angajatul.

Este interzis angajatorului să dispună încetarea raporturilor de muncă sau de serviciu în cazul:

a) salariaței/salariatului care se află în concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani, respectiv 3 ani, în cazul copilului cu handicap;

b) salariaței/salariatului care se află în plata stimulentei de inserție.

Interdicția se extinde, o singură dată, cu până la 6 luni după revenirea definitivă a salariaței/salariatului în unitate.

Prevederile de mai sus nu se aplică în cazul concedierii pentru motive ce intervin ca urmare a reorganizării judiciare sau a falimentului angajatorului.

Pentru copilul cu dizabilitate care a împlinit vârsta de 3 ani, oricare dintre părinții firești sau persoanele care au adoptat copilul, căreia i s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care are copilul în plasament ori în plasament în regim de urgență, precum și persoana care a fost numită tutore, beneficiază de un *concediu pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 7 ani*, după cum urmează:

a) în continuarea concediului pentru creșterea copilului, începând cu ziua următoare celei în care încetează concediul și indemnizația pentru creșterea copilului acordate anterior;

b) oricând până la împlinirea de către copil a vârstei de 7 ani, pentru persoanele care au beneficiat de concediul pentru creșterea copilului în baza actelor normative care au reglementat acest drept la data nașterii copilului, de la data depunerii cererii;

c) oricând, începând cu împlinirea de către copil a vârstei de 3 ani, pentru persoanele care nu se încadrează în condițiile de mai sus, dar care în ultimele 12 luni înainte de solicitarea acestui concediu au realizat venituri supuse impozitului sau au realizat perioade asimilate, de la data depunerii cererii.

Pe perioada acestui concediu se acordă o indemnizație lunară egală cu cuantumul minim de 2,5 ISR, adică 1625 lei.

Concediul se acordă la cerere de către angajatorul la care își desfășoară activitatea persoana îndreptățită.

În situația persoanelor îndreptățite care realizează venituri profesionale din activități independente sau agricole și care nu lucrează în baza unui contract individual de muncă, concediul reprezintă întreruperea activității în perioada de până la împlinirea de către copilul cu handicap a vârstei de 7 ani.

În situația prevăzută la lit. a) și b), condițiile de acordare a concediului pentru îngrijirea copilului se consideră îndeplinite indiferent care dintre părinții firești sau persoanele care au adoptat copilul, căreia i s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care are copilul în plasament ori în plasament în regim de urgență, precum și persoana care a fost numită tutore, a beneficiat de concediul pentru creșterea copilului (art. 31).

Oricare dintre părinții firești sau persoanele care au adoptat copilul, căreia i s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care are copilul în plasament ori în plasament în regim de urgență, precum și persoana care a fost numită tutore, care au în întreținere un copil cu dizabilitate beneficiază, după caz, de următoarele drepturi:

a) program de lucru redus la 4 ore pentru unul dintre părinți sau pentru persoanele care au adoptat copilul, căreia i s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care are copilul în plasament ori în plasament în regim de urgență, precum și persoana care a fost numită tutore, care se ocupă efectiv de îngrijirea copilului cu dizabilitate (gravă sau accentuată), până la împlinirea de către acesta a vârstei de 18 ani, la solicitarea părintelui, fără afectarea drepturilor;

b) concedii medicale, pentru îngrijirea copilului cu dizabilitate care necesită internare, tratament ambulatoriu sau la domiciliu pentru afecțiuni intercurrente, precum și pentru recuperare/reabilitare, până la împlinirea de către copil a vârstei de 18 ani;

c) sprijin lunar în cuantum de 45% din cuantumul minim al indemnizației acordat persoanei cu dizabilitate gravă sau accentuată care nu realizează alte venituri în afara beneficiilor de asistență socială destinate persoanelor cu dizabilități, până la împlinirea de către copil a vârstei de 3 ani, respectiv de 35% din cuantumul minim al indemnizației pentru copilul cu vârsta cuprinsă între 3 și 7 ani;

d) sprijin lunar în cuantum de 35% din cuantumul minim al indemnizației, acordat persoanei care nu îndeplinește condițiile pentru acordarea concediului pentru creșterea copilului și indemnizației lunare aferente, până la împlinirea de către copil a vârstei de 3 ani, respectiv de 15% din cuantumul minim al indemnizației stabilit pentru copilul cu vârsta cuprinsă între 3 și 7 ani.

Persoana cu dizabilitate gravă sau accentuată, care are în întreținere un copil și care nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru acordarea concediului pentru creșterea copilului și indemnizației lunare aferente, beneficiază de sprijin lunar în cuantum de 45% din cuantumul minim al indemnizației până la împlinirea de către copil a vârstei de 2 ani, respectiv de 15% din cuantumul minim al indemnizației pentru copilul cu vârsta cuprinsă între 2 și 7 ani.

Aceste persoane sau care realizează venituri după acordarea sprijinului lunar au obligația de a comunica acest fapt agenției teritoriale și beneficiază, din oficiu, de drepturile prevăzute la lit. d).

Cei care au în plasament sau tutelă un copil cu dizabilitate, inclusiv asistentul maternal, au dreptul la o alocație lunară de plasament, în cuantum majorat cu 50%. Mai mult, persoanele care au program de lucru redus la 4 ore sau cel care se ocupă efectiv de îngrijirea copilului cu dizabilitate (gravă sau accentuată), până la împlinirea de către acesta a vârstei de 18 ani, beneficiază de o indemnizație egală cu 50% din cuantumul minim al indemnizației (art. 32).

De aceste drepturi nu poate beneficia părintele sau persoana care a adoptat copilul, căreia i s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care are copilul în plasament ori în plasament în regim de urgență, care, pentru același copil, are în același timp și calitatea de asistent personal ori care primește indemnizația de însoțitor.

Drepturile se acordă pentru fiecare dintre copiii aflați în întreținerea persoanelor.

Ele se acordă după caz, după cum urmează:

a) începând cu ziua următoare celei în care încetează, concediul și indemnizația pentru creșterea copilului acordate anterior, dacă cererea este depusă în termen de 60 de zile de la acea dată;

b) de la data depunerii cererii;

c) începând cu luna următoare celei în care a fost eliberat certificatul de încadrare a copilului în grad de dizabilitate, dacă cererea este depusă în termen de 60 de zile de la această dată;

d) începând cu luna următoare celei în care s-a născut copilul, dacă încadrarea în grad de dizabilitate a persoanei îndreptățite a fost efectuată înaintea acestei date, respectiv începând cu luna următoare celei în care a fost eliberat certificatul de încadrare a persoanei îndreptățite în grad de dizabilitate, dacă cererea este depusă în termen de 60 de zile de la datele menționate;

e) pentru celelalte situații, inclusiv pentru cazul în care cererea a fost depusă peste termenele legale, de la data depunerii cererii sau, după caz, începând cu luna următoare depunerii cererii.

Drepturile încetează în următoarele situații:

a) nu mai sunt îndeplinite condițiile legale;

b) copilul a împlinit vârsta de 7 ani;

c) copilul sau, după caz, persoana îndreptățită nu mai este încadrat/încadrată într-un grad de dizabilitate;

d) persoanele realizează alte venituri în afara beneficiilor de asistență socială destinate persoanelor cu dizabilități;

e) a avut loc decesul copilului.

Drepturile încetează începând cu ziua sau, după caz, cu luna următoare celei în care se înregistrează una dintre situațiile amintite.

Drepturile se suspendă începând cu ziua sau, după caz, cu luna următoare celei în care se produce una din următoarele situații:

a) persoana îndreptățită este decăzută din drepturile părintești;

b) persoana îndreptățită este îndepărtată, de la exercitarea tutelei;

c) persoana îndreptățită nu mai îndeplinește condițiile legale în vederea încredințării copilului spre adopție;

d) persoana îndreptățită nu mai îndeplinește condițiile în vederea menținerii măsurii de plasament;

e) persoana îndreptățită execută o pedeapsă privativă de libertate sau se află în arest preventiv o perioadă mai mare de 30 de zile;

f) copilul este abandonat ori este internat într-o instituție de ocrotire publică sau privată;

g) persoana îndreptățită a decedat;

h) copilul nu mai este încadrat într-un grad de dizabilitate sau, după caz, persoana îndreptățită este încadrată în alt grad de dizabilitate;

i) timp de 3 luni consecutive se înregistrează mandate poștale returnate.

Drepturile se suspendă începând cu ziua următoare celei în care persoana îndreptățită realizează venituri supuse impozitului.

Ele nu se suspendă în situațiile în care titularul aduce în această perioadă dovada prin care se confirmă plata obligațiilor față de bugetul local.

Reluarea acordării drepturilor se face la cerere (art. 37).

9. Concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav

Conform art. 26 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, asigurații au dreptul la concediu și indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 7 ani, iar în cazul copilului cu handicap, pentru afecțiunile intercurrente, până la împlinirea vârstei de 18 ani.

În cazul copilului cu afecțiuni grave, asigurații au dreptul la concediu și indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 16 ani. Lista acestor afecțiuni se stabilește de către comisiile de specialitate ale Ministerului Sănătății. La includerea afecțiunilor în listă, pe aparate și sisteme, se au în vedere elemente clinice, evolutive și complicații ce determină prin severitatea tulburărilor morfologice și funcționale o durată cumulată a îngrijirilor medicale acordate copilului, exclusiv pentru afecțiunea de bază, de peste 90/180 de zile calendaristice pe an.

Beneficiază de indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav, opțional, unul dintre părinți, dacă solicitantul îndeplinește condițiile de stagiul de cotizare.

Beneficiază de aceleași drepturi, dacă îndeplinește condițiile cerute pentru acordarea acestora, și asiguratul care, a adoptat, a fost numit tutore, căruia i s-au încredințat copii în vederea adopției sau i-au fost dați în plasament (art. 27).

Mai mult, beneficiază de concediu medical pentru îngrijirea copilului bolnav și unul din părinți sau tutorele dacă solicitantul îndeplinește condițiile de stagiul, dacă însoțesc copilul la tratament pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, Spațiului Economic European și Confederației Elvețiene sau pe teritoriul altui stat care nu este membru al Uniunii Europene, Spațiului Economic European și Confederației Elvețiene.

Certificatul de concediu medical se eliberează de medicul curant din România, pe baza actelor doveditoare traduse și autentificate, în condițiile și până la duratele maxime, dar nu mai târziu de 15 zile de la data revenirii în țară a persoanelor(art. 27¹).

CertIFICATELE de concediu medical pentru îngrijirea copilului bolnav pot fi eliberate persoanelor în drept, precum și soțului/soției/rudelor de gradul I ale persoanelor părinților sau tutorei sau unei alte persoane împuternicită de către acestea în acest sens. Documentele pot fi transmise medicului care eliberează certificatul de concediu medical de către părinți, tutore, soț, soție, rude de grad I sau împuterniciții special, pe suport hârtie sau prin mijloace electronice de transmitere la distanță sau, după caz, de către persoanele care autentifică documentele prin mijloace electronice de transmitere la distanță, iar medicul, la rândul său, poate transmite certificatul de concediu medical, pe suport hârtie sau prin mijloace electronice de transmitere la distanță, beneficiarilor/persoanelor în drept/angajatorilor, după caz. De asemenea, documentele, precum și certificatele de concediu medical, atunci când sunt transmise prin mijloace electronice de transmitere la distanță, sunt semnate cu semnătură electronică calificată (27²).

Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la 7 ani sau a copilului cu handicap cu afecțiuni intercurrente până la împlinirea vârstei de 18 ani se acordă pe baza certificatului de concediu medical eliberat de medicul curant și a certificatului pentru persoanele cu handicap (art. 28).

Durata de acordare a indemnizației este de maximum 45 de zile calendaristice pe an pentru un copil, cu excepția situațiilor în care copilul este diagnosticat cu boli infectocontagioase, este imobilizat în sisteme de imobilizare specifice aparatului locomotor sau este supus unor intervenții chirurgicale; durata concediului medical în aceste cazuri va fi stabilită de medicul specialist, iar după depășirea termenului de 90 de zile, cu aprobarea medicului expert al asigurărilor sociale (art. 29). În situația în care durata internării copilului bolnav cuprinde perioade din două sau mai multe luni calendaristice, medicul curant poate acorda certificatul de concediu medical la externare sau lunar (art. 29¹).

Cuantumul brut lunar al indemnizației pentru îngrijirea copilului bolnav este de 85% din baza de calcul (art. 30).

10. Concediul și indemnizația de risc maternal

În temeiul art. 31 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2005, dreptul la concediul de risc maternal se acordă în condițiile prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 96/2003 privind protecția maternității la locurile de muncă.

Pe durata concediului de risc maternal se acordă o indemnizație de risc maternal care se suportă integral din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.

Concediul și indemnizația de risc maternal se acordă fără condiție de stagiu de cotizare.

Cuantumul indemnizației reprezintă 75% din baza de calcul stabilită.

11. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Codul fiscal
4. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății;
5. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/2006 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate;
6. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor;
7. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul securității sociale. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
8. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, *Dreptul muncii, Curs Universitar*, Editura Universul juridic, București, 2019;
9. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final, Editura Universul juridic, București, 2018;
10. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, *Codul muncii comentat*, Editura Universul juridic, București, 2017;
11. Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;
12. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, Editura Wolters Kluwer.

CAPITOLUL III
ASIGURAREA PENTRU ACCIDENTE DE MUNCĂ
ȘI BOLI PROFESIONALE

1. Noțiunea și principiile asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale, este reglementată de Legea nr. 346/2002¹.

În temeiul art. 1 din această lege, asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale reprezintă o asigurare de persoane, face parte din sistemul de asigurări sociale, este garantată de stat și cuprinde raporturi specifice prin care se asigură protecția socială a salariaților împotriva diminuării sau pierderii capacității de muncă și decesului acestora ca urmare a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale.

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale garantează un ansamblu de servicii și prestații în beneficiul persoanelor asigurate, în vederea:

- a) promovării sănătății și a securității în muncă și prevenirii accidentelor de muncă și a bolilor profesionale;
- b) diminuării și compensării consecințelor accidentelor de muncă și ale bolilor profesionale (art. 2).

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale se fundamentează pe următoarele principii:

- a) asigurarea este obligatorie pentru toți cei ce utilizează forță de muncă angajată cu contract individual de muncă;
- b) riscul profesional este asumat de cei ce beneficiază de rezultatul muncii prestate;
- c) constituirea resurselor de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale din contribuții suportate de angajatori;
- d) creșterea rolului activității de prevenire în vederea reducerii numărului accidentelor de muncă și al bolilor profesionale;
- e) solidaritatea socială, prin care participanții la sistemul de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale își asumă reciproc obligații și beneficiază de drepturi pentru prevenirea, diminuarea sau eliminarea riscurilor;
- f) asigurarea unui tratament nediscriminatoriu pentru beneficiarii drepturilor legale;
- g) asigurarea transparenței în utilizarea fondurilor;
- h) repartitia fondurilor în conformitate cu obligațiile ce revin sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale [alin. (3)].

2. Raporturile de asigurare și riscurile asigurate

Raporturile de asigurare, rezultate în temeiul prezentei legi, se stabilesc între angajatori și asigurător, pentru persoanele asigurate.

Calitatea de asigurat se dobândește, iar raporturile de asigurare se stabilesc la data: încheierii contractului individual de muncă, stabilirii raporturilor de serviciu în cazul funcționarilor publici, validării mandatului pentru persoanele care desfășoară activități în funcții electivă, numirii în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, depunerii adevizului în cazul membrilor cooperatori, începerii practicii profesionale pentru șomeri, ucenici, elevi și studenți, după caz. (art. 9).

Dreptul la prestațiile și serviciile de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale se naște de la data stabilirii raporturilor de asigurare și încetează o dată cu aceste raporturi (art. 12).

În cazul accidentelor de muncă sau bolilor profesionale, declarate în condițiile legii, în timpul activității profesionale, dreptul la prestațiile și serviciile de asigurare se menține și ulterior încetării raporturilor de muncă/serviciu.

În cazul bolilor profesionale, declarate ulterior încetării raporturilor de muncă, dreptul la prestațiile și serviciile de asigurare se acordă și ulterior încetării raporturilor de muncă dacă persoana face dovada, cu acte medicale, că boala a fost cauzată de factori profesionali specifici locului de muncă și dacă a fost asigurată. (art. 14).

Riscurile asigurate sunt accidentele de muncă și bolile profesionale definite potrivit Legii nr. 319/2006 securității și sănătății în muncă (art. 15).

3. Persoanele asigurate (asigurații)

Sunt asigurate obligatoriu:

a) persoanele care desfășoară activități pe baza unui contract individual de muncă, a unui raport de serviciu, contract de mandat și contract de management;

b) persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate, cu ale persoanelor prevăzute mai sus;

c) șomerii, pe toată durata efectuării practicii profesionale în cadrul cursurilor organizate potrivit legii;

d) ucenicii, elevii și studenții, pe toată durata efectuării practicii profesionale;

¹ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 251 din 8 aprilie 2014, modificată prin Legea nr. 198/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 25 iulie 2018).

e) pensionarii sistemului public de pensii aflați în invaliditate ca urmare a unui accident de muncă sau boală profesională;

f) voluntarii care își desfășoară activitatea în cadrul serviciilor de urgență voluntare, în baza contractului de voluntariat, pe perioada participării la intervenții sau a pregătirii în vederea participării la acestea, conform prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 88/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență.

Fac excepție personalul militar și civil angajat pe bază de contract și personalul asigurat în sistemul propriu al Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Administrației și Internelor, Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Protecție și Pază, Serviciului de Telecomunicații Speciale, precum și celui din structurile militarizate ale Ministerului Justiției – Administrația Națională a Penitenciarelor (art. 5).

Mai sunt asigurați obligatoriu și:

- angajații români care prestează muncă în străinătate din dispoziția angajatorilor români, în condițiile legii și ale Regulamentelor europene sau acordurilor internaționale privind coordonarea sistemelor de securitate socială, după caz;

- cetățenii străini sau apatrizii încadrați cu contract individual de muncă, care prestează muncă pentru un angajator român;

Sunt asimilați persoanelor asigurate cetățenii statelor membre ale UE, SEE și Confederației Elvețiene care prestează muncă pe teritoriul României în baza regulamentelor europene sau acordurilor internaționale privind coordonarea sistemelor de securitate socială nr. 883/2004 și 987/2009, după caz (art. 7).

4. Asigurătorul

Are calitatea de asigurător, Casa Națională de Pensii Publice. Atribuțiile specifice de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale se exercită de casele teritoriale de pensii.

Atribuțiile specifice de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale se exercită de casele teritoriale de pensii.(art. 8).

5. Obiectivele asigurării

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale are următoarele obiective:

- a) prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale;
- b) reabilitarea medicală și socioprofesională a asiguraților, victime ale accidentelor de muncă și ale bolilor profesionale, precum și recuperarea capacității de muncă a acestora;
- c) acordarea de prestații în bani pe termen lung și scurt, sub formă de indemnizații și alte ajutoare (art. 16).

Asigurătorul are obligația de a-și organiza activitatea pentru realizarea obiectivelor, precum și de a păstra confidențialitatea tuturor informațiilor la care are acces.

Prin depunerea cererii în vederea acordării drepturilor, persoana în cauză își exprimă consimțământul în mod expres și neechivoc pentru prelucrarea datelor cu caracter personal, în scopul stabilirii și plății drepturilor solicitate (art. 17).

§ 6. Contribuția de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale

Potrivit art. 220¹ din Codul fiscal, contribuabilii obligați la plata contribuției asiguratorii pentru muncă sunt, după caz:

a) persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, pentru cetățenii români, cetățeni ai altor state sau apatrizii, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința în România, cu respectarea prevederilor legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte;

b) persoanele fizice cetățeni români, cetățenii altor state sau apatrizii, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința în România, și care realizează în România venituri din salarii sau asimilate salariilor de la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte.

Cota contribuției asiguratorie pentru muncă este de 2,25%. Din aceasta, un procent de 5% se virează Sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.

7. Prestații și servicii de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale

Asigurații sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale au dreptul la următoarele prestații și servicii:

- a) reabilitare medicală și recuperarea capacității de muncă;
- b) reabilitare și reconversie profesională;
- c) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;
- d) indemnizație pentru trecerea temporară în alt loc de muncă și indemnizație pentru reducerea timpului de muncă;
- e) compensații pentru atingerea integrității;
- f) despăgubiri în caz de deces;

g) rambursări de cheltuieli

h) pensie invaliditate ca urmare a unui accident de muncă sau boală profesională;

i) pensie de urmaș în cazul decesului ca urmare a unui accident de muncă sau boală profesională. (art. 18).

Baza de calcul al indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă, pentru reducerea timpului de muncă sau pentru trecerea temporară în alt loc de muncă se determină ca medie a câștigurilor brute, realizate lunar de către asigurat, din salarii sau venituri asimilate salariilor, în ultimele 6 luni anterioare lunii pentru care se acordă concediul medical. În cazul în care stagiul de cotizare este mai mic de 6 luni, baza de calcul a indemnizațiilor o constituie media veniturilor brute realizate lunar, respectiv a veniturilor stipulate în contractul individual de asigurare, pe baza cărora s-a stabilit contribuția de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.

Dacă stagiul de cotizare este mai mic de 6 luni, baza de calcul a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă, pentru reducerea timpului de muncă sau pentru trecerea temporară în alt loc de muncă o constituie media câștigurilor brute realizate lunar de către asigurat din salarii sau venituri asimilate salariilor. Când stagiul de cotizare este mai mic de o lună, baza de calcul a indemnizațiilor o constituie câștigul lunar brut realizat de asigurat în prima lună de activitate.

Pentru calculul indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă sau pentru reducerea timpului de muncă se utilizează numărul de zile lucrătoare din luna în care se acordă concediul medical sau, se solicită alte drepturi de asigurări sociale.

La stabilirea numărului de zile ce urmează a fi plătite se au în vedere prevederile legale cu privire la zilele de sărbătoare declarate nelucrătoare, precum și cele referitoare la stabilirea programului de lucru, prevăzute prin contractele colective de muncă

Indemnizațiile se calculează și se plătesc de către angajatori și se recuperează de la casele teritoriale de pensii pe baza actelor justificative din sumele prevăzute pentru asigurarea la accidente de muncă și boli profesionale în bugetul asigurărilor sociale de stat. Pentru persoanele aflate în șomaj. Indemnizațiile se calculează și se plătesc de către casele teritoriale de pensii.

Dacă angajatorul își suspendă temporar activitatea sau activitatea acestuia încetează prin divizare ori fuziune, dizolvare, reorganizare, lichidare, reorganizare judiciară, lichidare judiciară, faliment sau prin orice altă modalitate prevăzută de lege, indemnizațiile care s-au născut anterior ivirii acestor situații, se achită din sumele prevăzute pentru asigurarea la accidente de muncă și boli profesionale în bugetul asigurărilor sociale de stat de către casele teritoriale de pensii (art. 19).

8. Comunicarea și constatarea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale

Angajatorii au obligația de a comunica asiguratorului accidentele soldate cu incapacitate de muncă sau cu decesul asiguraților. Această comunicare trebuie realizată de îndată ce angajatorul a luat cunoștință despre accident (art. 50).

De asemenea, dacă în urma controalelor medicale periodice personalul din structurile de medicina muncii, care asigură servicii medicale angajatorului, constată că există riscul unei îmbolnăviri profesionale, acesta are obligația de a semnală de îndată cazul asiguratorului (art. 51 alin. 1).

Pentru stabilirea drepturilor de asigurare, asiguratorul are acces și recurge la procesul-verbal de cercetare și a formularului de înregistrare a accidentului de muncă, întocmite. Dacă se constată erori sau inadvertențe în documentele menționate la alin. (1) asiguratorul are dreptul de a contesta aceste documente și de a solicita autorităților competente reanalizarea acestora (art. 52).

Drepturile de asigurare se acordă astfel:

a) pentru accidente de muncă, în baza procesului-verbal de cercetare a evenimentului întocmit și/sau avizat potrivit Legii securității și sănătății în muncă nr. 319/2006;

b) pentru boli profesionale, în baza formularului de declarare finală a bolii profesionale și a procesului verbal, întocmit de autoritatea competentă, respectiv direcțiile de sănătate publică (art. 53).

Până la stabilirea caracterului de muncă al accidentului sau caracterului profesional al bolii, conform documentelor, contravaloarea serviciilor medicale acordate va fi suportată din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, urmând ca decontarea să se realizeze ulterior din sumele prevăzute pentru asigurarea la accidente de muncă și boli profesionale în bugetul asigurărilor sociale de stat (art. 54).

9. Prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale

Răspunderea pentru asigurarea condițiilor de securitate și sănătate la locurile de muncă revine angajatorilor (art. 55).

Angajatorii au obligația de a asigura informarea, participarea și colaborarea angajaților pentru adoptarea și aplicarea măsurilor de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale.

Angajații au obligația de a participa la acțiuni privind adoptarea unor măsuri de securitate și sănătate în muncă, atunci când sunt solicitați în acest scop de către angajatori (art. 56). Aceștia nu suportă în nicio situație costul măsurilor de prevenire a accidentelor de muncă și bolilor profesionale (art. 57).

Angajatorii au obligația de a furniza toate informațiile solicitate de asigurator în legătură cu riscurile de la locurile de muncă (art. 58).

Angajații sunt obligați să cunoască și să respecte măsurile tehnice și organizatorice luate de angajatori pentru prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, aduse la cunoștință în cadrul instructajului de protecție a muncii (art. 59).

Angajații au dreptul, fără ca acest lucru să atragă consecințe asupra lor, de a sesiza Inspekția Muncii, asigurătorul sau comitetele de sănătate și securitate în muncă asupra neluării de către angajator a unor măsuri de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale (art. 60).

Asigurătorul are obligația de a promova și de a stimula activitatea de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, în scopul:

- a) menținerii integrității fizice și psihice a persoanelor asigurate;
- b) îmbunătățirii condițiilor de muncă;
- c) eliminării sau reducerii riscurilor de accidente de muncă și boli profesionale (art. 61).

Aceasta sprijină angajatorii în activitatea de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. Activitățile de prevenire se realizează de către casele teritoriale de pensii.

Pentru coordonarea activității legate de prevenirea bolilor profesionale, precum și de verificare, în vederea decontării, a documentelor prin care s-a confirmat caracterul profesional al bolii, Casa Națională de Pensii Publice organizează un compartiment de medicina muncii în cadrul Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă (art. 62).

Personalul tehnic al asigurătorului, care desfășoară activități de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, precum și personalul medical specializat în medicina muncii au următoarele atribuții:

- participă la stabilirea de programe de prevenire prioritare la nivel național, prin identificarea situațiilor cu riscuri mari de accidente de muncă și boli profesionale;

- acordă consultanță cu privire la măsurile și mijloacele de prevenire a accidentelor de muncă și bolilor profesionale;

- propun efectuarea și finanțarea de studii și analize institutelor de cercetare de specialitate, în vederea fundamentării măsurilor de prevenire prioritare la nivel național;

- acordă asistență tehnică angajatorilor pentru elaborarea instrucțiunilor de prevenire;

- țin evidența accidentelor de muncă și a bolilor profesionale;

- recomandă măsuri de prevenire și controlează aplicarea lor;

- stabilesc programe de prevenire în baza situațiilor concrete identificate la locurile de muncă;

- consiliază angajatorii cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

Personalul medical specializat în medicina muncii are și atribuții legate de depistarea, investigarea și stabilirea caracterului profesional al bolii (art. 63).

În exercitarea atribuțiilor sale personalul tehnic și medical specializat este autorizat:

a) să dispună de acces liber în sediile angajatorilor sau la locurile de muncă organizate de aceștia și să fie însoțit de persoanele desemnate de angajator;

b) să beneficieze de concluziile cercetării accidentelor de muncă sau a bolilor profesionale, efectuată de autoritățile de stat competente;

c) să sesizeze autoritățile de stat când constată încălcări ale legislației în vigoare privind protecția muncii;

d) să propună angajatorilor dimensionarea compartimentelor de protecție a muncii în funcție de riscurile de la locurile de muncă;

e) să consulte rezultatele examenelor medicale la angajare și ale examenelor medicale periodice ale persoanelor asigurate;

f) să solicite orice informații și documente necesare realizării sarcinilor de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale;

g) să recomande angajatorului măsuri de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale (art. 64).

Cheltuielile asigurătorului pentru activitatea de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale se evidențiază într-un cont analitic separat.

Cuantumul maxim alocat în acest scop nu poate depăși 10% din sumele încasate cu titlu de contribuție pe parcursul unui an calendaristic.

10. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Codul fiscal
4. Codul civil
5. Legea nr. 346/2002 privind asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale;
6. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul securității sociale. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
7. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu Dreptul muncii. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
8. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final, Editura Universul juridic, București, 2018;

9. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Codul muncii comentat, Editura Universul juridic, București, 2017;
10. Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;
11. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, editura Wolters Kluwer.

Capitolul IV

ASIGURĂRILE PENTRU ȘOMAJ

1. Beneficiarii sistemului asigurărilor pentru șomaj

Beneficiarii ai sistemului asigurărilor pentru șomaj sunt persoanele în căutarea unui loc de muncă, aflate în una din următoarele situații:

- a) au devenit șomeri pentru că nu au loc de muncă, nu realizează venituri sau realizează, din activități autorizate potrivit legii, venituri mai mici decât indemnizația de șomaj;
- b) nu au putut ocupa loc de muncă după absolvirea unei instituții de învățământ;
- c) ocupă un loc de muncă și, din diferite motive, doresc schimbarea acestuia;
- d) au obținut statutul de refugiat sau beneficiază de altă formă de protecție internațională, sau se află în procedura de soluționare a cererii de azil și au acces pe piața muncii, în condițiile prevăzute de lege;
- e) străini sau apatrizii care au fost încadrați în muncă sau au realizat venituri în România sau care au drept de muncă pe teritoriul României;
- f) nu au putut ocupa loc de muncă după repatriere sau după eliberarea din detenție (art. 16).

Beneficiarii de indemnizație de șomaj sunt asigurați în sistemul asigurărilor sociale de stat și în sistemul asigurărilor sociale de sănătate și beneficiază de toate drepturile prevăzute de lege pentru asigurații acestor sisteme [art. 48 alin. (1)].

2. Categoriile de asigurați în sistemul asigurărilor pentru șomaj

Asigurații în sistemul asigurărilor pentru șomaj sunt următoarele categorii de persoane fizice:

- a) cetățeni români care sunt încadrați în muncă sau realizează venituri în țara noastră cu excepția celor care au calitatea de pensionari;
- b) cetățeni români care lucrează în străinătate, cu excepția persoanelor care au calitatea de pensionari;
- c) cetățenii străini sau apatrizii care, pe perioada în care au domiciliul sau reședința în România, sunt încadrați în muncă sau realizează venituri, cu excepția persoanelor care au calitatea de pensionari.

Asigurații au dreptul să beneficieze de indemnizație de șomaj (art. 18).

Asigurații în sistemul asigurărilor pentru șomaj sunt asigurați *obligatoriu* sau *facultativ*.

Intră în prima categorie:

- a) persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă sau pe bază de contract de muncă temporară;
- b) funcționarii publici și alte persoane care desfășoară activități pe baza actului de numire;
- c) persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului;
- d) persoanele care își desfășoară activitatea în funcții alese în cadrul persoanelor juridice fără scop patrimonial, respectiv entități, persoane juridice, care potrivit legilor proprii de organizare și funcționare desfășoară activități nonprofit, cum ar fi: asociații, fundații, partide politice, organizații patronale, organizații sindicale, case de ajutor reciproc, culte religioase, pe durata mandatului, cu excepția președintelui asociației de proprietari sau a altor persoane care desfășoară activitate în baza contractului de mandat, potrivit Legii nr. 230/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea asociațiilor de proprietari;
- e) persoanele care desfășoară activitate pe baza unui raport de muncă stabilit, în calitate de membru cooperat, potrivit Legii nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției;
- f) directorii care desfășoară activitate pe bază de contract de mandat și membrii directoratului de la societățile administrate în sistem dualist și ai consiliului de supraveghere, pe durata mandatului, precum și managerii care desfășoară activități pe bază de contract în baza contractului de management;
- g) administratorii societăților, companiilor/societăților naționale și regiilor autonome, desemnați/numiți în condițiile legii, care desfășoară activitate pe bază de contract de mandat;
- h) persoanele fizice care realizează venituri din salarii sau asimilate salariilor, atât în România, cât și pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, al unui stat membru al Spațiului Economic European sau al Confederației Elvețiene, pentru care autoritățile competente ale acestor state sau organismele desemnate ale acestor autorități stabilesc că, pentru veniturile realizate în afara României, legislația aplicabilă în domeniul contribuțiilor sociale obligatorii este cea din România;
- i) persoanele fizice cetățeni români, cetățenii altor state sau apatrizii, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința în România și care realizează în România venituri din salarii sau asimilate salariilor de la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte. (art. 19).

În cea de a doua categorie se pot asigura următoarele persoane:

- a) asociat unic, asociați;

b) persoane fizice autorizate, întreprinzători persoane fizice, titulari ai întreprinderilor individuale, precum și membrii întreprinderilor familiale;

c) cetățeni români care lucrează în străinătate, și care nu se regăsesc în situația de a realiza venituri din salarii sau asimilate salariilor, atât în România, cât și pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, al unui stat membru al Spațiului Economic European sau al Confederației Elvețiene;

d) alte persoane care realizează venituri din activități desfășurate potrivit legii și care nu se regăsesc în una dintre situațiile amintite mai sus (art. 20).

Angajatorii la care își desfășoară activitatea persoanele asigurate obligatoriu prin efectul legii, sunt obligați să depună lunar Declarația privind obligația de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate, până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei pentru care se plătesc veniturile de natura acestora, la agenția pentru ocuparea forței de muncă în raza căreia își au sediul sau domiciliul, declarația lunară privind evidența nominală a asiguraților și a obligațiilor de plată la bugetul asiguraților pentru șomaj (art. 21).

Persoanele asigurate facultativ pot încheia contract de asigurare pentru șomaj cu agenția pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își au domiciliul sau, reședința, dacă au cel puțin vârsta de 18 ani și sunt asigurate în sistemul public de pensii și în sistemul asiguraților sociale de sănătate.

Venitul lunar pentru care se asigură aceste persoane nu poate fi mai mic decât salariul de bază minim brut pe țară și mai mare decât echivalentul a de 5 ori câștigul salarial mediu brut, stabilit potrivit legii, în vigoare în luna pentru care se plătește contribuția de asigurare pentru șomaj (art. 23).

Persoanele care sunt supuse legislației de asigurări sociale din România în condițiile prevăzute de reglementările Uniunii Europene cu privire la aplicarea regimurilor de securitate socială a salariaților, lucrătorilor independenți și membrilor familiilor acestora care se deplasează în interiorul Uniunii Europene sau de reglementările europene privind coordonarea sistemelor de securitate socială, având angajator care nu are sediul social ori reprezentanța pe teritoriul României, *se pot asigura* în sistemul asiguraților pentru șomaj din România prin încheierea unui contract de asigurare pentru șomaj, cu agenția pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își au, după caz, domiciliul, reședința sau își exercită dreptul la rezidență potrivit legii, în condițiile în care sunt asigurate în sistemul public de pensii și în sistemul asiguraților sociale de sănătate și nu au statut de pensionar, conform legii.

Venitul lunar la care se pot asigura persoanele amintite mai sus și la care se plătește contribuția la bugetul asiguraților pentru șomaj, nu poate fi mai mic decât salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată, și mai mare decât echivalentul a de 5 ori câștigul salarial mediu brut, utilizat la fundamentarea bugetului asiguraților sociale de stat și aprobat prin legea bugetului asiguraților sociale de stat (art. 22¹).

3. Bugetul asiguraților pentru șomaj

Aceste venituri se constituie din următoarele resurse:

- sumele care se distribuie bugetului asiguraților de șomaj conform art. 220⁶ alin. 4 lit. b din Codul fiscal, adică din cota 2,2% de contribuție asiguratorie pentru muncă platit de angajator, un procent de 20% din aceasta se distribuie Bugetului de asigurări pentru șomaj;

- contribuțiile datorate de persoanele care încheie contract de asigurare pentru șomaj;

- venituri din alte surse, inclusiv din finanțare externă.

Cu sumele recuperate din debite provenite din venituri datorate bugetului asiguraților pentru șomaj se reintregesc veniturile acestui buget, în funcție de natura sursei la care a fost creat debitul.

În cazul în care sursele prevăzute mai sus nu acoperă finanțarea cheltuielilor, deficitul bugetar va fi acoperit prin subvenții de la bugetul de stat (art. 24).

Conform art. 220⁴ din Codul fiscal, *baza lunară de calcul al contribuției asiguratorii pentru muncă* o reprezintă suma câștigurilor brute realizate din salarii și venituri asimilate salariilor, în țară și în străinătate, cu respectarea prevederilor legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte, care include:

a) veniturile din salarii, în bani și/sau în natură, obținute în baza unui contract individual de muncă, a unui raport de serviciu sau a unui statut special prevăzut de lege. În situația personalului român trimis în misiune permanentă în străinătate, veniturile din salarii cuprind salariile de bază sau, după caz, soldele de funcție/salariile de funcție corespunzătoare funcțiilor în care persoanele respective sunt încadrate în țară, la care se adaugă, după caz, sporurile și adaosurile care se acordă potrivit legii;

b) indemnizațiile din activități desfășurate ca urmare a unei funcții de demnitate publică, stabilite potrivit legii;

c) indemnizațiile din activități desfășurate ca urmare a unei funcții alese în cadrul persoanelor juridice fără scop patrimonial;

d) remunerația administratorilor societăților, companiilor/societăților naționale și regiilor autonome, desemnați/numiți;

e) remunerația obținută de directorii cu contract de mandat și de membrii directoratului de la societățile administrate în sistem dualist și ai consiliului de supraveghere, potrivit legii, precum și drepturile convenite managerilor, în baza contractului de management;

f) sumele reprezentând participarea salariaților la profit;

g)sume reprezentând salarii, stabilite în baza unor hotărâri judecătorești rămase definitive și irevocabile/hotărâri judecătorești definitive și executorii;

h)indemnizațiile și orice alte sume de aceeași natură, altele decât cele acordate pentru acoperirea cheltuielilor de transport și cazare, primite de salariați, potrivit legii, pe perioada delegării/detașării, după caz, în altă localitate, în țară și în străinătate, în interesul serviciului, pentru partea care depășește plafonul neimpozabil stabilit astfel:

(i)în țară, 2,5 ori nivelul legal stabilit pentru indemnizație, prin hotărâre a Guvernului, pentru personalul autorităților și instituțiilor publice;

(ii)în străinătate, 2,5 ori nivelul legal stabilit pentru diurnă, prin hotărâre a Guvernului, pentru personalul român trimis în străinătate pentru îndeplinirea unor misiuni cu caracter temporar;

i)indemnizațiile și orice alte sume de aceeași natură, altele decât cele acordate pentru acoperirea cheltuielilor de transport și cazare, primite de salariații care au stabilite raporturi de muncă cu angajatori din străinătate, pe perioada delegării/detașării, după caz, în România, în interesul serviciului, pentru partea care depășește plafonul neimpozabil stabilit la nivelul legal pentru diurna acordată personalului român trimis în străinătate pentru îndeplinirea unor misiuni cu caracter temporar, prin hotărâre a Guvernului, corespunzător țării de rezidență a angajatorului, de care ar beneficia personalul din instituțiile publice din România dacă s-ar deplasa în țara respectivă, cu respectarea prevederilor legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte;

j)indemnizațiile și orice alte sume de aceeași natură, altele decât cele acordate pentru acoperirea cheltuielilor de transport și cazare, primite pe perioada deplasării, în altă localitate, în țară și în străinătate, în interesul desfășurării activității, astfel cum este prevăzut în raportul juridic, de către administratorii stabiliți potrivit actului constitutiv, contractului de administrare/mandat, de către directorii care își desfășoară activitatea în baza contractului de mandat potrivit legii, de către membrii directoratului de la societățile administrate în sistem dualist și ai consiliului de supraveghere, precum și de către manageri, în baza contractului de management prevăzut de lege, pentru partea care depășește plafonul neimpozabil stabilit astfel:

(i)în țară, 2,5 ori nivelul legal stabilit pentru indemnizație, prin hotărâre a Guvernului, pentru personalul autorităților și instituțiilor publice;

(ii)în străinătate, 2,5 ori nivelul legal stabilit pentru diurnă, prin hotărâre a Guvernului, pentru personalul român trimis în străinătate pentru îndeplinirea unor misiuni cu caracter temporar;

k)indemnizațiile și orice alte sume de aceeași natură, altele decât cele acordate pentru acoperirea cheltuielilor de transport și cazare, primite pe perioada deplasării în România, în interesul desfășurării activității, de către administratori sau directori, care au raporturi juridice stabilite cu entități din străinătate, astfel cum este prevăzut în raporturile juridice respective, pentru partea care depășește plafonul neimpozabil stabilit la nivelul legal pentru diurna acordată personalului român trimis în străinătate pentru îndeplinirea unor misiuni cu caracter temporar, prin hotărâre a Guvernului, corespunzător țării de rezidență a entității, de care ar beneficia personalul din instituțiile publice din România dacă s-ar deplasa în țara respectivă.

Se exceptează de la plata *contribuției asiguratorii pentru muncă* prestațiile suportate din bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul asigurărilor pentru șomaj, precum și din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate (art. 220⁵ din Codul fiscal).

4. Persoanele care beneficiază de indemnizație de șomaj

nu realizează venituri sau realizează, din activități autorizate, venituri mai mici decât indemnizația de șomaj și au devenit șomeri, sunt persoanele care se pot găsi în una dintre următoarele situații:

- le-au încetat raporturile de muncă din motive neimputabile lor;
- le-au încetat raporturile de serviciu din motive neimputabile lor;
- le-a încetat mandatul pentru care au fost numiți sau aleși, dacă anterior nu au fost încadrați în muncă sau dacă reluarea activității nu mai este posibilă din cauza încetării definitive a activității angajatorului;
- le-a încetat raportul de muncă în calitate de membru cooperant, din motive neimputabile lor;
- au încheiat contract de asigurare pentru șomaj și nu realizează venituri sau realizează din activități autorizate venituri mai mici decât valoarea de referință a indicatorului social de referință, în vigoare;
- au încetat activitatea ca urmare a pensionării pentru invaliditate și care, ulterior, au redobândit capacitatea de muncă și nu au reușit să se încadreze în muncă;
- le-au încetat raporturile de muncă sau de serviciu din motive neimputabile lor, în perioada de suspendare a acestora;
- reintegrarea în muncă, dispusă prin hotărâre judecătorească definitivă, nu mai este posibilă la unitățile la care au fost încadrate în muncă anterior, din cauza încetării definitive a activității, sau la unitățile care au preluat patrimoniul acestora;
- le-a încetat activitatea desfășurată exclusiv în baza unui raport juridic, altul decât cel de natura celor amintite mai sus, în considerarea căruia s-a datorat contribuția individuală de asigurări pentru șomaj;
- reintegrarea în muncă, dispusă prin hotărâre judecătorească definitivă, nu mai este posibilă la unitățile la care au fost încadrate în muncă anterior, din cauza încetării definitive a activității, sau la unitățile care au preluat patrimoniul acestora;
- le-a încetat contractul de mandat sau contractul de management;

- le-a încetat activitatea desfășurată în baza raportului juridic, în considerarea căruia au realizat venituri din salarii sau similare salariilor la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene, din motive neimputabile lor (art. 17).

5. Persoanele asimilate șomerilor

Conform art. 17 alin. 2, sunt asimilate șomerilor, persoanele ce nu au putut ocupa loc de muncă după absolvirea unei instituții de învățământ sau după satisfacerea stagiului militar, dacă îndeplinesc următoarele condiții:

- a) sunt absolvenți ai instituțiilor de învățământ, în vârstă de minimum 16 ani care, într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire, nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale;
- b) sunt absolvenți ai școlilor speciale pentru persoane cu handicap în vârstă de minimum 16 ani, care nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale.

6. Persoanele care nu beneficiază de indemnizație de șomaj

Nu beneficiază de indemnizație de șomaj, persoanele care, la data solicitării dreptului, refuză un loc de muncă potrivit pregătirii sau nivelului studiilor, sau refuză participarea la servicii pentru stimularea ocupării sau de formare profesională oferite de agențiile pentru ocuparea forței de muncă.

De asemenea, nu beneficiază de indemnizație absolvenții care la data solicitării au fost admiși sau urmează cursurile unei forme de învățământ, organizate și/sau acreditate.

Nu beneficiază de indemnizație de șomaj absolvenții licențiați ai facultăților de medicină, medicină dentară și farmacie care, la data solicitării dreptului, au promovat concursul național de rezidențiat pe locuri sau pe posturi, în condițiile legii (art. 42).

7. Condiții pentru nașterea dreptului la indemnizația de șomaj

Șomerii care potrivit Legii nr. 76/2002 sunt considerați persoane ce beneficiază de indemnizație de șomaj, au dreptul la această prestație, dacă îndeplinesc *cumulativ* următoarele condiții:

a) au un stagiul de cotizare de minimum 12 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei înregistrării cererii;

b) nu realizează venituri sau realizează, din activități autorizate, venituri mai mici decât valoarea indicatorului social în vigoare;

c) nu îndeplinesc condițiile de pensionare;

d) sunt înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă în raza cărora își au domiciliul sau, după caz, reședința, dacă au avut ultimul loc de muncă sau au realizat venituri în acea localitate.

La stabilirea perioadei de 24 de luni nu se iau în calcul:

a) perioada de suspendare a raporturilor de muncă sau de serviciu, cu excepția perioadei de incapacitate temporară de muncă, în care plata indemnizației se suportă de unitate;

b) perioada de pensionare pentru invaliditate, dacă aceasta nu depășește 12 luni, pentru persoanele care au încetat activitatea ca urmare a pensionării pentru invaliditate și care, ulterior, au redobândit capacitatea de muncă și nu au reușit să se încadreze în muncă;

c) perioada cuprinsă între data suspendării raporturilor de muncă sau de serviciu și data încetării motivului pentru care acestea au fost suspendate, pentru persoanele cărora le-au încetat raporturile de muncă sau de serviciu din motive neimputabile lor, în perioada de suspendare a acestora;

d) perioada cuprinsă între data încetării raporturilor de muncă sau de serviciu și data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de reintegrare în muncă, dacă această perioadă nu depășește 12 luni, pentru persoanele cărora reintegrarea în muncă, dispusă prin hotărâre judecătorească definitivă, nu mai este posibilă la unitățile la care au fost încadrate în muncă anterior, din cauza încetării definitive a activității, sau la unitățile care au preluat patrimoniul acestora.

Pentru persoanele încadrate cu contract individual de muncă cu timp parțial, stagiul de cotizare se stabilește proporțional cu timpul efectiv lucrat, prin cumularea stagiilor realizate în baza contractelor individuale de muncă cu timp parțial.

Pentru persoanele încadrate cu contract de muncă temporară, stagiul de cotizare se stabilește în funcție de durata fiecărei misiuni, respectiv de timpul cât persoanele se află la dispoziția agentului de muncă temporară, între misiuni.

Persoanele *asimilate* șomerilor beneficiază de indemnizații de șomaj dacă îndeplinesc *cumulativ* următoarele condiții:

a) sunt înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă în raza cărora își au domiciliul;

b) nu realizează venituri sau realizează, din activități autorizate potrivit legii, venituri mai mici decât valoarea indicatorului de referință în vigoare;

c) nu îndeplinesc condițiile de pensionare (art. 34).

Pentru persoanele care au avut raporturile de muncă sau de serviciu suspendate, cu excepția suspendării pentru incapacitate temporară de muncă, în care plata indemnizației se suportă de unitate, stagiul minim de cotizare se realizează prin cumularea perioadei de asigurare realizată înainte de suspendare cu perioada de asigurare realizată după reluarea activității.

Pentru persoanele care au încetat activitatea ca urmare a pensionării pentru invaliditate și care, ulterior, au redobândit capacitatea de muncă și nu au reușit să se încadreze în muncă și persoanele pentru care reintegrarea în

muncă, dispusă prin hotărâre judecătorească definitivă, nu mai este posibilă la unitățile la care au fost încadrate în muncă anterior, din cauza încetării definitive a activității, sau la unitățile care au preluat patrimoniul acestora stagiul minim de cotizare, se realizează prin cumularea perioadelor de asigurare realizate înainte de încetarea raporturilor de muncă sau de serviciu.

Pentru persoanele cărora le-au încetat raporturile de muncă sau de serviciu din motive neimputabile lor, în perioada de suspendare a acestora, stagiul minim de cotizare se realizează prin cumularea perioadelor de asigurare realizate înainte de suspendarea raporturilor de muncă sau de serviciu (art. 35).

Dovada vechimii în muncă, se face cu carnetul de muncă sau cu alte acte prevăzute de lege.

Certificarea stagiului de cotizare, se face de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă (art. 36).

Constituie stagiul de cotizare perioadele în care angajații sau, după caz, și angajatorii au datorat contribuții pentru șomaj în sistemul asigurărilor pentru șomaj în România conform legislației naționale, până la data la care aceste contribuții de asigurări pentru șomaj au fost eliminate, și în alte țări, conform legislației din țara respectivă, în condițiile stabilite prin acordurile și convențiile internaționale la care România este parte, precum și perioadele în care persoanele sunt asigurate obligatoriu sau facultativ (art. 37¹)

Drepturile cuvenite în sistemul asigurărilor pentru șomaj din țara noastră se pot transfera în țările în care asigurații își stabilesc domiciliul sau reședința, în condițiile reglementate prin acorduri și convenții internaționale la care țara noastră este parte.

Indemnizațiile de șomaj aferente drepturilor pot fi transferate în alte țări, în condițiile reglementate prin acorduri și convenții internaționale, în moneda țărilor respective sau într-o altă monedă asupra căreia s-a convenit.

Prestațiile de șomaj stabilite de instituțiile competente în materie de șomaj din alte state membre ale Uniunii Europene pot fi menținute în plată în România, în condițiile dispozițiilor referitoare la prestația de șomaj, prevăzute de reglementările comunitare cu privire la aplicarea regimurilor de securitate socială a salariaților, lucrătorilor independenți și membrilor familiilor acestora care se deplasează în interiorul Comunității Europene (art. 37).

La stabilirea stagiului minim de cotizare de 12 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei înregistrării cererii, nu se iau în considerare perioadele care reprezintă stagiul de cotizare utilizate pentru stabilirea și acordarea anterioară a unui drept la indemnizație de șomaj.

Aceste perioade, se iau în considerare la stabilirea stagiului de cotizare în funcție de care se stabilește perioada pentru care se acordă indemnizația de șomaj și cuantumul acestui drept (art. 37¹).

8. Data de la care se dobândește dreptul de a primi indemnizația de șomaj

Indemnizația de șomaj se acordă beneficiarilor, *la cerere*, de la data:

- a) încetării raporturilor de muncă;
- b) încetării raporturilor de serviciu;
- c) încetării mandatului pentru care au fost numiți sau aleși;
- d) expirării duratei sau desfacerii contractului militarilor angajați pe bază de contract;
- e) încetării calității de membru cooperator;
- f) încetării contractului de asigurare pentru șomaj;
- g) încetării motivului pentru care au fost pensionate;
- h) încetării motivului pentru care au fost suspendate raporturile de muncă sau de serviciu;
- j) rămânerii definitive a hotărârii judecătorești;
- k) încetării contractului de mandat, a contractului de management sau, după caz, a raportului juridic în considerarea căruia s-au realizat venituri;
- l) expirării perioadei de 60 de zile de la absolvire;
- m) absolvirii, pentru absolvenți ai școlilor speciale pentru persoane cu handicap în vârstă de minimum 16 ani, care nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale.

Indemnizația de șomaj se acordă de la data prevăzută mai sus dacă cererea este înregistrată la agenția pentru ocuparea forței de muncă, în termen de 10 de zile de la această dată.

Dacă cererea¹ este înregistrată după expirarea termenului de 10 de zile, dar nu mai târziu de 12 luni de la data prevăzută mai sus, indemnizația de șomaj se acordă începând cu data înregistrării cererii.

Termenul de maximum 12 luni este termen de decădere din drepturi (art. 38).

Indemnizația de șomaj se acordă șomerilor pe perioade stabilite diferențiat, în funcție de stagiul de cotizare, după cum urmează:

- a) 6 luni, pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 1 an;
- b) 9 luni, pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 5 ani;
- c) 12 luni pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 10 ani [art. 39 alin. (1)].

9. Cuantumul indemnizației de șomaj

Cuantumul indemnizației de șomaj este o sumă acordată lunar și în mod diferențiat, în funcție de stagiul de cotizare, după cum urmează:

¹ A se vedea Ordinul nr. 648/2005 privind modificarea și completarea Procedurii de primire și de soluționare a cererilor de loc de muncă sau indemnizații pentru șomaj (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 72 din 26 ianuarie 2006).

a) 75% din valoarea indicatorului social de referință, în vigoare la data stabilirii acestuia, pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin un an;

b) 75% din salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată, la care se adaugă o sumă calculată prin aplicarea asupra mediei salariului de bază lunar brut pe ultimele 12 luni de stagiul de cotizare, a unei cote procentuale diferențiate în funcție de stagiul de cotizare.

Cotele procentuale diferențiate în funcție de stagiul de cotizare, sunt:

a) 3% pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 3 ani;

b) 5% pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 5 ani;

c) 7% pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 10 ani;

d) 10% pentru persoanele cu un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani.

Pentru persoanele care au fost asigurate în baza unui contract de asigurare pentru șomaj, la determinarea sumei calculate prin aplicarea unei cote procentuale diferențiate în funcție de stagiul de cotizare, se va avea în vedere venitul lunar declarat în contractul de asigurare pentru șomaj.

Indemnizația pentru persoanele asimilate șomerilor se acordă pe o perioadă de 6 luni și este o sumă fixă, lunară, al cărei cuantum reprezintă 50% din valoarea indicatorului social de referință, în vigoare la data stabilirii acesteia. Ea se acordă șomerilor absolvenți ai instituțiilor de învățământ, în vârstă de minimum 16 ani, care într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale, absolvenți ai școlilor speciale pentru persoane cu handicap în vârstă de minimum 16 ani, care nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii o singură dată, pentru fiecare formă de învățământ absolvită (art. 40).

Indemnizația de șomaj se plătește lunar. Pentru fracțiuni de lună, ea se calculează proporțional cu numărul de zile calendaristice din luna respectivă (art. 43).

10. Obligațiile persoanelor care beneficiază de indemnizație de șomaj

Persoanele care beneficiază de indemnizație de șomaj, au următoarele obligații:

a) să se prezinte lunar, pe baza programării sau ori de câte ori sunt solicitate, la agenția pentru ocuparea forței de muncă unde sunt înregistrate, pentru a primi sprijin în vederea încadrării în muncă;

b) să comunice în termen de 3 zile agenției pentru ocuparea forței de muncă unde sunt înregistrate orice modificare a condițiilor care au condus la acordarea drepturilor;

c) să participe la serviciile pentru stimularea ocupării și de formare profesională oferite de agenția pentru ocuparea forței de muncă unde sunt înregistrate;

d) să caute activ un loc de muncă;

e) să înștiințeze în scris agenția pentru ocuparea forței de muncă la care sunt înregistrate apariția stării de incapacitate temporară de muncă și datele de identificare, respectiv numele medicului prescriptor și unitatea în care funcționează acesta, în termen de 24 de ore de la data acordării concediului medical. În situația în care apariția stării de incapacitate temporară de muncă a intervenit în zile declarate nelucrătoare sau împlinirea termenului de 24 de ore se realizează în zile declarate nelucrătoare, persoanele care beneficiază de indemnizație de șomaj au obligația de a înștiința agenția pentru ocuparea forței de muncă la care sunt înregistrate, în prima zi lucrătoare.

11. Suspendarea plății indemnizației

Suspendarea plății indemnizațiilor de șomaj acordate beneficiarilor are loc, după cum urmează:

a) la data la care nu și-a îndeplinit obligația de a se prezenta lunar, pe baza programării sau ori de câte ori sunt solicitate, la agenția pentru ocuparea forței de muncă unde sunt înregistrate; Repunerea în plată, se face de la data depunerii cererii beneficiarului, dar nu mai târziu de 60 de zile calendaristice de la data suspendării;

b) pe perioada îndeplinirii obligațiilor militare;

c) la data încadrării în muncă, pe o perioadă de cel mult 12 luni;

d) la data plecării din țară pe o perioadă mai mică de 3 luni, la cererea persoanei, precum și, după caz, la data obținerii autorizării pentru menținerea plății indemnizației de șomaj, la cererea persoanei care se deplasează în interiorul Comunității Europene și al Spațiului Economic European pentru a căuta un loc de muncă și dorește să își mențină plata indemnizației de șomaj;

e) pe perioada în care este arestat preventiv sau pentru executarea unei pedepse privative de libertate de până la 12 luni;

f) la data pensionării pentru invaliditate;

g) pe perioada acordării indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, a indemnizației de maternitate și a indemnizației pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani, respectiv 3 ani în cazul copilului cu handicap;

h) pe perioada incapacității temporare de muncă mai mare de 3 zile datorită accidentelor survenite în perioada cursurilor de calificare, recalificare, perfecționare sau, la alte forme de pregătire profesională, în timpul și din cauza practicii profesionale;

i) pe perioada acordării plăților compensatorii.

12. Încetarea plății indemnizației de șomaj

Încetarea plății indemnizației de șomaj are loc după cum urmează:

- a) la data încadrării în muncă, pentru o perioadă mai mare de 12 luni;
- b) la data de întâi a lunii următoare lunii în care a realizat, din activități autorizate potrivit legii, venituri lunare mai mari decât valoarea indicatorului social de referință în vigoare;
- c) la 90 de zile de la data emiterii autorizației de funcționare pentru a desfășura activități independente sau a certificatului de înmatriculare, dacă realizează venituri lunare mai mari decât valoarea indicatorului social de referință;
- d) la data refuzului nejustificat de a se încadra conform pregătirii sau nivelului studiilor într-un loc de muncă;
- e) la data refuzului nejustificat de a participa la servicii pentru stimularea ocupării și de formare profesională sau la data întreruperii acestora din motive imputabile persoanei;
- f) dacă perioada de pensionare pentru invaliditate depășește 12 luni;
- g) la data îndeplinirii condițiilor de pensionare pentru limită de vârstă, de la data solicitării pensiei anticipate ori a pensiei anticipate parțiale sau la data când pensia de invaliditate devine nerevizuibilă;
- h) la data plecării în străinătate a beneficiarului pentru o perioadă mai mare de 3 luni;
- i) la data începerii executării unei pedepse privative de libertate pentru o perioadă mai mare de 12 luni;
- j) în cazul decesului beneficiarului;
- k) la expirarea termenelor de repunere în plată amintite mai sus;
- l) la expirarea termenelor de 6 luni, pentru persoanele cu un stagiu de cotizare de cel puțin un an; 9 luni, pentru persoanele cu un stagiu de cotizare de cel puțin 5 ani; 12 luni, pentru persoanele cu un stagiu de cotizare mai mare de 10 ani; de 6 luni pentru absolvenți ai instituțiilor de învățământ, în vârstă de minimum 16 ani, care într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale, absolvenți ai școlilor speciale pentru persoane cu handicap în vârstă de minimum 16 ani, care nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale, și persoanele care, înainte de efectuarea stagiului militar, nu au fost încadrate în muncă și care într-o perioadă de 30 de zile de la data lăsării la vatră nu s-au putut încadra în muncă.
- m) la data admiterii într-o formă de învățământ, în cazul persoanelor asimilate șomerilor, absolvenți ai instituțiilor de învățământ, în vârstă de minimum 16 ani, care într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale, absolvenți ai școlilor speciale pentru persoane cu handicap în vârstă de minimum 16 ani, care nu au reușit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale.

13. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Codul fiscal
4. Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă;
5. Hotărârea Guvernului nr. 174/2002 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă;
6. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul securității sociale. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
7. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul muncii. Curs universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
8. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final, Editura Universul juridic, București, 2018;
9. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Codul muncii comentat, Editura Universul juridic, București, 2017;
10. Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;
11. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, editura Wolters Kluwer.

CAPITOLUL V

SISTEMUL UNITAR DE PENSII PUBLICE

1. Principii ale sistemului public de pensii

Actul normativ în materie este Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.

Potrivit acestuia, dreptul la asigurări sociale este garantat de stat (art. 1), iar sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale se organizează și funcționează având ca *principii de bază*:

a) *principiul unicității*, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public de pensii bazat pe aceleași norme de drept, pentru toți participanții la sistem;

b) *principiul obligativității*, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public de pensii, drepturile de asigurări sociale exercitându-se corelativ cu îndeplinirea obligațiilor;

c) *principiul contributivității*, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul public de pensii, drepturile de asigurări sociale cuvenindu-se în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite;

d) *principiul egalității*, prin care se asigură tuturor participanților la sistemul public de pensii, contribuabili și beneficiari, un tratament nediscriminatoriu, între persoane aflate în aceeași situație juridică, în ceea ce privește drepturile și obligațiile legale;

e) *principiul repartitiei*, pe baza căruia fondurile de asigurări sociale se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public de pensii, conform legii;

f) *principiul solidarității sociale*, conform căruia participanții la sistemul public de pensii își asumă reciproc obligații și beneficiază de drepturi pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor asigurate;

g) *principiul autonomiei*, bazat pe administrarea de sine stătătoare a sistemului public de pensii;

h) *principiul imprescriptibilității*, potrivit căruia dreptul la pensie nu se prescrie;

i) *principiul incesibilității*, potrivit căruia dreptul la pensie nu poate fi cedat, total sau parțial.

2. Asigurații

Asigurații sistemului public de pensii pot fi cetățeni români, cetățeni ai altor state sau apatrizi, pe perioada în care au domiciliul sau reședința în România.

Pot fi asigurați ai sistemului public de pensii și cetățenii români, cetățenii altor state și apatrizii care nu au domiciliul sau reședința în România, în condițiile prevăzute de instrumentele juridice cu caracter internațional la care România este parte.

Asigurații au obligația să plătească contribuții de asigurări sociale și au dreptul să beneficieze de prestații de asigurări sociale (art. 5).

În sistemul public de pensii *sunt asigurate obligatoriu*, prin efectul legii:

– persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă;

– funcționarii publici;

– persoanele care realizează venituri de natură profesională, altele decât cele salariale, din drepturi de autor și drepturi conexe, precum și din contracte/convenții încheiate potrivit Codului civil.

– persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate cu cele ale persoanelor amintite mai sus.

– persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare, ce se asigură din bugetul asigurărilor pentru șomaj.

– persoanele care realizează venituri din activități independente și sau drepturi de proprietate intelectuală.

Se pot asigura în sistemul public de pensii, pe bază de contract de asigurare socială, avocații, personalul clerical și cel asimilat din cadrul cultelor recunoscute prin lege, neintegrate în sistemul public, precum și orice persoană care dorește să se asigure, respectiv să își completeze venitul asigurat (art. 6).

3. Declarația de asigurare

Art. 147 din Codul fiscal prevede că persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, prin agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene și a municipiului București, Casa Națională de Asigurări de Sănătate, prin casele de asigurări de sănătate subordonate, unitățile trimițătoare, pentru personalul român trimis în misiune permanentă în străinătate, precum și persoanele fizice care realizează în România venituri din salarii sau asimilate salariilor de la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte sunt obligate să depună lunar, până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei pentru care se plătesc veniturile, Declarația privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate.

În cazul în care au fost acordate indemnizații de șomaj sau de asigurări de sănătate, sume reprezentând salarii sau diferențe de salarii, stabilite în baza unor hotărâri judecătorești rămase definitive și irevocabile/hotărâri judecătorești definitive și executorii, precum și în cazul în care prin astfel de hotărâri s-a dispus reîncadrarea în muncă a unor persoane, în vederea stabilirii prestațiilor acordate de sistemul public de pensii, contribuțiile de asigurări sociale datorate potrivit legii se declară până la data de 25 a lunii următoare celei

în care au fost plătite aceste sume, prin depunerea declarațiilor rectificative pentru lunile cărora le sunt aferente sumele respective. La fel se fac declarațiile și în cazul sumelor reprezentând salarii sau diferențe de salarii stabilite prin lege, acordate pentru perioade anterioare.

Prin excepție, plătitorii de venituri din salarii și asimilate salariilor – asociații, fundații sau alte entități fără scop patrimonial, persoanele juridice plătitoare de impozit pe profit - care, în anul anterior, au înregistrat venituri totale de până la 100.000 euro și au avut un număr mediu de până la 3 salariați exclusiv, persoanele juridice plătitoare de impozit pe veniturile microîntreprinderilor care, în anul anterior, au avut un număr mediu de până la 3 salariați exclusiv, în calitate de angajatori sau de persoane asimilate angajatorului, depun trimestrial Declarația privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate aferentă fiecărei luni a trimestrului, până la data de 25 inclusiv a lunii următoare trimestrului.

Depunerea trimestrială a declarației constă în completarea și depunerea a câte unei declarații pentru fiecare lună din trimestru.

Numărul mediu de salariați se calculează ca medie aritmetică a numărului de salariați din declarațiile depuse pentru fiecare lună din anul anterior.

Pentru persoanele și entitățile menționate mai sus ca excepție, venitul total se stabilește pe baza informațiilor din situațiile financiare ale anului anterior. Aceștia pot opta pentru depunerea Declarației privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate lunar, dacă depun declarația privind opțiunea până la data de 31 ianuarie inclusiv. Dacă au optat pentru depunerea declarației lunar pot trece la regimul de declarare trimestrial începând cu luna ianuarie a anului pentru care s-a depus opțiunea.

Declarația lunară se depune prin mijloace electronice de transmitere la distanță, pe portalul e-România, iar declarația privind opțiunea se depune pe suport hârtie, la sediul organului fiscal competent.

Evidența obligațiilor de plată a contribuției de asigurări sociale datorate de angajatori și asimilații acestora se ține pe baza codului de identificare fiscală, iar cea privind contribuția de asigurări sociale datorată de persoanele fizice care au calitatea de angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale, pe baza codului numeric personal sau pe baza numărului de identificare fiscală, după caz.

Persoanele care realizează venituri din activități independente sau proprietate intelectuală sunt asigurate pe baza declarației individuale de asigurare sau a declarației nominale.

Acesta se depune în termen de 30 de zile de la data încadrării în situația amintită mai sus la casa teritorială de pensii competentă, în funcție de domiciliul sau reședința persoanei (art. 11).

4. Contractul de asigurare socială

Se încheie între persoana interesată sau, după caz, tutorele, curatorul ori mandatarul acesteia desemnat prin procură specială și casa teritorială de pensii competentă, în funcție de domiciliul sau reședința persoanei.

Contractul de asigurare socială se încheie în formă scrisă și produce efecte de la data înregistrării acestuia la casa teritorială de pensii (art. 12).

Contractul de asigurare socială poate fi reziliat la inițiativa oricăreia dintre părți, conform clauzelor prevăzute în contract.

În cazul rezilierii contractului de asigurare socială, contribuțiile de asigurări sociale achitate nu se restituie, iar stagiul de cotizare realizat se valorifică la stabilirea dreptului de pensie (art. 47).

5. Stagiul de cotizare

Constituie stagiul de cotizare în sistemul public de pensii:

Constituie stagiul de cotizare în sistemul public de pensii:

- vechimea în muncă recunoscută pentru stabilirea pensiilor până la data de 1 aprilie 2001;
- perioada cuprinsă între 1 aprilie 2001 și data intrării în vigoare Legii nr. 263/2010, în care persoanele au fost asigurate în baza Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale (art. 16)¹.

Constituie stagiul de cotizare și perioadele de până la data de 1 aprilie 2001 în care o persoană:

- a) s-a aflat în una dintre situațiile în care se consideră stagiul asimilat;
- b) are stabilite drepturi privind vechimea în muncă în baza prevederilor Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri.

Pentru perioadele ulterioare datei de 1 aprilie 2001 care reprezintă, stagiul de cotizare realizat în condiții deosebite, condiții speciale sau alte condiții de muncă se acordă perioade suplimentare la vechimea în muncă sau la vechimea în serviciu, care constituie stagiul de cotizare în condiții normale, după cum urmează:

- a) 3 luni pentru fiecare an lucrat în condiții deosebite de muncă;
- b) 6 luni pentru fiecare an lucrat în condiții speciale de muncă;
- c) 12 luni pentru fiecare an lucrat în alte condiții de muncă (art. 18).

Constituie stagiul de cotizare perioadele de timp pentru care asigurații datorează și/sau plătesc contribuții de asigurări sociale în sistemul public de pensii din România, precum și în alte țări, în condițiile stabilite prin acordurile sau convențiile internaționale la care România este parte.

¹ Art. 16 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2017.

La stabilirea drepturilor de asigurări sociale se iau în considerare stagiile de cotizare realizate în sistemul public de pensii din România, precum și perioadele de asigurare realizate sau recunoscute ca atare în alte țări, în condițiile reglementate prin instrumente juridice cu caracter internațional la care România este parte și/sau regulamente comunitare.

Stagiul de cotizare corespunzător contribuției de asigurări sociale datorate se determină prin aplicarea asupra perioadei de cotizare a raportului dintre cota de contribuție individuală de asigurări sociale și cota de contribuție de asigurări sociale aprobată pentru locurile de muncă în condiții normale (art. 48).

În sistemul public de pensii *se asimilează stagiului de cotizare* și perioadele necontributive, denumite în continuare perioade asimilate, în care asiguratul:

- a) a beneficiat de pensie de invaliditate;
- b) a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora cu diplomă;
- c) a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat;
- d) a beneficiat, în perioada 1 aprilie 2001 - 1 ianuarie 2006 de indemnizații de asigurări sociale;
- e) a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2005, de concediu pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accident de muncă și boli profesionale;
- f) a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2006, de concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, de până la 3 ani;
- g) a fost elev al unei școli militare/școli de agenți de poliție sau student al unei instituții de învățământ din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională pentru formarea cadrelor militare, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, cu excepția liceului militar.

Asigurații care au absolvit mai multe instituții de învățământ superior, beneficiază de asimilarea, ca stagiul de cotizare, a unei singure perioade de studii, la alegere.

Aceștia beneficiază de perioadele asimilate dacă în aceste perioade nu au realizat stagii de cotizare.

Perioadele asimilate se valorifică pentru obținerea prestațiilor de asigurări sociale în condițiile legale (art. 49).

Stagiul de cotizare se certifică asiguraților, din oficiu, o dată la 2 ani, de Casa Națională de Pensii Publice și de casele de pensii sectoriale.

Stagiul de cotizare se certifică și la cererea asiguraților, contra cost. Tariful serviciului respectiv se stabilește anual de Casa Națională de Pensii Publice și casele teritoriale de pensii (art. 50).

6. Bugetul asigurărilor sociale de stat

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat provin din:

- a) contribuții de asigurări sociale, dobânzi și penalități de întârziere, precum și din alte venituri;
- b) sume alocate de la bugetul de stat pentru echilibrarea bugetului asigurărilor sociale de stat, care se aprobă prin legile bugetare anuale (art. 21).

7. Contribuția de asigurări sociale

În sistemul public de pensii sunt contribuabili, după caz:

- a) persoanele fizice care realizează venituri din salarii și asimilate salariilor, precum și cele care realizează venituri ca urmare a desfășurării unor activități independente;

- b) persoanele juridice și fizice care au calitatea de angajatori, precum și entitățile asimilate angajatorilor.

Sunt contribuabili ai sistemului public de pensii și persoanele fizice care sunt asigurate, pe baza contractului de asigurare socială (art. 27 din Legea nr. 263/2010).

În completare, art. 136 din Codul fiscal stabilește că au calitatea de contribuabili/plătitori de venit la sistemul public de pensii, cu respectarea legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte, după caz:

- a) cetățenii români, cetățenii altor state sau apatrizii, pe perioada în care au domiciliul ori reședința în România;

- b) cetățenii români, cetățenii altor state și apatrizii care nu au domiciliul sau reședința în România, în condițiile prevăzute de legislația europeană aplicabilă în domeniul securității sociale, precum și de acordurile privind sistemele de securitate socială la care România este parte;

- c) persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, atât pe perioada în care persoanele fizice care realizează venituri din salarii ori asimilate salariilor desfășoară activitate, cât și pe perioada în care acestea beneficiază de concedii și indemnizații de asigurări sociale de sănătate;

- d) Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, prin agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene și a municipiului București, pentru persoanele care beneficiază de indemnizație de șomaj sau, după caz, de alte drepturi de protecție socială ori de indemnizații de asigurări sociale de sănătate care se acordă din bugetul asigurărilor pentru șomaj și pentru care dispozițiile legale prevăd plata de contribuții de asigurări sociale datorate bugetului asigurărilor sociale de stat din bugetul asigurărilor pentru șomaj;

- e) Casa Națională de Asigurări de Sănătate, prin casele de asigurări de sănătate subordonate;

- f) unitățile trimitătoare, pentru personalul român trimis în misiune permanentă în străinătate, inclusiv pentru categoriile de personal trimise în misiune temporară sau permanentă în străinătate prevăzute prin hotărâre a

Guvernului, pentru soțul/soția care însoțește personalul trimis în misiune permanentă în străinătate și căruia/căreia i se suspendă raporturile de muncă sau raporturile de serviciu și pentru membrii Corpului diplomatic și consular al României, cărora li se suspendă raporturile de muncă, ca urmare a participării la cursuri ori alte forme de pregătire în străinătate, pe o durată care depășește 90 de zile calendaristice.

Conform art. 138 din Codul fiscal cotele contribuțiilor de asigurări sociale sunt următoarele:

a) 25 %, datorată de către persoanele fizice care au calitatea de angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale;

b) 4%, datorată de către persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, în cazul condițiilor deosebite de muncă;

c) 8% datorată de către persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, în cazul condițiilor speciale de muncă.

Condițiile de muncă în care se desfășoară activitatea asiguraților din sistemul public de pensii pot fi *normale, deosebite și speciale*.

Locurile de muncă în condiții speciale sunt cele din:

a) unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă;

b) activitățile de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații;

c) activitățile din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale, prevăzute de actele normative cu regim clasificat emise anterior intrării în vigoare a Legii nr. 263/2010;

d) aviația civilă pentru:

e) activitățile și unitățile cuprinzând locurile de muncă încadrate în condiții speciale;

f) activitatea artistică desfășurată în profesiile de mai jos¹:

1. Balerin;

2. Dansator;

3. Acrobat;

4. Jongler;

5. Clovn;

6. Călăreț de circ;

7. Dresor de animale sălbatice;

8. Solist vocal de operă și de operetă;

9. Instrumentist la instrumente de suflat;

10. Cascador.

Periodic, din 2 în 2 ani, locurile de muncă în condiții speciale sunt supuse procedurii de reevaluare (art. 30 alin. 1 și 2).

Contribuția de asigurări sociale pentru angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale conform Codului fiscal se plătește lunar de către angajator împreună cu contribuția de asigurări sociale pe care acesta o datorează, după caz, în calitate de contribuabil, bugetului asigurărilor sociale de stat.

Contribuția la fondul de pensii administrat privat, care este parte din contribuția de asigurări sociale prevăzută pentru persoanele fizice care au calitatea de angajați sau pentru care există obligația plății contribuției de asigurări sociale datorată la sistemul public de pensii, se transmite de CNPP fondurilor de pensii administrate privat.

Lunar, până cel târziu în data de 20 a lunii următoare celei în care plătitorii au depus declarația nominală de asigurare, CNPP transmite fiecărui administrator lista nominală de virare a sumelor către fondul de pensii pe care acesta îl administrează. Tot lunar, până cel târziu în data de 20 a lunii următoare celei în care angajatorul a depus declarația nominală de asigurare, CNPP virează către fiecare fond de pensii administrat privat, de la bugetul asigurărilor sociale de stat, suma reprezentând contribuțiile datorate acestor fonduri (art. 39).

Plata contribuției de asigurări sociale datorate de asigurații facultativ se face lunar de către angajator sau, în numele lor, de către orice altă persoană, în contul casei teritoriale de pensii la care sunt asigurați, în baza contractului de asigurare.

În cazul asiguraților facultativ plata se poate face și anticipat, pe o perioadă de cel mult 12 luni (art. 32).

Art. 146 din Codul fiscal prevede că persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora au obligația de a calcula și de a reține la sursă contribuția de asigurări sociale datorată de către persoanele fizice care obțin venituri din salarii sau asimilate salariilor.

De asemenea și persoanele fizice care realizează în România venituri din salarii sau asimilate salariilor de la angajatori din state care nu intră sub incidența legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte au obligația de a calcula și a reține contribuția.

Contribuția le calculată și reținută se plătește la bugetul asigurărilor sociale până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei pentru care se plătesc veniturile sau până la data de 25 inclusiv a lunii următoare trimestrului pentru care se datorează, după caz, împreună cu contribuția angajatorului ori a persoanelor asimilate angajatorului.

¹ A se vedea anexa 4 din Legea nr. 263/2010.

Prin excepție, persoanele fizice care realizează în România venituri din salarii sau asimilate salariilor de la angajatori care nu au sediu social, sediu permanent sau reprezentanță în România și care datorează contribuțiile sociale obligatorii pentru salariații lor, potrivit prevederilor legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte, au obligația de a calcula contribuția de asigurări sociale datorată de către acestea și, după caz, pe cea datorată de angajator, precum și de a le plăti lunar, până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei pentru care se plătesc veniturile, numai dacă există un acord încheiat în acest sens cu angajatorul.

Calculul contribuției datorate de către persoanele fizice care obțin venituri din salarii sau asimilate salariilor, se realizează prin aplicarea cotelor asupra bazelor lunare de calcul în care nu se includ veniturile exceptate prin lege.

Contribuția datorată de către persoanele fizice care obțin venituri din salarii sau asimilate salariilor, în baza unui contract individual de muncă cu normă întreagă sau cu timp parțial, nu poate fi mai mică decât nivelul contribuției de asigurări sociale calculate prin aplicarea cotelor legale, asupra salariului de bază minim brut pe țară în vigoare în luna pentru care se datorează contribuția de asigurări sociale, corespunzător numărului zilelor lucrătoare din lună în care contractul a fost activ.

Prevederile de mai sus nu se aplică în cazul persoanelor fizice aflate în una dintre următoarele situații:

- a) sunt elevi sau studenți, cu vârsta până la 26 de ani, aflați într-o formă de școlarizare;
- b) sunt ucenici, potrivit legii, în vârstă de până la 18 de ani;
- c) sunt persoane cu dizabilități sau alte categorii de persoane cărora prin lege li se recunoaște posibilitatea de a lucra mai puțin de 8 ore pe zi;
- d) au calitatea de pensionari pentru limită de vârstă în sistemul public de pensii, cu excepția pensionarilor pentru limită de vârstă care beneficiază de pensii de serviciu în baza unor legi/statute speciale, precum și a celor care cumulează pensia pentru limită de vârstă din sistemul public de pensii cu pensia stabilită în unul dintre sistemele de pensii neintegrate sistemului public de pensii;
- e) realizează în cursul aceleiași luni venituri din salarii sau asimilate salariilor în baza a două sau mai multe contracte individuale de muncă, iar baza lunară de calcul cumulată aferentă acestora este cel puțin egală cu salariul de bază minim brut pe țară.

Termenul de plată a contribuției de asigurări sociale pentru asigurarea facultativă este până la data de 25 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata [art. 40 alin. (1) din Legea nr. 263/2010].

8. Noțiunea și categoriile de pensii

Din punct de vedere etimologic, termenul *pensie* este de origine latină; el are semnificația de provizie pentru mâncare și locuință. La romani desemna alocația plătită periodic veteranilor (din armată) în semn de recunoștință pentru serviciile aduse.

Pensia, reprezintă un venit de înlocuire acordat pentru pierderea totală sau parțială a veniturilor profesionale, ca urmare a bătrâneții sau atingerii unei vârste, invalidității sau decesului persoanei asigurate.

Potrivit art. 51 din Legea nr. 263/2010, în sistemul public se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensia pentru limită de vârstă;
- b) pensia anticipată;
- c) pensia anticipată parțială;
- d) pensia de invaliditate;
- e) pensia de urmaș.

9. Pensia pentru limită de vârstă

Se cuvine persoanelor care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind vârsta standard de pensionare și stagiul minim de cotizare sau în specialitate, după caz, prevăzute de lege (art. 52).

Vârsta standard de pensionare este de 65 de ani pentru bărbați și 63 de ani pentru femei.

Stagiul minim de cotizare este de 15 ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

Stagiul complet de cotizare este de 35 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

Atingerea vârstei standard, stagiului minim și stagiului complet se realizează prin creștere conform eșalonării prevăzute arătate în tabelul de mai jos (art. 53)¹.

Nevăzătorii beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, indiferent de vârstă, dacă au realizat ca nevăzător cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare (art. 59).

10. Pensia anticipată

Poate fi acordată, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, persoanelor care au realizat un stagiul de cotizare cu cel puțin 8 ani mai mare decât stagiul complet de cotizare.

La stabilirea stagiului de cotizare necesar acordării pensiei anticipate nu se iau în considerare următoarele perioade asimilate:

- a beneficiat de pensie de invaliditate;
- a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora cu diplomă;

¹ A se vedea Anexa 5 din Legea nr. 263/2010.

– a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat.

Cuantumul pensiei anticipate se stabilește în aceleași condiții în care se stabilește cel al pensiei pentru limită de vârstă (art. 62).

La acordarea pensiei anticipate, reducerea vârstei standard de pensionare nu poate fi cumulată cu nicio altă reducere (art. 63).

La data îndeplinirii condițiilor pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, pensia anticipată se transformă în pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de suspendare a plății pensiei anticipate.

Transformarea pensiei anticipate în pensie pentru limită de vârstă, se face din oficiu (art. 64).

11. Pensia anticipată parțială

Poate fi obținută, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, persoanelor care au realizat stagiul complet de cotizare, precum și celor care au depășit stagiul complet de cotizare cu până la 8 ani.

La stabilirea stagiului de cotizare necesar acordării pensiei anticipate parțiale nu se iau în considerare următoarele perioade asimilate:

- a beneficiat de pensie de invaliditate;
- a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora cu diplomă;
- a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat;
- a fost elev al unei școli militare/școli de agenți de poliție sau student al unei instituții de învățământ din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională pentru formarea cadrelor militare, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, cu excepția liceului militar.

Cuantumul pensiei anticipate parțiale se stabilește din cuantumul pensiei pentru limită de vârstă care s-ar fi convenit, prin diminuarea acestuia cu 0,75% pentru fiecare lună de anticipare, până la îndeplinirea condițiilor pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă.

Persoanele care au locuit cel puțin 30 de ani în zonele afectate de poluarea remanentă datorită extracției și prelucrării minereurilor neferoase cu conținut de cupru, plumb, sulf, cadmiu, arseniu, zinc, mangan, fluor, clor, respectiv Baia Mare, Copșa Mică și Zlatna, pe o rază de 8 km în jurul acestor localități, beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare cu 2 ani fără penalizare (art. 65).

La acordarea pensiei anticipate parțiale, reducerea vârstei standard de pensionare nu poate fi cumulată cu nicio altă reducere (art. 66).

La data îndeplinirii condițiilor pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, pensia anticipată parțială se transformă în pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin eliminarea diminuării și prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de suspendare a plății pensiei anticipate parțiale.

Transformarea pensiei anticipate parțiale în pensie pentru limită de vârstă, se face din oficiu (art. 67).

12. Pensia de invaliditate

Se acordă persoanelor care și au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, din cauza:

- a) accidentelor de muncă și bolilor profesionale;
- b) neoplaziilor, schizofreniei și SIDA;
- c) bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca.

Au dreptul la pensie de invaliditate, în condițiile prevăzute la lit. a), și elevii, ucenicii și studenții care și au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, ca urmare a accidentelor de muncă sau bolilor profesionale survenite în timpul și din cauza practicii profesionale.

Persoanele care și au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă și marii mutilați, ca urmare a participării la lupta pentru victoria Revoluției din Decembrie 1989 ori în legătură cu evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză, au dreptul la pensie de invaliditate în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă (art. 68).

În raport cu gradul de reducere a capacității de muncă, invaliditatea este:

- a) de gradul I, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă și a capacității de autoîngrijire;
- b) de gradul II, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă, cu păstrarea capacității de autoîngrijire;
- c) de gradul III, caracterizată prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, persoana putând să presteze o activitate profesională, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă (art. 69).

Evaluarea capacității de muncă, în vederea stabilirii gradului de invaliditate, se face, la cerere, de către medicul specializat în expertiza medicală a capacității de muncă din cadrul Casei Naționale de Pensii Publice, iar în cazul cadrelor militare în activitate, soldaților și gradaților voluntari, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale de către comisiile de expertiză medico-militară de pe lângă spitalele din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională.

Pentru evaluarea capacității de muncă, cererea și documentele medicale ale solicitantului se depun la cabinetul de expertiză medicală a capacității de muncă din cadrul casei teritoriale de pensii competente, în funcție de domiciliul solicitantului, sau, după caz, la comisiile de expertiză medico-militară de pe lângă spitalele din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională.

În urma examinării clinice și analizării documentelor medicale, medicul expert al asigurărilor sociale completează raportul de expertiză medicală a capacității de muncă și emite decizia medicală asupra capacității de muncă. În cazul cadrelor militare în activitate, soldaților și gradaților voluntari, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale, comisiile de expertiză medico-militară de pe lângă spitalele din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională emit decizii medicale de încadrare într-un grad de invaliditate, care vor fi avizate de comisia centrală de expertiză medico-militară a Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Administrației și Internelor sau a Serviciului Român de Informații, după caz.

În situația în care, pentru emiterea deciziei medicale, sunt necesare investigații sau examinări de specialitate suplimentare, medicul expert al asigurărilor sociale propune, după caz, prelungirea duratei concediului pentru incapacitate temporară de muncă.

Decizia se emite în termen de 45 de zile de la data înregistrării cererii și se comunică în termen de 5 zile de la emitere. În situațiile de prelungire a duratei necesare pentru investigații, termenul de emitere a deciziei medicale se prelungește corespunzător.

Decizia medicală asupra capacității de muncă poate fi contestată, în termen de 30 de zile de la comunicare, la comisiile medicale de contestații.

Comisiile medicale de contestații funcționează în cadrul centrelor regionale de expertiză medicală a capacității de muncă și Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă.

Contestația se soluționează în termen de 45 de zile de la înregistrare. Decizia emisă în soluționarea contestației se comunică în termen de 5 zile de la data soluționării.

Deciziile comisiilor medicale de contestații și ale comisiilor centrale de expertiză medico-militară ale Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Administrației și Internelor și Serviciului Român de Informații date în soluționarea contestațiilor pot fi atacate la instanțele judecătorești competente în termen de 30 de zile de la comunicare.

Deciziile medicale asupra capacității de muncă, precum și deciziile comisiilor medicale de contestații și ale comisiilor centrale de expertiză medico-militară necontestate în termen rămân definitive (art. 71).

În vederea efectuării de investigații și examinări de specialitate suplimentare, Casa Națională de Pensii Publice, prin instituțiile subordonate, poate încheia contracte de prestări de servicii medicale cu unități sanitare de specialitate.

Persoanele care și-au pierdut capacitatea de muncă din cauza unor boli obișnuite sau a unor accidente care nu au legătură cu munca beneficiază de pensie de invaliditate dacă au realizat stagiul de cotizare necesar în raport cu vârsta.

Au dreptul la pensie de invaliditate și persoanele care au handicap grav și handicap accentuat și nevăzătorii, dacă au realizat cel puțin jumătate din stagiul de cotizare necesar prevăzut în tabelul de mai sus (art. 73).

Au dreptul la pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare realizat:

– persoanele care și au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza accidentelor de muncă și bolilor profesionale, neoplaziilor, schizofreniei și SIDA, bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca;

– elevii, ucenicii și studenții care și au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, ca urmare a accidentelor de muncă sau bolilor profesionale survenite în timpul și din cauza practicii profesionale;

– persoanele care și au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă și marii mutilați, ca urmare a participării la lupta pentru victoria Revoluției din Decembrie 1989 ori în legătură cu evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză, au dreptul la pensie de invaliditate în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă (art. 74).

La stabilirea pensiei de invaliditate se acordă un stagiul potențial, determinat ca diferență între stagiul complet de cotizare și stagiul de cotizare realizat până la data acordării pensiei de invaliditate.

Stagiul potențial rezultat nu poate fi mai mare decât stagiul de cotizare pe care persoana l-ar fi putut realiza de la data acordării pensiei de invaliditate până la împlinirea vârstei standard de pensionare, la care poate solicita pensie pentru limită de vârstă (art. 75).

În situația gradului III de invaliditate, stagiul potențial se acordă numai persoanelor care au dreptul la pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare.

Persoanelor care au realizat un stagiul de cotizare ca nevăzător sau în condiții de handicap preexistent calității de asigurat li se acordă un stagiul potențial, determinat ca diferență între stagiile de cotizare cerute și stagiile de cotizare realizate până la data acordării pensiei de invaliditate (art. 76).

Pensionarii de invaliditate încadrați în gradul I de invaliditate au dreptul, în afara pensiei, la o indemnizație pentru însoțitor, în cuantum fix.

Cuantumul indemnizației pentru însoțitor reprezintă 80% din valoarea unui punct de pensie.

Indemnizația pentru însoțitor se suportă de la bugetul de stat (art. 77).

Pensionarii de invaliditate sunt supuși revizuirii medicale periodice, în funcție de afecțiune, la intervale

cuprinse între un an și 3 ani, până la împlinirea vârstelor standard de pensionare, la termenele stabilite de medicul expert al asigurărilor sociale sau, după caz, de către comisiile centrale de expertiză medico-militară.

După fiecare revizuire medicală, medicul expert al asigurărilor sociale, respectiv comisiile centrale de expertiză medico-militară emit o nouă decizie medicală asupra capacității de muncă, prin care se stabilește, după caz:

- a) menținerea în același grad de invaliditate;
- b) încadrarea în alt grad de invaliditate;
- c) redobândirea capacității de muncă.

Dreptul la pensie de invaliditate se modifică sau încetează începând cu luna următoare celei în care s-a emis decizia medicală asupra capacității de muncă, emisă în urma revizuirii medicale.

Neprezentarea, din motive imputabile pensionarului, la revizuirea medicală atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare celei în care era prevăzută revizuirea medicală sau, după caz, încetarea plății pensiei, în condițiile legii.

Revizuirea medicală se poate efectua și la cererea pensionarilor, dacă starea sănătății lor s-a îmbunătățit sau, după caz, s-a agravat.

Decizia medicală asupra capacității de muncă emisă la revizuirea medicală urmează aceleași proceduri de contestare și soluționare, ca și în cazul stabilirii gradului¹ (art. 78).

Nu mai sunt supuși revizuirii medicale pensionarii de invaliditate care:

- a) prezintă invalidități care afectează ireversibil capacitatea de muncă;
- b) au împlinit vârstele standard de pensionare;
- c) au vârsta mai mică cu până la 5 ani față de vârsta standard de pensionare și au realizat stagiile complete de cotizare.

Constatarea situațiilor prevăzute la lit. a) se face numai cu avizul Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperarea Capacității de Muncă (art. 79)².

Institutul Național de Expertiză Medicală și Recuperarea Capacității de Muncă, centrele regionale de expertiză medicală a capacității de muncă sau comisiile centrale de expertiză medico-militară ale Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Administrației și Internelor și Serviciului Român de Informații pot convoca pentru expertizare pensionarul de invaliditate. Concluziile expertizării sunt obligatorii și definitive.

Neprezentarea la Institut, la centrele regionale sau la comisiile centrale de expertiză, din motive imputabile pensionarului, atrage suspendarea plății pensiei.

Suspendarea plății se face începând cu luna următoare celei în care neprezentarea s-a comunicat către casa teritorială de pensii sau către casa de pensii sectorială, după caz (art. 80).

Pensionarii de invaliditate, cu excepția celor care nu mai sunt supuși revizuirii medicale³, sunt obligați să urmeze programele recuperatorii întocmite de medicul expert al asigurărilor sociale care a emis decizia medicală asupra capacității de muncă, în vederea reintegrării socioprofesionale.

Neîndeplinirea, din motive imputabile pensionarului, a obligației atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare constatării.

Casele teritoriale de pensii și casele de pensii sectoriale efectuează controlul asupra respectării programelor recuperatorii, pe baza normelor metodologice emise.

Suspendarea plății pensiei încetează cu luna următoare reluării sau, după caz, începerii programelor recuperatorii (art. 81).

La data îndeplinirii condițiilor pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, pensia de invaliditate devine pensie pentru limită de vârstă.

În situația de mai sus se acordă, din oficiu, cuantumul cel mai avantajos.

Indemnizația pentru însoțitor se menține și pe durata acordării pensiei pentru limită de vârstă (art. 82).

13. Pensia de urmaș

Este reglementată în favoarea copiilor și soțului supraviețuitor, dacă susținătorul decedat era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii (art. 83).

Copiii au dreptul la pensie de urmaș:

- a) până la vârsta de 16 ani;
- b) dacă își continuă studiile într-o formă de învățământ organizată potrivit legii, până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani;
- c) pe toată durata invalidității de orice grad, dacă aceasta s-a ivit în perioada în care se aflau în una dintre situațiile prevăzute la lit. a) sau b) (art. 84).

Soțul supraviețuitor are dreptul la pensie de urmaș pe tot timpul vieții, la împlinirea vârstei standard de pensionare, dacă durata căsătoriei a fost de cel puțin 15 ani.

În cazul în care durata căsătoriei este mai mică de 15 ani, dar de cel puțin 10 ani, cuantumul pensiei de urmaș convenit soțului supraviețuitor se diminuează cu 0,5% pentru fiecare lună, respectiv cu 6,0% pentru fiecare an de căsătorie în minus (art. 85).

¹ A se vedea art. 71 din Legea nr. 263/2010.

² Art. 79 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2017.

³ A se vedea art. 79 alin. 1 din Legea nr. 263/2010.

Soțul supraviețuitor are dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă, pe perioada în care este invalid de gradul I sau II, dacă durata căsătoriei a fost de cel puțin un an.

Soțul supraviețuitor are dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă și de durata căsătoriei, dacă decesul soțului susținător s-a produs ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale și dacă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie ori dacă acestea sunt mai mici de 35% din câștigul salarial mediu brut (art. 86).

Soțul supraviețuitor care nu îndeplinește condițiile legale beneficiază de pensie de urmaș pe o perioadă de 6 luni de la data decesului, dacă în această perioadă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau dacă acestea sunt mai mici de 35% din câștigul salarial mediu brut (art. 87).

Soțul supraviețuitor care are în îngrijire, la data decesului susținătorului, unul sau mai mulți copii în vârstă de până la 7 ani, beneficiază de pensie de urmaș până la data împlinirii de către ultimul copil a vârstei de 7 ani, în perioadele în care nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau dacă acestea sunt mai mici de 35% din câștigul salarial mediu brut, (art. 88).

Pensia de urmaș se stabilește, după caz, din:

a) pensia pentru limită de vârstă aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul, în condițiile legii, susținătorul decedat;

b) pensia de invaliditate gradul I, în cazul în care decesul susținătorului a survenit înaintea îndeplinirii condițiilor pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă.

Cuantumul pensiei de urmaș se stabilește procentual din punctajul mediu anual realizat de susținător, aferent pensiei prevăzute mai sus, în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți, astfel:

a) 50% - pentru un singur urmaș;

b) 75% - pentru 2 urmași;

c) 100% - pentru 3 sau mai mulți urmași (art. 89).

Cuantumul pensiei de urmaș, în cazul orfanilor de ambii părinți, se stabilește prin însumarea drepturilor de pensie de urmaș, calculate după fiecare părinte (art. 90).

În cazul modificării numărului de urmași, pensia se recalculează (art. 91).

Copii și soțul supraviețuitor care au dreptul la o pensie proprie și îndeplinesc condițiile pentru obținerea pensiei de urmaș după susținătorul decedat pot opta pentru cea mai avantajoasă pensie (art. 92).

Copii invalizi de orice grad și soțul invalid de grad I și II sunt expertizați, revizuiți medical și au obligația de a urma programele recuperatorii (art. 92).

14. Calculul pensiilor

Cuantumul pensiei se determină prin înmulțirea punctajului mediu anual realizat de asigurat cu valoarea unui punct de pensie.

La determinarea cuantumului pensiei și a cuantumului indemnizației pentru însoțitor, fracțiunile de leu se întregesc la un leu în favoarea pensionarului (art. 94).

Punctajul mediu anual realizat de asigurat se determină prin împărțirea numărului de puncte rezultat din însumarea punctajelor anuale ale asiguratului la numărul de ani corespunzător stagiului complet de cotizare.

În situația persoanelor prevăzute la art. 56-59, la stabilirea punctajului mediu anual se iau în considerare stagiile de cotizare complete prevăzute la aceste articole.

Astfel, aceste persoane cu stagiile complete sunt:

- persoanele care au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani în locurile de muncă în condiții speciale din unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă sau activitate artistică ca, balerin, dansator, acrobat, jongler, clown, călăreț de circ, dresor de animale sălbatice, solist vocal de operă și de operetă, instrumentist la instrumente de suflat, cascadeur. Stagiul complet de cotizare pentru aceste persoane este de 30 de ani.

- persoanele care au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 15 ani în zona I de expunere la radiații sau de cel puțin 17 ani în zona a II a de expunere la radiații, în locurile de muncă în care au prestat activități de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații. Stagiul complet de cotizare este de 15 ani, în cazul celor care au desfășurat activitate în zona I de expunere la radiații, respectiv de 17 ani, în cazul celor care au desfășurat activitate în zona a II a de expunere la radiații;

- persoanele care au realizat un stagiul de cotizare în condiții de handicap grav, accentuat sau mediu; Stagiul de cotizare pentru aceste persoane este în funcție de gradul de handicap după cum urmează: asigurații cu handicap grav, o treime din stagiul general, complet de cotizare reglementat de lege, asigurații cu handicap accentuat, două treimi din stagiul general, complet de cotizare, pentru asigurații cu handicap mediu, stagiul general complet de cotizare.

- nevătătorii, dacă au realizat ca nevătător cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare.

În cazul persoanelor care realizează stagii de cotizare în mai multe situații, pentru care legea prevede stagii complete de cotizare diferite, punctajul mediu anual se determină prin însumarea punctajelor medii anuale calculate corespunzător stagiilor complete de cotizare, pentru fiecare dintre situațiile respective.

La calcularea punctajului mediu anual, a punctajului anual și a punctajului lunar se utilizează 5 zecimale (art. 95).

Punctajul anual al asiguratului se determină prin împărțirea la 12 a sumei punctajelor lunare realizate în anul

calendaristic respectiv.

Punctajul lunar se calculează prin raportarea câștigului salarial brut/solda brută sau, după caz, a venitului lunar asigurat, care a constituit baza de calcul a contribuției de asigurări sociale, la câștigul salarial mediu brut din luna respectivă, comunicat de Institutul Național de Statistică.

În situația asiguratului care contribuie la un fond de pensii administrat privat, punctajul lunar stabilit se corectează cu raportul dintre contribuția datorată la sistemul public de pensii și contribuția prevăzută de lege pentru condiții normale de lucru.

Pentru lunile pentru care Institutul Național de Statistică încă nu a comunicat câștigul salarial mediu brut se utilizează, pentru întreaga lună, ultimul câștig salarial mediu brut comunicat (art. 96).

Pentru perioadele asimilate, la determinarea punctajului lunar al asiguratului se utilizează:

- a) cuantumul pensiei de invaliditate, în situația în care a beneficiat de acesta pensie;
- b) 25% din câștigul salarial mediu brut lunar din perioadele respective, în situația în care:
 - a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora cu diplomă;
 - a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat;
 - a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2006, de concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, de până la 3 ani;

c) cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, dacă a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2005, de concediu pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accident de muncă și boli profesionale.

În cazul persoanelor care beneficiază de perioadele asimilate beneficiind de pensie de invaliditate și care, în aceeași perioadă, obțin venituri pentru care se datorează contribuția de asigurări sociale, la calculul punctajului lunar al asiguratului se iau în considerare, prin cumulare, aceste venituri și cele stabilite pentru perioadele asimilate (art. 97).

Pentru stagiul potențial, acordat persoanelor în drept să obțină o pensie de invaliditate, punctajul lunar este de:

- a) 0,70 puncte pentru gradul I de invaliditate;
- b) 0,55 puncte pentru gradul II de invaliditate;
- c) 0,35 puncte pentru gradul III de invaliditate.

Pentru perioadele în care persoana a fost șomer, la determinarea punctajului lunar se iau în considerare drepturile bănești lunare acordate care au constituit baza de calcul a contribuției de asigurări sociale.

Se exceptează persoanele care beneficiază de plăți compensatorii, pentru care s-a achitat contribuția din bugetul asigurărilor pentru șomaj. În acest caz, la determinarea punctajului lunar se utilizează suma obținută în urma aplicării asupra drepturilor primite a raportului dintre cota de contribuție individuală de asigurări sociale și cota de contribuție de asigurări sociale aprobată pentru locurile de muncă în condiții normale (art. 98).¹

Pentru asigurații care au realizat stagiul minim de cotizare și care contribuie la sistemul public de pensii după împlinirea vârstei standard de pensionare, punctajul lunar realizat în perioada respectivă se majorează cu 0,5%.

Majorarea punctajului lunar nu se acordă pentru perioadele în care se cumulează pensia cu venituri de natură salarială (art. 99).

15. Stabilirea și plata pensiilor

Pensia se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a tutorei sau a curatorului acesteia, a persoanei căreia i s-a încredințat sau i s-a dat în plasament copilul minor, după caz, depusă personal ori prin mandatar desemnat prin procură specială.

Cererea de pensionare, împreună cu actele prin care se dovedește îndeplinirea condițiilor, se depune, începând cu data îndeplinirii acestor condiții, la casa teritorială de pensii competentă, în a cărei rază domiciliază persoana. Pentru persoanele din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale, cererea de pensionare, împreună cu actele prin care se dovedește îndeplinirea condițiilor, se depune, începând cu data îndeplinirii acestor condiții, la casa de pensii sectorială competentă, în funcție de ultimul loc de muncă.

În aplicarea instrumentelor juridice cu caracter internațional la care România este parte, persoanele domiciliate în străinătate pot transmite cererea prin care solicită pensie din sistemul public de pensii, împreună cu actele prin care se dovedește îndeplinirea condițiilor, la casa teritorială de pensii competentă, în funcție de ultimul loc în care au fost asigurate în România.

Cererea depusă, poate fi retrasă de persoana care a depus-o, până la emiterea deciziei de pensionare (art. 103).²

În sistemul public de pensii, pensiile se cuvin de la data îndeplinirii condițiilor, în funcție de categoria de pensie solicitată.

Pensiile se stabilesc prin decizie a casei teritoriale de pensii sau a casei de pensii sectoriale, după caz, și se acordă de la data înregistrării cererii.

¹ Art. 98 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2017.

² Art. 103 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2017.

În funcție de elementele specifice fiecărei categorii de pensie, pensiile se acordă și de la o altă dată, după cum urmează:

a) de la data încetării plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă sau, după caz, de la data încetării calității de asigurat, cu excepția asiguraților pe baza de contract, dacă cererea a fost înregistrată în termen de 30 de zile de la data emiterii deciziei medicale de încadrare într-un grad de invaliditate, în situația pensiei de invaliditate;

b) din prima zi a lunii următoare celei în care a avut loc decesul, dacă cererea a fost depusă în termen de 30 de zile de la data decesului, în situația pensiei de urmaș acordate persoanei al cărei susținător era pensionar, la data decesului;

c) de la data decesului, dacă cererea a fost înregistrată în termen de 30 de zile de la această dată, în situația pensiei de urmaș acordate persoanei al cărei susținător nu era pensionar, la data decesului;

d) de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost înregistrată în termen de 30 de zile de la această dată, în situația pensiei de urmaș acordate persoanei care îndeplinește condițiile prevăzute de lege, referitoare la vârsta standard de pensionare, ulterior decesului susținătorului (art. 104).

În sistemul public, pensiile se plătesc de la data acordării, stabilită prin decizie a casei teritoriale de pensii sau a casei de pensii sectoriale, după caz, cu excepția pensiei anticipate și a pensiei anticipate parțiale, care se plătesc de la data încetării calității de asigurat (art. 105).

Admiterea sau respingerea cererii de pensionare se face prin decizie emisă de casa teritorială de pensii, respectiv de casa de pensii sectorială, în termen de 45 de zile de la data înregistrării cererii.

Decizia cuprinde temeiurile de fapt și de drept în baza cărora se admite sau se respinge cererea de pensionare.

În termen de 30 de zile de la comunicare, decizia de pensie poate fi anulată la cererea titularului.

Decizia casei teritoriale de pensii sau a casei de pensii sectoriale se comunică persoanei care a solicitat pensionarea, în termen de 5 zile de la data emiterii (art. 106).

În situația în care, ulterior stabilirii și/sau plății drepturilor de pensie, se constată diferențe între sumele stabilite și/sau plătite și cele legal cuvenite, casa teritorială de pensii, respectiv casa de pensii sectorială operează, din oficiu sau la solicitarea pensionarului, modificările ce se impun, prin decizie de revizuire.

Sumele rezultate se acordă sau se recuperează, după caz, în cadrul termenului general de prescripție, calculat de la data constatării diferențelor.

Pensia poate fi recalculată prin adăugarea veniturilor și/sau a stagiilor de cotizare, nevalorificate la stabilirea acesteia.

Pensionarii pentru limită de vârstă care, după data înscrierii la pensie, realizează stagiul de cotizare, pot solicita recalcularea pensiei.

Sumele rezultate se acordă începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată solicitarea (art. 107).

În sistemul public de pensii *plata pensiei se face lunar*.

Pensia se plătește personal titularului, tutorelui sau curatorului acestuia, persoanei căreia i s-a încredințat ori i s-a dat în plasament copilul urmaș sau, după caz, mandatarului desemnat prin procură specială (art. 108).

Plata pensiei se face, în funcție de opțiunea pensionarului, prin mandat poștal, în cont curent sau în cont de card, în condițiile stabilite prin convențiile încheiate între Casa Națională de Pensii Publice, casele de pensii sectoriale și Compania Națională "Poșta Română" - S.A. sau, după caz, între CNPP, casele de pensii sectoriale și bănci.

Casele teritoriale de pensii și casele de pensii sectoriale transmit lunar, la domiciliul beneficiarilor din România, prin Compania Națională "Poșta Română" - S.A., taloanele de plată a drepturilor, indiferent de modalitatea de plată pentru care au optat beneficiarii acestora (art. 109).

În sistemul public de pensii, *plata pensiei încetează* începând cu luna următoare celei în care a intervenit una dintre următoarele cauze:

a) pensionarul a decedat;

b) pensionarul nu mai îndeplinește condițiile legale în temeiul cărora i-a fost acordată pensia;

c) pensionarul de invaliditate, pensionarul urmaș și-au redobândit capacitatea de muncă;

d) au expirat 12 luni de la data la care pensionarul de invaliditate, pensionarul de urmaș nu s-a prezentat, din motive imputabile lui, la revizuirea medicală obligatorie;

e) au expirat 12 luni de la data la care pensionarul de invaliditate, pensionarul urmaș nu s-a prezentat, din motive imputabile lui, la convocarea obligatorie;

f) au expirat 12 luni de la data la care pensionarul de invaliditate, pensionarul urmaș nu a mai urmat programele recuperatorii;

g) copilul, beneficiar al unei pensii de urmaș, a împlinit vârsta de 26 de ani, cu excepția situației în care copiii sunt invalizi;

h) pensionarul urmaș a fost condamnat, printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă, pentru infracțiunea de omor sau tentativă de omor, comisă asupra susținătorului.

Modificările intervenite în starea civilă a persoanei, de natură să conducă la încetarea plății pensiei, se comunică de Ministerul Administrației și Internelor, prin Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date.

Instanțele judecătorești au obligația să comunice, în scris, informațiile de natură să conducă la încetarea plății pensiei, în termen de 10 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii pronunțate în situația pensionarului

urmaș care a fost condamnat, casei teritoriale de pensii, respectiv casei de pensii sectoriale în evidențele căreia se află pensionarul condamnat (art. 113).

În sistemul public de pensii, *plata pensiei se suspendă* începând cu luna următoare celei în care a intervenit una dintre următoarele cauze:

a) pensionarul și-a stabilit domiciliul pe teritoriul altui stat, cu care România a încheiat convenție de reciprocitate în domeniul asigurărilor sociale, dacă, potrivit prevederilor acesteia, pensia se plătește de către celălalt stat;

b) pensionarul, beneficiar al unei pensii anticipate sau al unei pensii anticipate parțiale, se regăsește în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I, II sau IV,¹ cu excepția consilierilor locali sau județeni;

c) pensionarul de invaliditate sau pensionarul urmaș nu se prezintă la revizuirea medicală obligatorie sau la convocarea Institutului Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă, a centrelor regionale de expertiză medicală a capacității de muncă sau a comisiilor centrale de expertiză medico-militară ale Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Administrației și Internelor și Serviciului Român de Informații;

d) pensionarul de invaliditate nu mai urmează programele recuperatorii, întocmite de medicul expert al asigurărilor sociale;

e) pensionarul de invaliditate, încadrat în gradul I sau II, se regăsește în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I, II sau IV, cu excepția consilierilor locali sau județeni;

f) pensionarul de invaliditate, încadrat în gradul III, se regăsește în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I sau II, depășind jumătate din programul normal de lucru al locului de muncă respectiv;

g) pensionarul urmaș, a împlinit vârsta de 16 ani și nu face dovada continuării studiilor;

h) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaș, realizează venituri brute lunare pentru care asigurarea este obligatorie, dacă acestea sunt mai mari de 35% din câștigul salarial mediu brut;

i) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaș, s-a recăsătorit;

j) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii din sistemul public de pensii, optează pentru o altă pensie din același sistem, sau dintr-un alt sistem de asigurări sociale, neintegrat sistemului public de pensii;

j¹) copiii militarilor, polițiștilor ori funcționarilor publici cu statut special în activitate sau în rezervă, mobilizați sau concentrați în unități militare, decedați ca urmare a unor acțiuni specifice, prin accidente, catastrofe sau alte asemenea evenimente intervenite în timpul și din cauza serviciului sau a unor misiuni și operații în afara teritoriului statului român, cărora li s-a deschis dreptul la pensie de urmaș în sistemul public de pensii, optează pentru o altă pensie, potrivit art. 55 alin. (11) din Legea nr. 223/2015 privind pensiile militare de stat.

În situația copilului, beneficiar al unei pensii de urmaș, care nu face dovada continuării studiilor, plata pensiei se suspendă începând cu data de 1 octombrie a anului în curs.

Suspendarea plății pensiei și/sau a indemnizației pentru însoțitor se poate face și la cererea pensionarului, situație în care suspendarea plății se face începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată cererea (art. 114)².

În sistemul public de pensii, *reluarea plății pensiei se face*, la cerere, după cum urmează:

a) începând cu luna următoare celei în care a fost înlăturată cauza care, potrivit legii, a dus la suspendarea plății pensiei, dacă cererea a fost depusă în termen de 30 de zile de la data la care cauza suspendării a fost înlăturată;

b) începând cu luna următoare celei în care a fost depusă cererea, dacă depunerea acesteia s-a făcut după expirarea termenului prevăzut mai sus;

c) de la data începerii anului școlar, în situația în care suspendarea plății pensiei s-a făcut pentru ca

¹ Art. 6. În sistemul public de pensii sunt asigurate obligatoriu, prin efectul legii:

„I.

a) persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă, inclusiv soldații și gradații voluntari;

b) funcționarii publici;

c) cadrele militare în activitate, soldații și gradații voluntari, polițiștii și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale;

d) persoanele care realizează venituri de natură profesională, altele decât cele salariale, din drepturi de autor și drepturi conexe definite potrivit art. 7 alin. (1) pct. 13¹ din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, precum și din contracte/convenții încheiate potrivit Codului civil.”

Pct. II. Prevede persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate, în condițiile prezentei legi, cu cele ale persoanelor prevăzute la pct. I;

IV. persoanele care realizează, în mod exclusiv, un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin de 4 ori câștigul salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat și care se află în una dintre situațiile următoare:

a) administratori sau manageri care au încheiat contract de administrare ori de management;

b) membri ai întreprinderii individuale și întreprinderii familiale;

c) persoane fizice autorizate să desfășoare activități economice;

d) persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurați acestora;

e) alte persoane care realizează venituri din activități profesionale;

² Art. 114 a fost modificat inclusiv prin Legea nr. 177/2018.

pensionarul urmaș, a împlinit vârsta de 16 ani și nu a făcut dovada continuării studiilor (art. 115).

Încetarea, suspendarea sau reluarea plății pensiei, precum și orice modificare a drepturilor de pensie se fac prin decizie emisă de casele teritoriale de pensii, respectiv de casele de pensii sectoriale, în condițiile respectării regimului juridic al deciziei de înscriere la pensie (art. 116).

În sistemul public de pensii, *pot cumula pensia cu venituri provenite din situații pentru care asigurarea este obligatorie*, următoarele categorii de pensionari:

- a) pensionarii pentru limită de vârstă;
- b) nevătători;
- c) pensionarii de invaliditate gradul III, precum și copiii, pensionari de urmaș, încadrați în gradul III de invaliditate;
- d) copiii, pensionari de urmaș.
- e) pensionarii care realizează venituri în calitate de consilieri locali sau județeni.

În sistemul public de pensii pot cumula pensia cu venituri realizate din

activități dependente, indiferent de nivelul acestora, cu excepția celor realizate din contracte individuale de muncă sau sunt funcționari publici, ori desfășoară activități în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate, următoarele categorii de pensionari:

- a) pensionarii de invaliditate încadrați în gradul I sau II de invaliditate, precum și pensionarii de urmaș încadrați în gradul I sau II de invaliditate;
- b) pensionarii de invaliditate încadrați în gradul III de invaliditate, precum și copiii, pensionari de urmaș, încadrați în gradul III de invaliditate;
- c) pensionarii beneficiari ai unei pensii anticipate sau ai unei pensii anticipate parțiale;
- d) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaș.

În sistemul public de pensii, pensionarii pot cumula pensia cu venituri realizate din activități independente și din drepturi de proprietate intelectuală, indiferent de nivelul acestora.

Soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaș, poate cumula pensia cu venituri din activități dependente, aflându-se în una dintre situațiile în care realizează venituri din contracte individuale de muncă sau sunt funcționari publici ori desfășoară activități în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate, dacă acestea nu depășesc 35% din câștigul salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat (art. 118)¹.

Pensionarii sistemului public de pensii sunt obligați să comunice casei teritoriale de pensii, respectiv casei de pensii sectoriale, în evidențele căreia se află, orice schimbare în situația proprie, de natură să conducă la modificarea condițiilor în funcție de care i-a fost stabilită sau i se plătește pensia, în termen de 15 zile de la data apariției acesteia (art. 119).

Sumele neîncasate de către pensionar, reprezentând pensia pe luna în care a avut loc decesul și/sau, după caz, drepturi restante de pensie, cuvenite și neîncasate până la deces, se plătesc soțului supraviețuitor, copiilor, părinților sau, în lipsa acestora, celorlalți moștenitori, în condițiile dreptului comun.

Sumele pot fi solicitate în cadrul termenului general de prescripție (art. 120).

16. Alte drepturi de asigurări sociale

În sistemul public de pensii, în afara pensiilor, se mai pot acorda, următoarele prestații:

- a) tratament balnear, altul decât cel care, se suportă de la bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, pentru asigurați și pensionari;
- b) bilete de odihnă, pentru asigurați;
- c) ajutor de deces, în cazul decesului asiguratului, pensionarului sau unui membru al familiei unuia dintre aceștia (art. 121).

17. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Codul fiscal
4. Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat;
5. Legea nr. 204/2006 privind pensiile facultative
6. Legea nr. 263/2010 privind sistemul unic de pensii publice;
7. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 221/2000 privind sistemul unic, propriu și autonom de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, gestionat de Casa de Asigurări a Avocaților din România.
8. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 67/2007 privind egalitatea de tratament între femei și bărbați în cadrul schemelor de securitate socială;
9. Hotărârea Guvernului nr. 257/2011 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr.

¹ Art. 118 a fost modificat inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2018.

263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice;

10.Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul securității sociale. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;

11.Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul muncii. Curs universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;

12.Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final, Editura Universul juridic, București, 2018;

13.Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Codul muncii comentat, Editura Universul juridic, București, 2017;

14.Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;

15. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, Editura Wolters Kluwer.

Capitolul VI

SISTEMUL NAȚIONAL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

1. Considerații generale privind ajutorul social

Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat¹, prevede acordarea ajutorului social familiilor și persoanelor cu venituri mici sau fără venituri, în situațiile și pe perioadele în care acestea nu pot să-și asigure prin propriile eforturi condițiile minime de trai.

Nivelul venitului minim garantat este stabilit în corelare cu celelalte tipuri de venituri ale populației și în raport de numărul de persoane din familie.

Potrivit actului normativ menționat, *ajutorul social este o formă de asistență socială ce se întemeiază pe principiul solidarității sociale și care se concretizează în acordarea unor sume de bani diferențiate în raport de numărul de persoane din familie, precum și persoanelor singure, cu venituri scăzute, sub un prag considerat ca minim garantat, finanțate din bugetele locale și din unele venituri ale bugetului de stat.*

Din această definiție rezultă următoarele caracteristici ale ajutorului social:

- este o formă de protecție socială, care se întemeiază pe principiul solidarității sociale;
- constă în plata lunară a unei sume de bani ce se suportă din bugetele locale și din sumele primite de la bugetul de stat;
- principalii beneficiari sunt familiile, precum și persoanele singure, fără venituri sau cu venituri mici;
- scopul pentru care se acordă este acela de a asigura beneficiarilor un venit minim garantat care să asigure existența persoanelor respective.

Având în vedere beneficiarii ajutorului social reglementat prin Legea nr. 416/2001, dar și sursele de finanțare, ajutorul social este o prestație necontributivă, furnizată prin intermediul sistemului de asistență socială, întemeiat pe principiul solidarității sociale focalizat pe protejarea familiilor sărace, cu veniturile cele mai scăzute.

2. Beneficiarii ajutorului social

Beneficiarii ajutorului social distribuit prin sistemul asistenței sociale în temeiul art. 1 alin. 1 din Legea nr. 416/2001 sunt familiile și persoanele singure, cetățeni români, fără venituri sau cu venituri mici.

De asemenea, pot beneficia de ajutor social și familiile sau persoanele singure, cetățeni ai altor state sau apatrizi, care au reședința sau domiciliul în România, în condițiile legislației române.

Au dreptul la venitul minim garantat și soții despărțiți în fapt, dacă prin ancheta socială se justifică acordarea acestuia.

Beneficiază de ajutorul social și persoanele fără domiciliu sau reședință și fără locuință, aflate în situație de nevoie, pe baza declarației pe propria răspundere că nu au solicitat ajutorul social de la alte primării.

Persoanele fără locuință beneficiază de ajutor numai pe perioada în care se află în evidența serviciilor publice de asistență socială din cadrul unităților administrativ-teritoriale în care trăiesc (art. 3).

Conform art. 1 din Normele metodologice aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 50/2011², beneficiază de drepturile prevăzute de Legea nr. 416/2001 familiile și persoanele singure care locuiesc în România, cu sau fără cetățenie română, precum și apatrizii.

Familiile și persoanele singure care nu au cetățenie română beneficiază de prevederile Legii nr. 416/2001, dacă se află în una dintre următoarele situații:

a) sunt cetățeni ai unui stat membru al Uniunii Europene, ai Spațiului Economic European, ai Confederației Elvețiene sau străini, denumiți în continuare cetățeni străini, pe perioada în care au domiciliul ori, după caz, reședința în România, în condițiile legislației române;

b) sunt cetățeni străini sau apatrizi cărora li s-a acordat o formă de protecție;

c) sunt apatrizi care au domiciliul sau, după caz, reședința în România (art. 2 din Norme).

În sensul art. 2 din Legea nr. 416/2001, termenul familie desemnează soțul și soția sau soțul, soția și copiii lor necăsătoriți, aflați în întreținerea acestora care locuiesc și gospodăresc împreună.

Se consideră familie și persoana care locuiește și gospodărește împreună cu copiii aflați în întreținerea sa și se află în una dintre următoarele situații:

a) este necăsătorită;

b) este văduvă;

c) este divorțată;

d) al cărei soț/soție este declarat/declarată dispărut/dispărută prin hotărâre judecătorească;

e) nu a împlinit vârsta de 18 ani și se află în una dintre situațiile prevăzute la lit. a)-d).

Se consideră familie și frații fără copii, care gospodăresc împreună și care nu au domiciliul sau reședința comună cu părinții.

Se asimilează termenului familie bărbatul și femeia necăsătoriți, cu copiii lor și ai fiecăruia dintre ei, aflați în

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 401 din 20 iulie 2001, modificată ulterior, inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 96/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 963 din 14 noiembrie 2018).

² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 28 ianuarie 2011, modificată ulterior, prin Hotărârea Guvernului nr. 817/2011 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 586 din 18 august 2011).

întreținerea lor care locuiesc și gospodăresc împreună.

Prin termenul copil se înțelege copilul provenit din căsătoria soților, copilul unuia dintre soți, copilul adoptat, precum și copilul dat în plasament familiei sau persoanei ori pentru care s-a instituit tutela sau curatela, potrivit legii.

Prin termenul persoană singură se înțelege persoana care a împlinit vârsta de 18 ani, locuiește singură și nu se mai află în întreținerea părinților.

Beneficiază de acest venit și familiile sau persoanele singure, cetățeni ai altor state sau apatrizi, care au reședința sau, după caz, domiciliul în România.

În sfârșit, potrivit art. 7 din Legea nr. 416/2001, persoanele apte de muncă¹, ce nu realizează venituri din salarii sau din alte activități, se iau în considerare la stabilirea numărului membrilor de familie pentru determinarea nivelului de venit pe familie numai dacă fac dovada faptului că sunt în evidența agenției teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, pentru încadrare în muncă, și nu au refuzat un loc de muncă ori participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională oferite de aceste agenții.

Face excepție de la îndeplinirea obligațiilor de a presta lunar acțiuni sau lucrări de interes local la solicitarea primarului și desfășurarea activităților sezoniere și a condiției de a nu refuza un loc de muncă ori participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională *persoana aptă de muncă* și care se află în una dintre următoarele situații:

a) asigură creșterea și îngrijirea a unuia sau a mai multor copii în vârstă de până la 7 ani și până la 18 ani în cazul copilului cu handicap grav sau accentuat, dovedit prin certificat eliberat de Comisia pentru protecția copilului;

b) asigură îngrijirea uneia sau a mai multor persoane cu handicap grav ori accentuat sau persoane vârstnice dependente care nu beneficiază de asistent personal sau îngrijitor la domiciliu;

c) participă la un program de pregătire profesională;

d) este încadrată în muncă.

3. Condițiile necesare pentru atribuirea ajutorului social

În principal, acordarea ajutorului social este legată de pragul de sărăcie, care diferă în funcție de nivelul veniturilor și componența familiei.

Nivelul lunar al venitului minim garantat, așa cum prevede art. 4 din Legea 416/2011, se raportează la indicatorul social de referință, și este de:

a) 0,25 ISR pentru persoana singură;

b) 0,45 ISR pentru familiile formate din 2 persoane;

c) 0,63 ISR pentru familiile formate din 3 persoane;

d) 0,78 ISR pentru familiile formate din 4 persoane;

e) 0,93 ISR pentru familiile formate din 5 persoane;

f) câte 0,062 ISR pentru fiecare altă persoană peste numărul de 5 persoane, care face parte din familie.

Pentru a stimula interesul față de muncă al persoanelor din familiile beneficiare de ajutor social, prin art. 6 alin. 1 din Legea nr. 416/2001 s-a stabilit că familiile și persoanele singure cu venituri nete lunare până la nivelul venitului minim garantat beneficiază de o majorare cu 15% a cuantumului ajutorului social pe familie, în cazul în care cel puțin un membru al familiei face dovada că lucrează pe bază de contract individual de muncă, are statut de funcționar public sau prestează o activitate, realizând venituri cu caracter salarial.

Pentru sumele acordate ca ajutor social, una dintre persoanele majore apte de muncă raportat la cuantumul ajutorului social din familia beneficiară, au obligația de a presta lunar, la solicitarea primarului, acțiuni sau lucrări de interes local, fără a se putea depăși regimul normal de lucru și cu respectarea normelor de securitate și igienă a muncii.

Fac excepție familiile pentru care ajutorul social rezultat din calcul este de până la 50 lei/lună; pentru acestea orele de muncă se stabilesc trimestrial și se efectuează în prima lună de plată.

Orele de muncă se însumează pentru toate persoanele apte de muncă din familia beneficiară de ajutor social și se calculează proporțional cu cuantumului ajutorului social de care beneficiază familia sau persoana singură, cu un tarif orar corespunzător salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată, raportat la durata medie lunară a timpului de muncă.

Numărul zilelor de lucru, limitate la norma lunară de 21,25, se stabilește prin împărțirea orelor de muncă calculate la 8 ore/zi. Frațiile se întregesc în plus.

În situația în care persoana nominalizată să efectueze acțiunile sau lucrările de interes local se află în incapacitate temporară de muncă sau și-a pierdut total ori parțial capacitatea de muncă, obligația de a presta acțiunile sau lucrările de interes local se transferă celorlalte persoane apte de muncă din familie, cu acordul primarului.

Primarii au obligația să întocmească un plan de acțiuni sau de lucrări de interes local pentru repartizarea

¹ Art. 7¹ a fost introdus prin Legea nr. 115/2006 și prevede că: prin *persoană aptă de muncă* se înțelege persoana care îndeplinește următoarele condiții:

a) are vârsta cuprinsă între 16 ani și vârsta standard de pensionare;

b) nu urmează o formă de învățământ cursuri de zi prevăzută de lege;

c) are starea de sănătate și capacitatea fizică și psihică corespunzătoare, care o fac aptă pentru prestarea unei munci.

Incapacitatea fizică și psihică trebuie dovedită cu acte.

orelor de muncă, să țină evidența efectuării acestor ore și să asigure instructajul privind normele de tehnică a securității muncii pentru toate persoanele care prestează acțiuni ori lucrări de interes local. Planul de acțiuni sau de lucrări de interes local se aprobă anual prin hotărâre a consiliului local. În funcție de solicitările venite din partea instituțiilor partenere în organizarea și evidența orelor de muncă, planul de acțiuni sau de lucrări de interes local poate fi reactualizat pe parcursul anului și aprobat prin hotărâre a consiliului local.

El are obligația să afișeze planul de acțiuni sau de lucrări de interes local, lista cuprinzând beneficiarii de ajutor social, precum și persoanele care urmează să efectueze acțiuni sau lucrări de interes local.

Documentele se transmit agențiilor pentru prestații sociale județene, respectiv a municipiului București, în luna următoare aprobării acestora prin hotărâre a consiliului local.

Acțiunile sau lucrările de interes local pot fi, dar fără a se limita la acestea, lucrări de salubritate și/sau de întreținere spații verzi, de salubritate/întreținere obiective publice, inclusiv activități de sprijinire a serviciilor voluntare pentru situații de urgență, pe baza recomandărilor acestora, precum și alte activități specifice stabilite prin hotărâre a consiliului local.

4. Stabilirea cuantumului și plata ajutorului social

Potrivit art. 9 din Legea nr. 416/2001, ajutorul social se acordă pe bază de cerere și declarație pe propria răspundere, însoțite de actele doveditoare privind componența familiei și veniturile membrilor acesteia.

Existența oricăror alte venituri decât cele care pot fi dovedite cu acte se menționează în declarația pe propria răspundere a persoanei care solicită ajutorul social.

Cererea și declarația pe propria răspundere, se semnează și se înaintează de către reprezentantul familiei.

Reprezentantul familiei poate fi, unul dintre membrii familiei care are capacitate deplină de exercițiu ori, în cazurile prevăzute de lege, tutorele sau curatorul persoanei îndreptățite.

În situațiile prevăzute la art. 2 alin. (2), reprezentantul familiei este persoana care asigură creșterea și îngrijirea copiilor, dacă aceasta are capacitate deplină de exercițiu sau, după caz, reprezentantul legal al acesteia.

Dacă familia asigură creșterea și îngrijirea unuia sau mai multor copii în vârstă de până la 18 ani, se completează o singură cerere, atât pentru solicitarea ajutorului social, cât și pentru solicitarea alocației pentru susținerea familiei.

Titularul ajutorului social este reprezentantul familiei, iar beneficiarul ajutorului social este familia.

Cererea de acordare a ajutorului social și declarația pe propria răspundere se înregistrează la primarul localității în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința titularul.

În cazul cetățenilor străini sau apatrizi, documentele se depun la primarul localității în a cărei rază teritorială aceștia își au reședința sau, domiciliul.

În cazul persoanelor fără locuință, cererea se înregistrează la primarul localității sau, după caz, al sectorului municipiului București în a cărui rază teritorială trăiesc acestea.

Cererea și declarația pe propria răspundere se întocmesc potrivit modelului prevăzut în normele metodologice.

Cererea de acordare a ajutorului social se soluționează în termen de maximum 30 de zile de la data înregistrării.

În vederea verificării informațiilor declarate de titular privind veniturile supuse impozitului pe venit, primarul solicită organului central fiscal în a cărui rază teritorială se află situată primăria eliberarea unui document care să ateste situația veniturilor persoanelor din familia/familiiile solicitantă/solicitante. Verificarea se efectuează și în vederea îndeplinirii condițiilor de acordare a alocației pentru susținerea familiei și a ajutorului pentru încălzirea locuinței, în situația în care acestea au fost solicitate odată cu ajutorul social.

Ancheta socială se efectuează de personalul serviciului public de asistență socială din subordinea consiliului local sau, de persoanele cu atribuții în domeniul asistenței sociale din aparatul propriu de specialitate al primarului.

Ancheta socială se întocmește potrivit modelului aprobat prin normele metodologice și constituie probă legală pentru instanțele judecătorești, în legătură cu deschiderea dreptului sau respingerea cererii.

Răspunderea asupra conținutului anchetei sociale revine și persoanelor care au efectuat și au semnat ancheta socială.

Dacă solicitantul refuză să furnizeze informațiile necesare pentru întocmirea anchetei sociale, se consideră că familia acestuia nu îndeplinește condițiile de acordare a ajutorului social și/sau, după caz, a alocației pentru susținerea familiei și a ajutorului pentru încălzirea locuinței. (art. 11).

Stabilirea dreptului la ajutorul social și a cuantumului acestuia se face prin dispoziție scrisă a primarului.

În termen de maximum 10 zile lucrătoare de la efectuarea anchetei sociale, primarul are obligația să emită dispoziția de acordare sau de respingere a cererii privind ajutorul social.

Dispoziția primarului se comunică titularului ajutorului social, în termen de maximum 5 zile de la data emiterii.

Dreptul se acordă începând cu luna următoare înregistrării cererii.

Primarul și secretarul unității administrativ-teritoriale răspund, în condițiile legii, de realitatea și legalitatea operațiunilor de stabilire a dreptului la ajutorul social, inclusiv a cuantumului acestuia (art. 12).

Schimbarea, la cerere sau din oficiu, a titularului ajutorului social se face prin dispoziție a primarului și se comunică atât noului titular al ajutorului social, cât și celui înlocuit.

În cazul în care schimbarea titularului este cerută de membrii familiei, dispoziția primarului se comunică și

acestora (art. 13).

Plata ajutorului social se asigură de către agențiile pentru prestații sociale județene, respectiv a municipiului București, denumite în continuare agenții teritoriale, prin decizie a directorului.

Emiterea deciziei are la bază dispoziția primarului privind acordarea dreptului, însoțită de copia cererii de acordare a ajutorului social și a declarației pe propria răspundere, precum și de copia fișei de calcul.

Până la data de 5 a fiecărei luni, primarul are obligația de a transmite la agenția teritorială, pentru luna anterioară, următoarele:

- a) documentele pentru noile drepturi de ajutor social stabilite, pe bază de borderou;
- b) situația centralizatoare privind titularii ajutorului social și sumele de plată;
- c) documentele privind situația lunară cu activitățile realizate din planul de acțiuni sau de lucrări de interes local.
- d) lista cu persoanele apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social.

Situația centralizatoare reprezintă document de plată și se transmite atât în original, semnat de primar, cât și în format electronic.

Plata ajutorului social se realizează, după caz, în funcție de opțiunea beneficiarului, pe bază de mandat poștal, în cont curent personal sau în cont de card.

Prin excepție, pentru persoanele fără domiciliu, reședință sau locuință se poate asigura plata ajutorului social prin stat de plată.

În cazul plății dreptului de ajutor social prin mandat poștal, cheltuielile pentru transmiterea drepturilor se stabilesc în condițiile prevăzute de legea bugetară anuală.

În cazul achitării ajutorului social în cont curent personal sau în cont de card, agențiile teritoriale efectuează plata prin unitățile bancare pe bază de borderou, cu plata unui comision bancar.

Comisionul bancar nu poate fi mai mare de 0,1% din dreptul achitat și va fi stabilit prin negociere, la nivel teritorial, între agențiile teritoriale și unitățile bancare.

Fondurile necesare achitării cheltuielilor pentru transmiterea drepturilor și a comisionului bancar pentru plata ajutorului social se suportă din bugetul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale din aceleași fonduri din care se suportă plata ajutorului social.

Cuantumul ajutorului social se stabilește ca diferență între nivelurile prevăzute la art. 4 și venitul net lunar al familiei sau al persoanei singure (art. 5 alin. 1).

La stabilirea venitului net lunar al familiei sau, după caz, al persoanei singure se iau în considerare toate veniturile pe care membrii acesteia le-au realizat în luna anterioară depunerii cererii, inclusiv cele care provin din drepturi de asigurări sociale de stat, asigurări de șomaj, indemnizații, alocații și ajutoare cu caracter permanent, indiferent de bugetul din care se suportă, obligații legale de întreținere și alte creanțe legale, cu excepția:

- a) alocației pentru susținerea familiei;
- b) alocației de stat pentru copii;
- c) bugetului personal complementar lunar și a prestațiilor sociale prevăzute de Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
- d) burselor școlare, a drepturilor acordate în baza Legii educației naționale nr. 1/2011;
- e) stimulentului educațional oferit sub formă de tichet social pentru stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor proveniți din familii defavorizate;
- f) sprijinului financiar prevăzut de Hotărârea Guvernului nr. 1.488/2004 privind aprobarea criteriilor și a cuantumului sprijinului financiar ce se acordă elevilor în cadrul Programului național de protecție socială «Bani de liceu»;

g) veniturilor obținute din activitățile cu caracter ocazional desfășurate de zilieri;

h) sumelor ocazionale acordate de la bugetul de stat sau bugetele locale cu caracter de despăgubiri sau sprijin financiar pentru situații excepționale.

În cazul în care familia sau persoana singură are în proprietate numai categoriile de bunuri cuprinse în lista bunurilor considerate de strictă necesitate pentru nevoile familiale, aceasta beneficiază de ajutor social, luându-se în calcul veniturile prevăzute mai sus.

Dacă are în proprietate cel puțin unul dintre bunurile cuprinse în lista bunurilor care nu sunt considerate de strictă necesitate pentru nevoile familiale, aceasta nu beneficiază de ajutor social. Când are în proprietate bunuri ce depășesc cantitativ bunurile cuprinse în lista prevăzută mai sus, la stabilirea venitului net lunar al familiei sau persoanei singure se iau în considerare veniturile potențiale provenite din valorificarea bunurilor respective, stabilite potrivit unor limite minime și maxime, aprobate la nivel național.

În cazul familiei sau al persoanei singure care locuiește și gospodărește împreună cu alte familii sau persoane singure și contribuie împreună la achiziționarea sau realizarea unor bunuri și a unor venituri din valorificarea acestora ori la consumul acestora, la stabilirea cuantumului ajutorului social se iau în considerare atât veniturile nete lunare proprii, cât și partea ce îi revine de drept din veniturile lunare nete, realizate în comun de persoanele din gospodărie (art. 8).

Normele metodologice aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 50/2011 reglementează în mod amănunțit procedura de urmat în cazul stabilirii cuantumului și plății ajutorului social.

5. Obligațiile titularilor de ajutor social și modificarea acestuia

În cazul în care modificările nu conduc la majorări sau diminuări ale ajutorului social mai mari de 10 lei pe familie, ajutorul social stabilit anterior nu se modifică.

Modificarea cuantumului sau încetarea dreptului la ajutorul social se face prin dispoziție scrisă a primarului, începând cu luna următoare celei în care au intervenit modificările.

În vederea urmării respectării condițiilor de acordare a dreptului la ajutorul social, primarii dispun efectuarea de anchete sociale la interval de 6 luni sau ori de câte ori este nevoie. În situația în care beneficiarii de ajutor social sunt și beneficiari ai alocației pentru susținerea familiei, ancheta socială se efectuează o singură dată, pentru ambele beneficii de asistență socială acordate.

Dacă solicitantul refuză să furnizeze informațiile necesare pentru întocmirea anchetei sociale, se consideră că familia acestuia nu îndeplinește condițiile de acordare a ajutorului social și/sau, după caz, a alocației pentru susținerea familiei și a ajutorului pentru încălzirea locuinței.

În cazul în care în urma anchetei se constată situații ce conduc la modificarea cuantumului, suspendarea sau încetarea dreptului la ajutor social, primarul emite o nouă dispoziție scrisă.

Pentru menținerea dreptului la ajutorul social, pentru persoanele apte de muncă din familiile beneficiare, se verifică lunar dacă au încheiat un contract individual de muncă, că nu au refuzat un loc de muncă ori participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională oferite de către agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă.

Agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă și inspectoratul teritorial de muncă transmit agenției teritoriale, lunar, situația nominală cu persoanele din familiile beneficiare de ajutor social care s-au încadrat în muncă, inclusiv care au plecat cu contract de muncă în străinătate, au refuzat un loc de muncă oferit sau participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională.

Pentru întocmirea situațiilor, agențiile teritoriale, pe baza situațiilor transmise de primar, în termen de 5 zile lucrătoare de la primirea acestora, au obligația de a transmite lunar, în format electronic, atât la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă, cât și la inspectoratul teritorial de muncă, lista persoanelor apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social.

În termen de 5 zile lucrătoare de la primirea listei, agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă și inspectoratul teritorial de muncă transmit agenției teritoriale situația nominală cu persoanele din familiile beneficiare de ajutor social care s-au încadrat în muncă, inclusiv cu cele care au plecat cu contract de muncă în străinătate, au refuzat un loc de muncă oferit sau participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională.

Refuzul unui loc de muncă oferit sau refuzul de a participa la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională oferite de agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă atrage încetarea dreptului la ajutorul social. În situația încetării dreptului la ajutor social din aceste motive, familia sau persoana singură poate solicita un nou drept după o perioadă de 12 luni de la data deciziei de încetare a dreptului la ajutorul social.

Lunar, pe data de 1 a fiecărei luni, pentru luna următoare, beneficiarii lucrărilor au obligația de a transmite primarului, în scris, situația cu persoanele apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social care au efectuat activitățile sezoniere, precum și numărul de ore efectuate.

Pe baza situației, primarul stabilește menținerea acordării ajutorului social sau încetarea acestuia.

Refuzul repetat de două ori al persoanelor apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social de a efectua activitățile sezoniere conduce la încetarea dreptului.

Fac excepție persoanele care au acceptat un loc de muncă oferit sau participă la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională oferite de agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă.

6. Suspendarea și încetarea plății ajutorului social

Neîndeplinirea obligației de a presta lunar, la solicitarea primarului, acțiuni sau lucrări de interes local, atrage suspendarea dreptului la ajutor social¹.

Plata ajutorului social se poate suspenda numai prin decizie a directorului executiv, în următoarele situații:

a) în situația în care agenția teritorială constată, pe baza documentelor transmise de primar, prevăzute la art. 13¹ alin. (3) lit. a)-c), că s-a stabilit un quantum eronat al ajutorului social;

b) pe o perioadă de 3 luni consecutive se înregistrează mandate poștale returnate pentru titularul ajutorului social;

c) în urma controlului efectuat de inspectorii sociali sau de reprezentanți ai Curții de Conturi a României s-au constatat date eronate cu privire la componența familiei sau a veniturilor beneficiarilor;

d) în situația în care pe baza informațiilor transmise de agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă și de inspectoratele teritoriale de muncă, potrivit art. 15, se constată că persoanele apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social au încheiat un contract de muncă sau au refuzat un loc de muncă ori participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare profesională oferite.

Plata ajutorului social se suspendă începând cu luna următoare celei în care s-a făcut constatarea.

¹ Art. 16 a fost modificat prin Legea nr. 276/2010.

În situația suspendării, directorul agenției teritoriale solicită primăriei în a cărei rază teritorială locuiește familia sau persoana singură verificarea situației sau, după caz, dispune efectuarea de verificări de către inspectorii sociali de la nivelul agenției teritoriale.

După verificare, drepturile neridicate de către titular se achită acestuia, din oficiu, după caz, în același quantum sau în quantum modificat, dacă cele constatate nu conduc la încetarea dreptului.

Efectuarea obligațiilor în luna următoare celei în care s-a produs suspendarea efectivă a plății are ca efect reluarea plății drepturilor începând cu luna următoare (art. 19).

Dreptul la ajutor social *încetează* în următoarele situații:

- a) în cazul în care beneficiarii nu mai îndeplinesc condițiile;
- b) în cazul în care dreptul la ajutor social, respectiv plata acestuia au fost suspendate și, în termen de 3 luni de la data suspendării plății, nu au fost îndeplinite obligațiile legale;
- c) în cazul în care, după verificare, se constată că beneficiarul ajutorului social nu mai îndeplinește condițiile;
- d) în cazul în care, pe parcursul acordării dreptului la ajutor social, beneficiarii refuză să furnizeze informații cu privire la membrii familiei sau la veniturile realizate;
- e) în cazul în care beneficiarii nu au îndeplinit obligația de a-și achita datoriile față de bugetul de stat în termen de 5 luni;
- f) în cazul în care, după verificare, se constată că familia sau persoana singură a realizat venituri din alte surse și acestea nu au fost declarate de titular, se dispune încetarea dreptului la ajutor social;
- g) în cazul refuzului repetat de două ori al persoanelor apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social de a efectua activitățile sezoniere.

Încetarea dreptului la ajutor social se face prin dispoziție scrisă a primarului.

În situația de mai sus, primarul, până la data de 5 a fiecărei luni, transmite agenției teritoriale dispozițiile de încetare a dreptului la ajutor social, pe bază de borderou.

Încetarea plății ajutorului social se face prin decizie a directorului agenției teritoriale, pe baza documentelor, începând cu luna următoare celei în care s-au constatat situațiile de încetare.

Decizia directorului agenției teritoriale se comunică titularului în termen de 30 de zile de la data emiterii.

În cazul în care se constată că dreptul la ajutorul social a fost stabilit pe baza unor date eronate privind componența familiei sau veniturile realizate ori pe parcursul acordării au intervenit modificări ale acestora, primarul emite dispoziție de suspendare a dreptului pe care o transmite directorului agenției teritoriale în vederea emiterii deciziei de suspendare a plății ajutorului social și verifică cauzele care au generat această situație.

În situația în care, în urma verificării, se constată că familia sau persoana singură are dreptul în continuare la ajutorul social în quantumul anterior stabilit, drepturile neridicate de către titular se achită acestuia, pe bază de cerere înregistrată la agenția teritorială.

În cazul în care, în urma verificării, se constată că familia sau persoana singură are dreptul la un ajutor social în sumă mai mare sau, după caz, mai mică, noul quantum se stabilește printr-o nouă dispoziție scrisă a primarului¹.

7. Alte categorii de prestații familiale

În afara ajutorului social, Legea nr. 416/2001 prevede că mai pot fi acordate: ajutorul pentru încălzirea locuinței; ajutorul social care se acordă soților celor care satisfac serviciul militar obligatoriu; alocația pentru copiii nou-născuți.

A. Ajutorul pentru încălzirea locuinței

Conform art. 7 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 70/2011, consumatorii vulnerabili care utilizează pentru încălzirea locuinței energie termică furnizată în sistem centralizat beneficiază de ajutor lunar pentru încălzirea locuinței acordat din bugetul de stat, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie este de până la 1,572 ISR în cazul familiilor și 2,164 ISR în cazul persoanei singure.

Pentru sprijinirea populației în perioada sezonului rece, autoritățile administrației publice locale pot stabili, prin hotărâre a consiliului local, măsuri de protecție socială din bugetele locale, după cum urmează:

- a) subvenții lunare pentru acoperirea diferenței dintre prețul de producere, transport, distribuție și furnizare a energiei termice livrate populației și prețul local al energiei termice facturate populației;
- b) ajutoare lunare pentru încălzirea locuinței cu energie termică, în completarea celor acordate de la bugetul de stat;
- c) atât subvenții lunare, cât și ajutoare lunare prevăzute.

Ajutoarele pentru energie termică, așa cum stabilește art. 8 din Ordonanță, se acordă prin compensarea procentuală aplicată la contravaloarea energiei termice consumate lunar de consumatorul vulnerabil, în limita consumului mediu lunar.

În funcție de veniturile medii nete lunare pe membru de familie, compensarea procentuală se acordă din bugetul de stat după cum urmează:

¹ Art. 20¹ a fost introdus prin Legea nr. 115/2006 și a fost modificat prin Legea nr. 276/2010.

- a) în proporție de 90%, în situația în care venitul mediu net lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este de până la 0,310 ISR;
- b) în proporție de 80%, în situația în care venitul mediu net lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,3102 ISR și 0,420 ISR;
- c) în proporție de 70%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,4202 ISR și 0,520 ISR;
- d) în proporție de 60%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,5202 ISR și 0,620 ISR;
- e) în proporție de 50%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,6202 ISR și 0,710 ISR;
- f) în proporție de 40%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,7102 ISR și 0,850 ISR;
- g) în proporție de 30%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,8502 ISR și 0,960 ISR;
- h) în proporție de 20%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,9602 ISR și 1,080 ISR;
- i) în proporție de 10%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 1,0802 ISR și 1,230 ISR;
- j) în proporție de 5%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 1,2302 ISR și 1,572 ISR.

Pentru persoanele singure ale căror venituri se situează între 1,5722 ISR și 2,164 ISR, compensarea procentuală prevăzută la alin. (1) este de 10%.

Pentru persoanele singure ale căror venituri se situează în limitele 0,310 ISR și 1,572 ISR compensarea procentuală este mai mare cu 10% față de proporțiile stabilite pentru familie.

Pentru familiile și persoanele singure cu venituri de până la 0,310 ISR, beneficiare ale ajutorului social stabilit potrivit prevederilor Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, compensarea procentuală se acordă în proporție de 100%.

În funcție de veniturile medii nete lunare pe membru de familie, compensarea procentuală se acordă din bugetul local cu titlu de ajutor, după cum urmează:

- a) până la 7%, în situația în care venitul mediu net lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este de până la 0,310 ISR;
- b) până la 14%, în situația în care venitul mediu net lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,3102 ISR și 0,420 ISR;
- c) până la 20%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,4202 ISR și 0,520 ISR;
- d) până la 27%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,5202 ISR și 0,620 ISR;
- e) până la 33%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,6202 ISR și 0,710 ISR;
- f) până la 40%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,7102 ISR și 0,850 ISR;
- g) până la 46%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,8502 ISR și 0,960 ISR;
- h) până la 53%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 0,9602 ISR și 1,080 ISR;
- i) până la 59%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 1,0802 ISR și 1,230 ISR;
- j) până la 61%, în situația în care venitul net mediu lunar pe membru de familie sau al persoanei singure este cuprins între 1,2302 ISR și 1,572 ISR;
- k) până la 63%, în situația în care venitul net mediu lunar al persoanei singure este cuprins între 1,5722 ISR și 2,164 ISR.

În funcție de veniturile medii nete lunare, autoritățile administrației publice locale au obligația să acorde un sprijin cumulat care să reprezinte cel puțin 10% din maximul compensării prevăzute mai sus.

În funcție de resursele proprii, autoritățile administrației publice locale pot aproba, prin hotărâre a consiliului local, ajutoare pentru energie termică peste tranșele și procentele prevăzute mai sus.

În situația în care consumul din factura pentru energie termică depășește consumul mediu lunar, compensarea procentuală se va aplica la contravaloarea energiei termice pentru un consum mediu lunar (art. 8).

Consumatorii vulnerabili, care utilizează pentru încălzirea locuinței *gaze naturale* beneficiază de ajutor lunar pentru încălzirea locuinței pe perioada sezonului rece, după cum urmează:

- a) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează până la 0,310 ISR li se acordă o sumă de 0,524 ISR;
- b) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,3102 ISR și 0,420 ISR li se acordă o sumă de 0,380 ISR;

c) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,4202 ISR și 0,520 ISR li se acordă o sumă de 0,300 ISR;

d) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,5202 ISR și 0,620 ISR li se acordă o sumă de 0,240 ISR;

e) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,6202 ISR și 0,710 ISR li se acordă o sumă de 0,180 ISR;

f) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,7102 ISR și 0,850 ISR li se acordă o sumă de 0,140 ISR;

g) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,8502 ISR și 0,960 ISR li se acordă o sumă de 0,090 ISR;

h) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,9602 ISR și 1,080 ISR li se acordă o sumă de 0,070 ISR;

i) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 1,0802 ISR și 1,230 ISR li se acordă o sumă de 0,040 ISR.

În funcție de resursele proprii, autoritățile administrației publice locale pot aproba, prin hotărâre a consiliului local, ajutoare pentru gaze naturale peste tranșele și cuantumurile prevăzute mai sus.

Ajutorul pentru gaze naturale se acordă în cuantumurile stabilite mai sus, dar nu mai mult decât contravaloarea cantității de gaze naturale consumate în perioada sezonului rece (art. 9).

Consumatorii vulnerabili, care utilizează pentru încălzirea locuinței energie electrică, beneficiază de ajutor lunar pentru încălzirea locuinței pe perioada sezonului rece, după cum urmează:

a) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează până la 0,310 ISR li se acordă o sumă de 0,480 ISR;

b) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,3102 ISR și 0,420 ISR li se acordă o sumă de 0,432 ISR;

c) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,4202 ISR și 0,520 ISR li se acordă o sumă de 0,384 ISR;

d) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,5202 ISR și 0,620 ISR li se acordă o sumă de 0,336 ISR;

e) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,6202 ISR și 0,710 ISR li se acordă o sumă de 0,288 ISR;

f) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,7102 ISR și 0,850 ISR li se acordă o sumă de 0,240 ISR;

g) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,8502 ISR și 0,960 ISR li se acordă o sumă de 0,192 ISR;

h) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,9602 ISR și 1,080 ISR li se acordă o sumă de 0,144 ISR;

i) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 1,0802 ISR și 1,230 ISR li se acordă o sumă de 0,096 ISR.

În funcție de resursele proprii, autoritățile administrației publice locale pot aproba, prin hotărâre a consiliului local, ajutoare pentru energie peste tranșele și cuantumurile prevăzute la alin. (1).

Ajutorul pentru energie electrică se acordă în cuantumurile prevăzute mai sus, dar nu mai mult decât contravaloarea cantității de energie electrică, inclusiv taxele aferente, consumată în perioada sezonului rece.

Acesta se acordă consumatorilor vulnerabili care nu dețin altă formă de încălzire, precum și consumatorilor vulnerabili care din motive tehnologice sau economice au fost debransați de la furnizarea energiei termice sau a gazelor naturale și care au contracte valabile de furnizare a energiei electrice, iar consumul este realizat respectând condițiile contractului.

Prin excepție, ajutorul pentru energie electrică se acordă inclusiv consumatorilor vulnerabili care beneficiază de tarif social în condițiile reglementărilor emise prin ordin al președintelui Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei pentru furnizarea energiei electrice de furnizorii de ultimă instanță consumatorilor casnici și asimilați consumatorilor casnici, care nu și-au exercitat dreptul de eligibilitate (art. 10).

Familiile și persoanele singure cu venituri reduse, care utilizează pentru încălzirea locuinței *lemn, cărbuni, combustibili petrolieri*, beneficiază de ajutor lunar pe perioada sezonului rece, după cum urmează:

a) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează până la 0,310 ISR li se acordă o sumă de 0,108 ISR;

b) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,3102 ISR și 0,420 ISR li se acordă o sumă de 0,096 ISR;

c) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,4202 ISR și 0,520 ISR li se acordă o sumă de 0,088 ISR;

d) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,5202 ISR și 0,620 ISR li se acordă o sumă de 0,078 ISR;

e) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,6202 ISR și 0,710 ISR li se acordă o sumă de 0,068 ISR;

f) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,7102 ISR și 0,850 ISR li se acordă o sumă de 0,060 ISR;

g) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,8502 ISR și 0,960 ISR li se acordă o sumă de 0,052 ISR;

h) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 0,9602 ISR și 1,080 ISR li se acordă o sumă de 0,040 ISR;

i) familiilor și persoanelor singure al căror venit net mediu lunar pe membru de familie, respectiv al persoanei singure se situează între 1,0802 ISR și 1,230 ISR li se acordă o sumă de 0,032 ISR.

Pentru familiile și persoanele singure prevăzute la lit. a), beneficiare ale ajutorului social stabilit potrivit prevederilor Legii nr. 416/2001, ajutorul pentru combustibili solizi sau petrolieri este de 0,116 ISR.

În funcție de resursele proprii, autoritățile administrației publice locale pot aproba, prin hotărâre a consiliului local, ajutoare pentru combustibili solizi sau petrolieri *peste* tranșele și cuantumurile prevăzute mai sus (art. 11).

Beneficiază de drepturile de mai sus familiile și persoanele singure, cetățeni români, precum și cetățeni străini ori apatrizi cu domiciliul sau, după caz, reședința în România, stabilită în condițiile legislației române.

Ajutorul pentru încălzirea locuinței se acordă familiilor, respectiv persoanelor singure numai pentru locuința de domiciliu sau, după caz, de reședință a acestora.

Nu se consideră locuință instituțiile de asistență socială sau alte așezăminte cu caracter social, inclusiv cele înființate și administrate de cultele religioase cu scop monahal (art. 12).

Limitele de venituri pentru acordarea ajutorului pentru încălzirea locuinței, nivelul compensării procentuale, precum și cuantumul ajutorului pentru gaze naturale și combustibili solizi sau petrolieri se poate actualiza anual.

Ajutoarele pentru încălzirea locuinței, nu se iau în calcul la stabilirea drepturilor de ajutor social, precum și a drepturilor de alocație pentru susținerea familiei, ori a obligațiilor legale de întreținere și nu pot fi urmărite silit decât pentru recuperarea sumelor acordate cu titlu nejustificat (art. 13).

B. Ajutoarele de urgență

Guvernul poate aproba prin hotărâre, la propunerea Ministerului Muncii acordarea de ajutoare de urgență familiilor sau persoanelor singure aflate în una dintre situațiile de necesitate cauzate de calamități naturale, incendii, accidente, precum și pentru alte situații deosebite.

Propunerea de acordare a ajutoarelor de urgență are la bază cererea și declarația pe propria răspundere a unui membru de familie sau a persoanei singure, însoțite de actele doveditoare, precum și ancheta socială prin care se certifică existența situațiilor de necesitate ori, după caz, a situațiilor deosebite în care se află familiile sau persoanele singure.

Cererea și declarația se completează potrivit modelului.

Ancheta socială este efectuată de agenția teritorială în termen de maximum 10 zile lucrătoare de la înregistrarea cererii. Datele referitoare la familia sau persoana singură se înregistrează în formularul de anchetă socială potrivit modelului prevăzut de lege.

La solicitarea agenției teritoriale, ancheta socială se efectuează cu asistența personalului din serviciul sau a persoanei/persoanelor din cadrul serviciului public de asistență socială.

Ancheta socială este avizată de primarul localității de domiciliu/reședință în termen de maximum 5 zile lucrătoare de la data transmiterii acesteia de către agenția teritorială. Avizul primarului are în vedere consemnarea în ancheta socială a faptului dacă familia sau persoana singură a beneficiat sau urmează să beneficieze de ajutor de urgență acordat de la bugetul local.

Totodată, ancheta socială este avizată și de prefectul județului unde are domiciliul/reședința solicitantul ajutorului de urgență în termen de maximum 3 zile lucrătoare de la data transmiterii acesteia de către agenția teritorială (art. 38 din Norme).

Ajutoarele de urgență se acordă pentru acoperirea nevoilor de bază ale familiei sau ale persoanei singure și au în vedere, în principal, menținerea locuinței și asigurarea condițiilor de locuit, accesul la servicii medicale și/sau de recuperare a stării de sănătate ori a capacității de muncă, combaterea cauzelor ce pot duce la abandon școlar, precum și a altor cauze ce pot conduce la riscul de excludere socială (art. 39).¹

Ajutoarele, în funcție de situația pentru care se solicită, se stabilesc ținând cont de următoarele criterii:

- a) gradul de distrugere a locuinței și a bunurilor deținute de familie sau de persoana singură;
- b) tipul locuinței;
- c) asigurarea obligatorie a locuinței și cuantumul despăgubirii;
- d) bolile și afecțiunile medicale și gravitatea acestora;
- e) perioada de tratament medical și de recuperare medicală;
- f) nivelul de decontare a serviciilor medicale, a medicamentelor, a ortezelor, protezelor, dispozitivelor medicale etc. de către casele de asigurări sociale de sănătate sau de terți;
- g) calitatea de asigurat în sistemul asigurărilor sociale de sănătate;
- h) calitatea de asigurat în sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale;
- i) tipul familiei și numărul membrilor din familie;
- j) veniturile nete lunare pe membru de familie sau ale persoanei singure;
- k) nivelul de îndatorare al persoanei sau al familiei ce poate determina situații de risc de excludere socială;
- l) posibilitatea de susținere din veniturile proprii, fără afectarea nevoilor de trai minimale, a cheltuielilor suplimentare generate de situația de necesitate sau deosebită;

¹ Art. 39 a fost modificat prin Hotărârea Guvernului nr. 559/2017.

m) complementaritatea unor forme de sprijin din surse publice sau private.

În caz de calamități naturale, inundații, incendii sau alte situații similare, ajutoarele de urgență se pot acorda și familiilor sau persoanelor singure care locuiesc în respectiva locuință cu contract de închiriere, comodat sau care sunt toleranți în locuința respectivă, dacă ajutorul nu a fost solicitat de proprietarul locuinței. În acest caz, familiile sau persoanele singure pot beneficia de ajutor de urgență numai pentru pierderea, distrugerea sau afectarea bunurilor proprii.

Plata acestor ajutoare se poate efectua și către alt membru de familie cu capacitate de exercițiu deplină, consemnat în ancheta socială, în situația în care se înregistrează decesul titularului ajutorului de urgență sau acesta se află în incapacitate fizică din cauza stării de sănătate ori intervin alte cauze care conduc la imposibilitatea efectuării plății către titular.

Ajutoarele de urgență se acordă o singură dată într-o perioadă de 12 luni.

Numai pentru cazuri deosebite, care necesită acordarea mai des a acestora aceleiași familii sau persoane, persoana care efectuează ancheta socială din cadrul agenției teritoriale elaborează un referat care conține prezentarea situației cu care se confruntă familia sau persoana singură și justificarea necesității de acordare a unui ajutor suplimentar.

Referatul este însoțit de ancheta socială și de actele doveditoare, se avizează de către directorul executiv al agenției teritoriale, precum și de primar și prefect și se transmite la Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială care analizează propunerea și decide dacă se justifică acordarea ajutorului de urgență suplimentar.

Fondurile necesare pentru plata ajutoarelor de urgență se suportă din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii.

Primarul poate acorda ajutoare de urgență familiilor sau persoanelor singure aflate în situații de necesitate datorate calamităților naturale, incendiilor, accidentelor, precum și pentru alte situații deosebite stabilite prin hotărâre a consiliului local (art. 41).

Fondurile necesare pentru plata acestor ajutoare se suportă din bugetele locale (art. 43). Ele se pot acorda în bani și/sau în natură (art. 44).

Dispoziția primarului de acordare a ajutoarelor de urgență are la bază solicitarea scrisă a unui membru de familie sau a persoanei singure, precum și ancheta socială efectuată de personalul serviciului public de asistență socială din subordinea consiliului local sau, după caz, al compartimentului de asistență socială din aparatul de specialitate al primarului comunei, orașului, municipiului ori, după caz, al sectorului municipiului București, prin care se certifică situațiile de necesitate sau, după caz, situațiile deosebite în care se află familiile ori persoanele singure (art. 42).

Familiile și persoanele singure care se află în una dintre situațiile prevăzute situații de necesitate cauzate de calamități naturale, incendii, accidente, precum și pentru alte situații deosebite, stabilite prin hotărâre a consiliului local ori hotărâre de Guvern, pot primi, pentru aceeași situație, ajutoare de urgență suportate atât de la bugetul de stat, cât și de la bugetul local, dacă acestea sunt acordate complementar în sensul în care fiecare ajutor acoperă altă parte din prejudiciul înregistrat (art. 45).

C. Ajutorul de deces

Art. 46 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 416/2001 prevede că în cazul decesului unei persoane din *familia beneficiară de ajutor social sau al persoanei singure* beneficiare de ajutor social, primarii pot dispune acordarea unui *ajutor reprezentând o parte din cheltuielile cu înmormântarea*.

Ajutorul se acordă unei singure persoane care poate fi, după caz, soțul sau soția supraviețuitor/supraviețuitoare, copilul, părintele, tutorele, curatorul, moștenitorul în condițiile dreptului comun, sau, în lipsa acestuia, persoana care dovedește că a suportat cheltuielile cu înmormântarea (art. 47).

El se acordă pe bază de cerere însoțită de următoarele acte, după caz:

- a) certificatul de deces, în original și în copie;
- b) actul de identitate al solicitantului;
- c) acte de stare civilă ale solicitantului din care să rezulte relația de rudenie cu decedatul sau, după caz, acte care atestă calitatea de moștenitor, tutore, curator;
- d) dovezi privind suportarea cheltuielilor cu înmormântarea.

Cererea și actele doveditoare se înregistrează la primăria comunei, orașului, municipiului sau, după caz, a sectorului municipiului București unde familia din care a făcut parte persoana decedată sau, după caz, persoana singură decedată a beneficiat de ajutor social.

Ajutorul se suportă din bugetul local și poate fi acordat în bani și/sau în natură (art. 48).

Un alt tip de *ajutor de deces* este reglementat prin Legea nr. 578/2004 privind acordarea unui ajutor lunar pentru soțul supraviețuitor¹. Art. 1 din această lege dispune că *soțul supraviețuitor* al unei persoane care, la data decesului, avea calitatea de pensionar, beneficiază, la cerere, de un *ajutor lunar*.

Acesta se acordă soțului supraviețuitor care, la data solicitării, îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

- a) este pensionar din sistemul public de pensii și are cel puțin vârsta standard de pensionare;
- b) nu beneficiază de pensie din alte sisteme neintegrate sistemului public;

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 1223 din 20 decembrie 2004, modificată ulterior, inclusiv, inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2013 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 703 din 15 noiembrie 2013).

- c) nu s-a recăsătorit după decesul soțului;
- d) durata căsătoriei cu soțul care a decedat a fost de cel puțin 10 ani;
- e) nu se află în una dintre situațiile prevăzute de legea pensiilor;
- f) are domiciliul pe teritoriul României.

Ajutorul lunar se acordă în situația în care cuantumurile drepturilor de pensie realizate la data solicitării de către beneficiari sunt mai mici de:

a) 364 lei, în situația soțului supraviețuitor care beneficiază de pensie, sau stabilită în fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, precum și în situația soțului supraviețuitor care beneficiază atât de pensie stabilită în fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, cât și în fostul sistem al asigurărilor sociale pentru agricultori;

b) 140 lei, în situația soțului supraviețuitor care beneficiază numai de pensie stabilită în fostul sistem al asigurărilor sociale pentru agricultori.

Cuquantumul ajutorului lunar este de:

a) 90 lei lunar, pentru soțul supraviețuitor care se regăsește în situațiile prevăzute a);

b) 35 lei lunar, pentru soțul supraviețuitor care se regăsește în situația prevăzută la lit. b).

În situația în care durata căsătoriei cu soțul care a decedat a fost mai mică de 10 ani, dar de cel puțin 5 ani, cuantumul ajutorului lunar se diminuează proporțional.

Ajutorul lunar se stabilește prin decizie emisă de casa teritorială de pensii în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii. El se acordă și se plătește de către casele teritoriale de pensii începând cu data de întâi a lunii următoare depunerii cererii (art. 6 alin. 2 și 3).

Ajutorul nu poate fi urmărit silit, decât în vederea recuperării sumelor încasate necuvenit cu acest titlu (art. 7 alin. 3).

8. Serviciile sociale

8.1. Dispoziții generale privind serviciile sociale

Organizarea, funcționarea și finanțarea sistemului național de asistență socială din țara noastră este reglementat prin Legea nr. 292/2011¹.

Conform art. 2 din lege, sistemul național de asistență socială *reprezintă ansamblul de instituții, măsuri și acțiuni prin care statul, reprezentat de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și societatea civilă intervin pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare ori permanente ale situațiilor care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților.*

Serviciile sociale reprezintă activitatea sau ansamblul de activități realizate pentru a răspunde nevoilor sociale, precum și celor speciale, individuale, familiale sau de grup, în vederea depășirii situațiilor de dificultate, prevenirii și combaterii riscului de excludere socială, promovării incluziunii sociale și creșterii calității vieții.

Serviciile sociale sunt servicii de interes general și se organizează în forme/structuri diverse, în funcție de specificul activității/activităților derulate și de nevoile particulare ale fiecărei categorii de beneficiari (art. 29).

Serviciile sociale au caracter proactiv și presupun o abordare integrată a nevoilor persoanei, în relație cu situația socioeconomică, starea de sănătate, nivelul de educație și mediul social de viață al acesteia.

Pornind de la nevoile fiecărei persoane, serviciile sociale pot avea o adresabilitate mai largă, la nivel de grup sau comunitate.

Pentru realizarea unor acțiuni sociale coerente, unitare și eficiente în beneficiul persoanei, serviciile sociale se pot organiza și acorda în sistem integrat cu serviciile de ocupare, de sănătate, de educație, precum și cu alte servicii sociale de interes general, după caz (art. 28).

Clasificarea serviciilor sociale are la bază *următoarele criterii:*

- a) scopul serviciului;
- b) categoriile de beneficiari cărora li se adresează;
- c) regimul de asistare, respectiv regimul rezidențial sau nerezidențial;
- d) locul de acordare;
- e) regimul juridic al furnizorului de servicii sociale;
- f) regimul de acordare (art. 29).

După scopul lor, serviciile sociale pot fi clasificate în: servicii de asistență și suport pentru asigurarea nevoilor de bază ale persoanei, servicii de îngrijire personală, de recuperare/reabilitare, de inserție/reinserție socială etc.

După *categoriile de beneficiari*, serviciile sociale pot fi clasificate în servicii sociale destinate copilului și/sau familiei, persoanelor cu dizabilități, persoanelor vârstnice, victimelor violenței în familie, persoanelor fără adăpost, persoanelor cu diferite adicții, respectiv consum de alcool, droguri, alte substanțe toxice, internet, jocuri de noroc etc., victimelor traficului de persoane, persoanelor private de libertate, persoanelor sancționate cu măsură educativă sau pedeapsă neprivativă de libertate aflate în supravegherea serviciilor de probațiune, persoanelor cu afecțiuni psihice, persoanelor din comunități izolate, șomerilor de lungă durată, precum și servicii sociale de suport pentru aparținătorii beneficiarilor.

După *regimul de asistare*, serviciile sociale se clasifică în:

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 905 din 20 decembrie 2011, modificată prin Legea nr. 194/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 642 din 24 iulie 2018).

a) servicii cu cazare, pe perioadă determinată sau nedeterminată: centre rezidențiale, locuințe protejate, internate de tip social, adăposturi de noapte etc.;

b) servicii fără cazare: centre de zi, centre și/sau unități de îngrijire la domiciliu, cantine sociale, servicii mobile de acordare a hranei, ambulanța socială etc.

După *locul de acordare*, serviciile sociale se asigură:

- la domiciliul beneficiarului;
- în centre de zi;
- în centre rezidențiale;
- internate de tip social;
- la domiciliul persoanei care acordă serviciul;
- în comunitate.

După *regimul juridic al furnizorului*, serviciile sociale pot fi organizate ca structuri publice sau private.

După *regimul de acordare serviciile se acordă în regim normal și regim special*:

a) servicii acordate în regim de accesare, contractare și documentare uzuale;

b) servicii acordate în regim special cu eligibilitate și accesibilitate extinsă, care vizează măsurile preventive care se oferă în regim de birocrație redusă și un set de servicii sociale, care vor fi accesate de beneficiari doar în condițiile păstrării anonimatului, respectiv de persoane dependente de droguri, alcool, prostituate, victimele violenței în familie etc. Serviciile acordate în regim special pot fi furnizate fără a încheia contract cu beneficiarii;

c) categoria serviciilor acordate în regim special este reglementată prin lege specială (art. 30).

Serviciile de îngrijire personală se adresează persoanelor dependente care, ca urmare a pierderii autonomiei funcționale din cauze fizice, psihice sau mintale, necesită ajutor semnificativ pentru a realiza activitățile uzuale ale vieții de zi cu zi.

Situația de dependență este o consecință a bolii, traumei și dizabilității și poate fi exacerbată de absența relațiilor sociale și a resurselor economice adecvate (art. 32).

Ajutorul acordat pentru îndeplinirea activităților uzuale ale vieții zilnice privește două categorii de activități:

a) activități de bază ale vieții zilnice, în principal: asigurarea igienei corporale, îmbrăcare și dezbrăcare, hrănire și hidratare, asigurarea igienei eliminărilor, transfer și mobilizare, deplasare în interior, comunicare;

b) activități instrumentale ale vieții zilnice, în principal: prepararea hranei, efectuarea de cumpărături, activități de menaj și spălătorie, facilitarea deplasării în exterior și însoțire, activități de administrare și gestionare a bunurilor, acompaniere și socializare.

Îngrijirea persoanei care necesită pe o perioadă mai lungă de 60 de zile ajutor pentru îndeplinirea activităților de bază și instrumentale ale vieții zilnice este definită ca îngrijire de lungă durată.

Îngrijirea de lungă durată se asigură la domiciliu, în centre rezidențiale, în centre de zi, la domiciliul persoanei care acordă serviciul și în comunitate (art. 32).

Serviciile de îngrijire personală se pot organiza și acorda integrat cu alte servicii, cum ar fi:

a) servicii de îngrijire medicală;

b) servicii de reabilitare și adaptare a mediului: mici amenajări, reparații și altele asemenea;

c) alte servicii de recuperare/reabilitare: kinetoterapie, fizioterapie, gimnastică medicală, terapie ocupațională, psihoterapie, psihopedagogie, logopedie podologie și altele asemenea.

Serviciile de îngrijire personală pot fi acompaniate de servicii de consiliere socială, juridică și de informare (art. 33).

8.2. Beneficiarii de servicii sociale

Beneficiază de servicii sociale persoanele și familiile aflate în situații de dificultate, cu respectarea condițiilor legale.

Grupurile și comunitățile aflate în situații de dificultate beneficiază de servicii sociale, în cadrul programelor de acțiune comunitară destinate prevenirii și combaterii riscului de marginalizare și excludere socială (art. 35).

Orice persoană dependentă are dreptul la servicii de îngrijire personală, acordate în funcție de nevoile individuale de ajutor, situația familială, socioeconomică și mediul personal de viață.

Beneficiarii serviciilor de îngrijire personală sunt persoanele vârstnice, persoanele cu dizabilități și bolnavii cronici (art. 36).

Furnizorii de servicii sociale sunt persoane fizice sau juridice, de drept *public ori privat*.

9. Cantinele de ajutor social

În conformitate cu prevederile art. 1 din Legea nr. 208/1997¹, *cantinele de ajutor social sunt unități publice de asistență socială, cu personalitate juridică, care funcționează în subordinea consiliilor locale și prestează servicii sociale gratuite sau contra cost persoanelor aflate în situații economico-sociale sau medicale deosebite.*

Din definiție rezultă următoarele trăsături:

- cantinele de ajutor social sunt unități publice de asistență socială;
- au personalitate juridică;
- funcționează în subordinea consiliilor locale;
- prestează servicii gratuite sau contra cost persoanelor aflate în situații economico-sociale sau medicale

¹ Privind cantinele de ajutor social (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr 363 din 17 decembrie 1997).

deosebite.

De serviciile cantinelor de ajutor social pot beneficia, pe o perioadă de cel mult 90 de zile pe an, în temeiul art. 2 din Legea nr. 208/1997, următoarele categorii de persoane:

a) copiii în vârstă de până la 18 ani, aflați în întreținerea acelor familii al căror venit net mediu lunar pe o persoană în întreținere este sub nivelul venitului net lunar pentru o persoană singură, luat în calcul la stabilirea ajutorului social;

b) tinerii care urmează cursuri de zi la instituțiile de învățământ ce funcționează, până la terminarea acestora, dar fără a depăși vârsta de 25 de ani, respectiv 26 de ani în cazul celor care urmează studii superioare cu o durată mai mare de 5 ani, care se află în situația prevăzută la a);

c) persoanele care beneficiază de ajutor social sau de alte ajutoare bănești și al căror venit este de până la nivelul venitului net lunar pentru o persoană singură, luat în calcul la stabilirea ajutorului social;

d) pensionarii;

e) persoanele care au împlinit vârsta de pensionare, aflate într-una dintre următoarele situații: sunt izolate social, nu au susținători legali, sunt lipsite de venituri;

f) invalizii și bolnavii cronic;

g) orice persoană care, temporar, nu realizează venituri.

În baza art. 13 alin. 1 din Legea nr. 208/1997, pentru buna funcționare a cantinelor de ajutor social, beneficiarii serviciilor sociale oferite de acestea au obligația să respecte programul stabilit pentru servirea mesei, păstrarea curățeniei localului și a bunurilor unității, precum și măsurile de igienă.

Prin hotărâre a consiliului local în subordinea căruia funcționează cantina de ajutor social, se poate stabili participarea persoanelor care beneficiază de serviciile cantinei de ajutor social la unele activități gospodărești (art. 13 alin. 2).

Cantinele de ajutor social prestează, următoarele servicii sociale persoanelor îndreptățite:

a) pregătirea și servirea a două mese, zilnic, de persoană, prânzul și cina, în limita alocației de hrană prevăzute de reglementările legale;

b) aprovizionarea, contra cost, de la sediul cantinei cu produse agroalimentare de bază, la prețurile la care acestea au fost achiziționate;

c) transport gratuit numai pentru persoanele care beneficiază de distribuția hranei la domiciliu;

d) pregătirea și distribuția hranei prin centre mobile, pentru situații deosebite (art. 3).

Serviciile sociale prevăzute la art. 3 lit. a) se prestează gratuit pentru persoanele care nu au venituri sau ale căror venituri sunt sub nivelul venitului net lunar, pentru o persoană singură, luat în calcul la stabilirea ajutorului social.

Persoanele îndreptățite să beneficieze de serviciile cantinei de ajutor social, stabilite la art. 2, și care realizează venituri ce se situează peste nivelul venitului net lunar pentru o persoană singură, luat în calcul la stabilirea ajutorului social, pot beneficia de serviciile cantinei de ajutor social, cu plata unei contribuții de 30% din venitul pe persoană, fără a se depăși costul meselor servite, calculat pe aceeași perioadă.

Beneficiarii de ajutor social au dreptul la serviciile cantinei de ajutor social pe bază de anchetă socială, potrivit dispoziției primarului (art. 4).

Cererile pentru prestarea serviciilor de asistență socială de către cantinele de ajutor social se aprobă de către primar sau de o persoană împuternicită de acesta (art. 6 alin. 1).

Cantinele de ajutor social pot organiza, cu aprobarea consiliului local, în funcție de condițiile de care dispun, gospodării-anexă cu profil agroalimentar și zootehnic, ca activități autofinanțate, pentru îmbunătățirea hranei persoanelor asistate (art. 10).

Sponsorizările și donațiile în bani și în natură făcute de persoanele fizice, române sau străine, cantinelor pot fi folosite numai în scopul dezvoltării și îmbunătățirii calității serviciilor pe care le prestează (art. 11).

Hrana pentru cele două mese se distribuie, de regulă, o dată pe zi, la sediul cantinei, sau prin punctele de servire organizate în acest scop.

Persoanelor care, din motive obiective, verificate prin ancheta socială, nu se pot deplasa la sediul cantinei, li se distribuie hrana pentru cele două mese zilnice la domiciliu, o dată pe zi, transportul gratuit al acesteia fiind aprobat de directorul cantinei de ajutor social.

În cazurile de urgență, servirea mesei la cantina de ajutor social poate fi aprobată, pentru cel mult șapte zile, de către directorul cantinei (art. 6 alin. 2).

Finanțarea cantinelor se face din bugetele locale, iar funcționarea acestora are loc prin grija consiliilor locale (art. 8).

10 Test de autoevaluare

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Legea nr. 49/1991 privind acordarea de indemnizații și sporuri invalizilor, veteranilor și văduvelor de război
4. Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii;
5. Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de

război

6. Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R.;
7. Legea nr. 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice;
8. Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat;
9. Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei;
10. Legea asistenței sociale nr. 292/2011 etc.
11. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul securității sociale. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
12. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul muncii. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
13. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final, Editura Universul juridic, București, 2018;
14. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Codul muncii comentat, Editura Universul juridic, București, 2017;
15. Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;
16. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, editura Wolters Kluwer.

11. Noțiunea și caracteristicile alocației de stat pentru copii

Alocația de stat pentru copii, reglementată prin Legea nr. 61/1993¹, este una din principalele prestații de asistență socială ce constă într-o sumă de bani pe care statul o acordă familiilor cu copii în vederea acoperirii nevoilor de creștere și educare a acestor copii.

Din această definiție rezultă și caracteristicile principale ale alocației de stat pentru copii, și anume:

- este un ajutor (o prestație) în bani, care are semnificația de sprijin, de participare;
- este acordată de stat, plata făcându-se din bugetul de stat;
- se acordă, familiilor cu copii;
- este menită să acopere nevoile de creștere și educare a copiilor.

Regimul juridic al alocației de stat pentru copii, în baza principiilor constituționale, a căpătat, o dată cu adoptarea Legii nr. 61/1993, o nouă semnificație.

Este vorba în principal de faptul că această lege acreditează *principiul universalității prestațiilor familiale* ca principal criteriu legal de acordare a alocației de stat pentru copii.

Spre deosebire de vechea legislație, respectiv Decretul nr. 410/1985, care condiționa acordarea alocației de stat pentru copii de calitatea juridică de salariat a părintelui copilului minor, în prezent, ca urmare a adoptării Legii nr. 61/1993, beneficiază de alocație fiecare copil, independent de calitatea de salariat sau nu a părintelui său.

În același timp, datorită caracterului universal al dreptului la alocație, beneficiază de alocație de stat și copiii cetățenilor străini și ai persoanelor fără cetățenie română, rezidenți în România, dacă locuiesc împreună cu părinții.

Pe lângă caracterul universal al alocației de stat, Legea nr. 61/1993 stabilește următoarele reguli principale:

- mărirea vârstei copilului până la care se acordă alocația de stat;
- eliminarea plafonului de venit în raport cu care se plătește;
- indexarea periodică a sumelor;
- posibilitatea încasării alocației de stat direct de către copil.

Legea nr. 61/1993 a stabilit un regim unitar pentru plata alocației de stat pentru copii, indiferent de locul de muncă al părinților ori al susținătorilor legali. Totodată, prin prevederile art. 10 alin. (3) din lege, a fost pus de acord regimul alocației cu dispozițiile art. 49 alin. (2) din Constituție.

Indiscutabil, s-ar mai putea invoca faptul că alocația de stat pentru copii are, în ultimă analiză, aceeași finalitate ca și obligația (pensia) de întreținere, reglementată prin dispozițiile Codului familiei, de vreme ce ambele sunt destinate acoperirii nevoilor izvorâte din cheltuielile impuse de creșterea și educarea copiilor. Nu mai puțin însă, cele două categorii de drepturi nu pot fi confundate și asimilate, deoarece ele nu se suprapun, ci, într-o formă specifică, se completează, motiv pentru care acordarea unuia nu este condiționată de acordarea celuilalt.

Astfel, pentru a schița principalele deosebiri dintre aceste drepturi, menționăm că, în timp ce cuantumul pensiei de întreținere se stabilește, prin apreciere, de instanța judecătorească, în raport cu criteriile prevăzute de art. 94 din Codul familiei – nevoia celui care o cere și mijloacele celui îndatorat a o plăti –, cuantumul alocației este stabilit chiar în lege, iar la art. 10 se specifică faptul că modalitățile de stabilire și plată a drepturilor de alocație se reglementează prin hotărâre a Guvernului. De asemenea, în timp ce obligația de întreținere revine părinților sau celorlalte persoane prevăzute în art. 86 din Codul familiei, debitor al alocației poate fi numai statul. Pe de altă parte, beneficiari ai alocației nu pot fi decât copiii – de regulă până la împlinirea vârstei de 16 ani, sau chiar 18 ani, dacă urmează una din formele de învățământ prevăzute de lege –, iar nu și alte persoane aflate în nevoie, din cauza incapacității de a munci.

În sfârșit, spre deosebire de pensia de întreținere, care poate fi urmărită pentru anumite creanțe privilegiate (art. 408 din Codul de procedură civilă), alocația de stat pentru copii nu poate forma obiect al unei executări silite pentru nici o datorie, ea constituind o indemnizație „cu destinație specială”, în înțelesul art. 409, alin. final din Codul de procedură civilă.

12. Titularul dreptului la alocația de stat pentru copii și beneficiarul acesteia

În sistemul Legii nr. 61/1993 – ca de altfel și în celelalte acte normative care au reglementat alocația de stat pentru copii (Decretul nr. 246/1977 și Decretul nr. 410/1985) –, trebuie să se facă distincția între *titularul* dreptului la alocație și *beneficiarul* acestui drept, primul fiind persoana pentru care dreptul se plătește, iar cel de-al doilea fiind cel care încasează efectiv suma.

În considerarea caracterului și finalității dreptului la alocație, *titularul acesteia* este întotdeauna *copilul*. Aceasta rezultă cu pregnanță din titlul Legii nr. 61/1993, precum și din prevederile acesteia. În același sens este și practica judiciară. Astfel, s-a stabilit că alocația se cuvine copiilor, iar părinții au obligația de a o folosi în interesul lor; aceasta nu constituie un drept al părintelui, ci al copilului, căruia îi este destinată. Ea face parte din bunurile copilului, și părintele care a încasat-o are obligația de a o preda acestuia. Alocația se acordă persoanelor încadrate în muncă, dar cu

¹ Privind alocația de stat pentru copii, (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 300 din 7 mai 2009), modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2011 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 938 din 30 decembrie 2011).

destinația de a fi folosită la acoperirea nevoilor de creștere și educare a copiilor.

Beneficiarul alocației de stat pentru copii este persoana care încasează efectiv alocația. În conformitate cu prevederile art. 4 din Legea nr. 61/1993, alocația de stat pentru copii se plătește: unuia dintre părinți, pe baza acordului acestora; în caz de neînțelegere, pe baza deciziei autorității tutelare ori a hotărârii judecătorești, părintelui căruia i s-a încredințat copilul spre creștere și educare; tutorelui, curatorului, persoanei căreia i-a fost dat în plasament familial copilul, inclusiv asistentului maternal sau persoanei căreia i-a fost încredințat copilul în vederea adopției; după împlinirea vârstei de 14 ani, plata alocației de stat pentru copii se poate face direct titularului, cu încuviințarea reprezentantului său legal.

13. Categoriile de copii care au dreptul la alocație

În art. 1 și 2 din Legea nr. 61/1993 sunt enumerate categoriile de copii care au dreptul la alocație.

Art. 1 prevede:

„Se instituie alocația de stat pentru copii ca formă de ocrotire a statului acordată tuturor copiilor, fără discriminare.

Beneficiază de alocație de stat pentru copii toți copiii în vârstă de până la 18 ani

Alocația de stat pentru copii se acordă și tinerilor care au împlinit vârsta de 18 ani, care urmează cursurile învățământului liceal sau profesional, până la terminarea acestora.

Tinerii care repetă anul școlar nu beneficiază de alocație de stat, cu excepția celor care repetă din motive de sănătate, dovedite cu certificat medical“.

Conform art. 2, beneficiază de alocație de stat pentru copii și copiii cetățenilor străini și ai persoanelor fără cetățenie rezidenți, în România, dacă locuiesc împreună cu părinții.

În afară de copiii născuți din căsătoria părinților, sunt îndreptățiți la alocație în aceleași condiții: copiii *din căsătoria anterioară* a unuia dintre soți, aflați în îngrijirea lui; *copiii din afara căsătoriei*; *copiii adoptați*; *copiii primiți spre creștere*, în baza încredințării lor de organele competente, potrivit prevederilor legale. În legătură cu această din urmă categorie de copii, trebuie specificat că textul legal se referă, în primul rând, la cei puși sub tutelă (art. 113 și urm. din Codul familiei), deoarece drepturile și îndatoririle tutorelui, cu privire la persoana minorului, au același conținut ca și îndatoririle părintești. Desigur că „primiți spre creștere” sunt și copiii dați în plasament, în condițiile art. 55 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului¹.

În temeiul art. 5 din Legea nr. 61/1993, lunar, serviciile de stare civilă ale consiliilor locale comunale, orașenești, municipale și ale sectoarelor municipiului București au obligația de a comunica direcțiilor de muncă, și protecție socială județene, respectiv a municipiului București, situația privind copiii care au decedat.

14. Procedura de stabilire și plată a alocației

Alocația de stat pentru copiii în vârstă de până la 18 ani se acordă pe bază de cerere completată și semnată de reprezentantul legal al copilului, însoțită de originalul și copia certificatului de naștere al copilului și a actului de identitate al reprezentantului legal, precum și de documentele din care să rezulte situația juridică a copilului față de reprezentantul legal, și de orice alte documente justificative, după caz.

În cazul persoanei singure care are copii în întreținere și nu a împlinit vârsta de 18 ani, reprezentantul legal este părintele minor, dacă are capacitate deplină de exercițiu. În situația în care părintele minor nu are capacitate deplină de exercițiu, plata alocației de stat pentru copii se face reprezentantului legal al copilului, respectiv al părintelui minor. În situațiile menționate dreptul la alocația de stat pentru copii acordată părintelui minor nu încetează².

Copilul care a împlinit vârsta de 14 ani este în drept, cu încuviințarea reprezentantului său legal, să înainteze el însuși o cerere pentru stabilirea dreptului la alocație de stat (art. 6 alin. 3).

Alocația de stat pentru copiii pentru care s-a stabilit protecția socială se virează în conturile personale deschise pentru aceștia de către reprezentanții legali. Sumele cu titlu de alocație de stat pentru copii se capitalizează până la împlinirea de către aceștia a vârstei de 14 ani. După împlinirea de către titular a vârstei de 14 ani, alocația de stat poate fi plătită direct acestuia, sau, în funcție de opțiunea lui, poate fi capitalizată în continuare în contul personal al acestuia, până la împlinirea vârstei de 18 ani. Ea se acordă titularului la împlinirea de către acesta a vârstei de 18 ani.

Depunerea cererilor pentru stabilirea alocației de stat pentru copii, precum și a actelor doveditoare ale îndeplinirii condițiilor se va face la următoarele organe:

- la consiliile locale comunale, orașenești, municipale sau ale sectoarelor municipiului București, unde au domiciliul sau reședința, reprezentanții legali ai copiilor care nu urmează o formă de învățământ;
- la unitățile școlare unde sunt înscriși copiii titulari ai dreptului de alocație;
- la inspectoratele teritoriale de stat pentru persoanele cu handicap.

Cuantumul alocației de stat pentru copii se stabilește în raport cu indicatorul social de referință, după cum urmează:

- a) 0,4 ISR pentru copiii cu vârsta de până la 2 ani (sau de până la 3 ani, în cazul copilului cu handicap);

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 557 din 23 iunie 2004, modificată ulterior.

² A se vedea art. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 577/2008 privind aprobarea normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, precum și pentru reglementarea modalităților de stabilire și plată a alocației de stat pentru copii (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 442 din 12 iunie 2008).

b) 0,168 ISR pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 2 ani și 18 ani, precum și pentru tinerii care urmează cursurile învățământului liceal sau profesional, organizate în condițiile legii, până la terminarea acestora;

c) 0,4 ISR pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 ani și 18 ani, în cazul copilului cu handicap.¹

Alocația de stat pentru copii prevăzută la lit. a) se cumulează cu indemnizația lunară, stimulentele lunare sau stimulentele de inserție, prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor.

Dreptul alocației de stat pentru copii se stabilește începând cu luna următoare celei în care s-a născut copilul, iar plata alocației se va face începând cu luna următoare depunerii cererii, aceasta putându-se face și pentru perioadele anterioare, dar nu mai mult de 12 luni (art. 6 alin. 4 și 5 din lege)².

Dreptul la alocația de stat pentru copii încetează începând cu luna următoare celei în care nu mai sunt îndeplinite condițiile de acordare.

În cazul în care achitarea drepturilor de alocație de stat pentru copii se face prin mandat poștal, plata acesteia se suspendă dacă timp de 3 luni reprezentantul legal al copilului nu a încasat drepturile cu titlu de alocație de stat. Reluarea în plată, inclusiv cu plata drepturilor restante, se face pe bază de cerere scrisă întocmită de reprezentantul legal al copilului, care se înregistrează la agenția teritorială (art. 6 alin. 6 și 7).

Persoanele cărora li se face plata alocației de stat pentru copii sunt obligate să comunice orice schimbare în privința componenței familiei sau a domiciliului/reședinței care poate determina încetarea sau modificarea acordării drepturilor de alocație de stat pentru copii, în termen de cel mult 15 zile de la apariția acesteia, inclusiv situația în care cetățenii români își stabilesc rezidența în altă țară împreună cu copiii lor (art. 7 alin. 1)³.

15. Noțiunea și specificul alocației pentru susținerea familiei

Această alocație este reglementată prin Legea nr. 277/2010⁴.

Ea este o formă de sprijin pentru familiile cu venituri reduse care au în creștere și îngrijire copii în vârstă de până la 18 ani.

Acordarea alocației are drept scop completarea veniturilor familiilor în vederea asigurării unor condiții mai bune pentru creșterea, îngrijirea și educarea copiilor, precum și stimularea frecvenței de către copiii de vârstă școlară, aflați în îngrijirea familiilor cu venituri reduse, a cursurilor unei forme de învățământ.

Ca natură juridică, alocația pentru susținerea familiei, ca și alocația de stat pentru copii, *face parte din categoria prestațiilor necontributive*. Într-adevăr, și în cazul său, finanțarea este asigurată de la bugetul de stat și este destinată familiilor cu mai mulți copii.

16. Titularul dreptului la alocația familială complementară și alocația de susținere pentru familia monoparentală

Potrivit art. 19 din Legea nr. 277/2010, *titularul* alocației familiale complementare sau al alocației de susținere este *reprezentantul familiei*.

17. Beneficiarii dreptului la alocația familială

Conform art. 2 din Legea nr. 277/2010, *beneficiază de alocație familia* formată din soț, soție și copiii aflați în întreținerea acestora, care locuiesc împreună.

Mai beneficiază și familia formată din persoana singură și copiii aflați în întreținerea acesteia și care locuiesc împreună cu aceasta.

Se consideră familie și bărbatul și femeia necăsătoriți, cu copiii lor și ai fiecăruia dintre ei, care locuiesc și gospodăresc împreună, dacă aceasta se consemnează în ancheta socială.

Prin persoană singură, se înțelege persoana care se află în una dintre următoarele situații:

a) este necăsătorită;

b) este văduvă;

c) este divorțată;

d) are soțul/soția declarat/declarată dispărut/dispărută prin hotărâre judecătorească;

e) are soțul/soția arestat/arestată preventiv pe o perioadă mai mare de 30 de zile sau execută o pedeapsă privativă de libertate și nu participă la întreținerea copiilor;

f) nu a împlinit vârsta de 18 ani și se află în una dintre situațiile prevăzute mai sus;

g) a fost numită tutore sau i s-au încredințat ori i s-au dat în plasament unul sau mai mulți copii și este necesarită, văduvă, divorțată (art. 3).

Sunt considerați ca făcând parte din familie și copiii încredințați în vederea adopției, cei aflați în plasament la o persoană sau familie ori pentru care s-a instituit tutela.

¹ Literalele b și c au fost modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 65/2014 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 760 din 20 octombrie 2014).

² Art. 6 alin. 4 și 5 modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2007.

³ Art. 7 alin. 1 a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2011.

⁴ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 785 din 22 noiembrie 2012, modificată ulterior, inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 93/2016 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 998 din 12 decembrie 2016).

Asistentul maternal profesionist beneficiază de alocație doar pentru copiii săi, luându-se în considerare la stabilirea dreptului toate veniturile realizate de membrii familiei, cu excepția celor provenite din alocațiile de plasament și alte sume acordate asistentului maternal pentru acoperirea cheltuielilor lunare (art. 4).

Pentru familia formată din soț, soție și copiii aflați în întreținerea acestora, care locuiesc împreună, al cărei venit net mediu lunar pe membru de familie se situează până la 0,40 ISR inclusiv, cuantumul lunar al alocației este stabilit prin raportare la *indicatorul social de referință*¹, după cum urmează:

- a) 0,1640 ISR pentru familia cu un copil;
- b) 0,3280 ISR pentru familia cu 2 copii;
- c) 0,4920 ISR pentru familia cu 3 copii;
- d) 0,6560 ISR pentru familia cu 4 copii și mai mulți.

Pentru familia formată din soț, soție și copiii aflați în întreținerea acestora, care locuiesc împreună, al cărei venit net mediu lunar pe membru de familie se situează peste 0,40 ISR și până la 1,06 ISR inclusiv, cuantumul alocației este stabilit după cum urmează:

- a) 0,1500 ISR pentru familia cu un copil;
- b) 0,3000 ISR pentru familia cu 2 copii;
- c) 0,4500 ISR pentru familia cu 3 copii;
- d) 0,6000 ISR pentru familia cu 4 copii și mai mulți (art. 5).

Pentru familia formată din persoana singură și copiii aflați în întreținerea acestora și care locuiesc împreună cu aceasta, al cărei venit net mediu lunar pe membru de familie se situează până la 0,40 ISR inclusiv, cuantumul lunar al alocației este stabilit după cum urmează:

- a) 0,214 ISR pentru familia cu un copil;
- b) 0,428 ISR pentru familia cu 2 copii;
- c) 0,642 ISR pentru familia cu 3 copii;
- d) 0,856 ISR pentru familia cu 4 copii și mai mulți.

Pentru familia formată din persoana singură și copiii aflați în întreținerea acestora și care locuiesc împreună cu aceasta, al cărei venit net mediu lunar pe membru de familie se situează peste 0,40 ISR și până la 1,06 ISR inclusiv, cuantumul alocației este stabilit după cum urmează:

- a) 0,204 ISR pentru familia cu un copil;
- b) 0,408 ISR pentru familia cu 2 copii;
- c) 0,612 ISR pentru familia cu 3 copii;
- d) 0,816 ISR pentru familia cu 4 copii și mai mulți (art. 6).

Beneficiază de alocație familiile ai căror membri sunt cetățeni români care au domiciliul sau reședința în România, precum și cetățeni ai altor state ori apatrizi care au domiciliul sau, după caz, reședința în România.

Beneficiază de alocație și persoanele fără domiciliu sau reședință și fără locuință, pe baza declarației pe propria răspundere că nu au solicitat alocația de la alte primării (art. 7).

Familiile care au în întreținere copii de vârstă școlară, beneficiază de alocație în condițiile în care copiii frecventează fără întrerupere cursurile unei forme de învățământ, cu excepția celor care le întrerup din motive medicale, și nu înregistrează absențe nemotivate în cursul unui semestru care să conducă la scăderea sub 8 a notei la purtare.

Pentru familiile care au în întreținere copii de vârstă școlară cu handicap grav sau accentuat și care nu frecventează o formă de învățământ, alocația se acordă cu condiția prezentării certificatului de încadrare într-un grad de handicap.

Dacă, unul dintre copii, din alte motive decât cele medicale, nu frecventează fără întrerupere cursurile unei forme de învățământ, acesta este luat în calcul la stabilirea venitului mediu net lunar al familiei, dar este exclus din numărul de copii ai familiei avut în vedere la acordarea dreptului, iar alocația se va acorda corespunzător numărului de copii din familie care îndeplinesc condițiile legale (art. 8).

18. Stabilirea și plata drepturilor

Conform art. 10 din Legea nr. 277/2010, alocația se acordă pe bază de cerere și declarație pe propria răspundere însoțită de actele doveditoare privind componența familiei, veniturile acesteia și, după caz, privind frecventarea cursurilor școlare de către copiii aflați în întreținere.

Cererile pentru stabilirea și acordarea alocației se întocmesc de reprezentantul familiei și se înregistrează la primăria comunei, orașului, municipiului sau, după caz, a sectorului municipiului București în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința familia.

Pentru cetățenii altor state sau apatrizi, cererea se înregistrează la primăria comunei, orașului, municipiului sau, după caz, a sectorului municipiului București în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința familia.

În cazul familiilor care nu au locuință de domiciliu sau reședință stabilită ori fără locuință, cererea se înregistrează la primăria comunei, orașului, municipiului sau, după caz, a sectorului municipiului București în a cărei rază teritorială acestea trăiesc.

În cazul familiei formată din soț, soție și copiii aflați în întreținerea acestora, reprezentantul familiei se stabilește de către soți sau, în caz de neînțelegere între aceștia, de către autoritatea tutelară.

¹ Stabilit prin art. 33 alin. (1) din Legea nr. 76/2002 la valoarea de 500 lei.

În cazul familiei monoparentale, reprezentantul familiei este persoana singură.

În cazul persoanei singure care are copii în întreținere și nu a împlinit vârsta de 18 ani, reprezentantul familiei este ea însăși, dacă are capacitate deplină de exercițiu, sau, după caz, reprezentantul legal/ocrotitorul legal al acesteia.

În cazul familiei formată din bărbatul și femeia necăsătoriți, pentru stabilirea reprezentantului familiei se stabilește de către soți sau, în caz de neînțelegere între aceștia, de către autoritatea tutelară (art. 11).

Componența familiei, filiația copiilor și situația lor juridică față de reprezentanții legali se dovedesc cu livretul de familie.

Pentru situațiile în care nu este eliberat livretul de familie sau pentru cele care nu sunt evidențiate în livretul de familie, reprezentantul familiei prezintă, în mod obligatoriu, actele doveditoare necesare (art. 12).

La stabilirea veniturilor pe baza cărora se acordă alocația se iau în considerare toate veniturile pe care membrii familiei le realizează sau, după caz, le-au realizat în ultima lună înainte de solicitarea dreptului.

În situația în care familia locuiește și gospodărește împreună cu alte familii sau persoane, la stabilirea dreptului la alocație se iau în considerare numai partea ce revine de drept din veniturile lunare nete, realizate în comun de persoanele din gospodărie, precum și sumele reprezentând obligații legale de întreținere față de copiii pentru care se solicită dreptul și/sau, după caz, față de părinții acestora (art. 13).

În vederea verificării îndeplinirii de către solicitant a condițiilor de acordare a alocației, primarul dispune, în mod obligatoriu, evaluarea socioeconomică a familiei, prin anchetă socială, în termen de 10 zile de la data înregistrării cererii.

Ancheta socială se efectuează de către personalul serviciului public de asistență socială din subordinea consiliului local sau, după caz, de către personalul din compartimentul cu atribuții în domeniul asistenței sociale din aparatul de specialitate al primarului.

Răspunderea asupra conținutului anchetei sociale revine persoanelor care au efectuat ancheta socială și primarului.

În cazul în care solicitantul refuză să furnizeze informațiile necesare pentru întocmirea anchetei sociale, se consideră că familia acestuia nu îndeplinește condițiile de acordare a alocației (art. 15).

Stabilirea dreptului la alocație și a cuantumului acesteia se face prin dispoziție scrisă a primarului.

În termen de 5 zile de la efectuarea anchetei sociale, primarul are obligația să comunice solicitanților dispoziția de acordare a dreptului sau respingerea cererii (art. 16).

Dreptul la alocație se acordă începând cu luna următoare înregistrării/depunerii cererii (art. 17).

Acest drept poate fi solicitat odată cu cel de ajutor social, caz în care se completează același formular de cerere.

Plata alocației *se suspendă* în luna următoare celei în care se constată una dintre următoarele situații:

- a) pe perioada plasamentului sau plasamentului în regim de urgență într-un serviciu de tip rezidențial;
- b) agenția teritorială constată că dreptul la alocație a fost stabilit pe baza unor date eronate privind componența familiei ori veniturile realizate sau pe parcursul acordării au intervenit modificări ale acestora;
- c) pe o perioadă de 3 luni consecutive se înregistrează mandate poștale returnate pentru titularul alocației;
- d) în urma controlului efectuat de inspectorii sociali sau de reprezentanți ai Curții de Conturi a României s-au constatat date eronate cu privire la componența familiei sau a veniturilor beneficiarilor (art. 28).

19. Noțiuni introductive privind protecția și promovarea drepturilor copilului

Conform art. 2 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului¹, orice alte reglementări adoptate în domeniul respectării și promovării drepturilor copilului², precum și orice act juridic emis sau, încheiat în acest domeniu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului.

Principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal.

Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești.

Persoanele prevăzute mai sus sunt obligate să implice familia³ în toate deciziile, acțiunile și măsurile privitoare la copil și să sprijine îngrijirea, creșterea și formarea, dezvoltarea și educarea acestuia în cadrul familiei.

20. Beneficiarii dreptului la protecție și asistență și persoanele responsabile pentru exercitarea acestui drept

Conform art. 3 din Legea nr. 272/2004, beneficiarii acestor drepturi sunt:

- a) copiii cetățeni români aflați pe teritoriul României;
- b) copiii cetățeni români aflați în străinătate;

¹ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 159 din 5 martie 2014, modificată ulterior inclusiv prin Legea nr. 286/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1029 din 4 decembrie 2018).

² Conform art. 4 lit. a), *copil* este persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu.

³ Conform art. 4 lit. b), *familie* este definită ca cea alcătuită din părinți și copiii acestora.

- c) copiii fără cetățenie aflați pe teritoriul României;
- d) copiii care solicită sau beneficiază de o formă de protecție în condițiile reglementărilor legale privind statutul și regimul refugiaților în România;
- e) copiii cetățeni străini aflați pe teritoriul României, în situații de urgență constatate, de către autoritățile publice române competente.

Răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului revine în primul rând părinților, aceștia având obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile față de copil ținând seama cu prioritate de interesul superior al acestuia.

În subsidiar, responsabilitatea revine colectivității locale din care fac parte copilul și familia sa. Autoritățile administrației publice locale au obligația de a sprijini părinții sau, alt reprezentant legal al copilului în realizarea obligațiilor ce le revin cu privire la copil, dezvoltând și asigurând în acest scop servicii diversificate, accesibile și de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului.

Intervenția statului este complementară; statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu (art. 5).

21. Principiile respectării și garantării drepturilor copilului

Potrivit art. 6 din Legea nr. 272/2004, principiile respectării și garantării drepturilor copilului sunt:

- a) respectarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;
- b) egalitatea șanselor și nediscriminarea;
- c) responsabilizarea părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești;
- d) primordialitatea responsabilității părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor copilului;
- e) descentralizarea serviciilor de protecție a copilului, intervenția multisectorială și parteneriatul dintre instituțiile publice și organismele private autorizate;
- f) asigurarea unei îngrijiri individualizate și personalizate pentru fiecare copil;
- g) respectarea demnității copilului;
- h) ascultarea opiniei copilului și luarea în considerare a acesteia, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate;
- i) asigurarea stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului, ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție;
- j) celeritate în luarea oricărei decizii cu privire la copil;
- k) asigurarea protecției împotriva abuzului, neglijării, exploatării și oricărei forme de violență asupra copilului;
- l) interpretarea fiecărei norme juridice referitoare la drepturile copilului în corelație cu ansamblul reglementărilor din această materie.

Drepturile sunt garantate tuturor copiilor fără nicio discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenență etnică sau origine socială, de situația materială, de gradul și tipul unei deficiențe, de statutul la naștere sau de statutul dobândit, de dificultățile de formare și dezvoltare sau de alt gen ale copilului, ale părinților ori ale altor reprezentanți legali sau de orice altă distincție (art. 7).

În orice cauză care privește drepturi ale copilului, instanța verifică dacă înțelegerile dintre părinți sau ale acestora cu alte persoane respectă interesul superior al copilului (art. 8).

22. Drepturile și libertățile copilului

Potrivit art. 9 din Legea nr. 272/2004, copilul are dreptul la stabilirea și păstrarea identității sale.

Copilul este înregistrat imediat după naștere și are de la această dată dreptul la un nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și, dacă este posibil, de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit, crescut și educat de aceștia.

Părinții aleg numele și prenumele copilului.

Copilul are dreptul de a-și păstra cetățenia, numele și relațiile de familie, fără nicio ingerință.

Dacă se constată că un copil este lipsit, în mod ilegal, de elementele constitutive ale identității sale sau de unele dintre acestea, instituțiile și autoritățile publice sunt obligate să ia de urgență toate măsurile necesare în vederea restabilirii identității copilului.

Unitățile sanitare care au în structură secții de nou-născuți și/sau de pediatrie au obligația de a angaja un asistent social sau, după caz, de a desemna o persoană cu atribuții de asistență socială.

În vederea stabilirii identității copilului părăsit în unități sanitare sau găsit, ori a părinților acestuia, organele de poliție și serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor, competente, au obligația de a desemna una sau mai multe persoane responsabile, care să realizeze, cu celeritate, demersurile ce le revin, pentru înregistrarea nașterii copilului și să transmită datele de identificare direcției generale de asistență socială și protecția copilului sau, după caz, serviciului public de asistență socială.

Persoanele desemnate au obligația efectuării demersurilor de stabilire a identității părinților copiilor părăsiți în unitățile sanitare, în situația în care aceștia au fost identificați și nu au întocmit certificatul de naștere (art. 10).

Certificatul medical constatator al nașterii, atât pentru copilul născut viu, cât și pentru copilul născut mort, se întocmește în termen de 24 de ore de la naștere.

Răspunderea pentru îndeplinirea obligației revine medicului care a asistat sau a constatat nașterea și medicului șef de secție.

Când nașterea a avut loc în afara unităților sanitare, medicul de familie având cabinetul înregistrat în raza teritorială unde a avut loc nașterea este obligat ca, la cererea oricărei persoane, în termen de 24 de ore, să constate nașterea copilului, după care să întocmească și să elibereze certificatul medical constatator al nașterii copilului, chiar dacă mama nu este înscrisă pe lista cabinetului său (art. 11).

În situația în care copilul este părăsit de mamă în maternitate, unitatea medicală are obligația să sesizeze telefonic și în scris direcția generală de asistență socială și protecția copilului și organele de poliție, în termen de 24 de ore de la constatarea dispariției mamei.

În termen de 5 zile de la sesizare, se întocmește un proces-verbal de constatare a părăsirii copilului, semnat de reprezentantul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, reprezentantul poliției și al maternității; când starea de sănătate a copilului permite externarea, în baza procesului-verbal, direcția generală de asistență socială și protecția copilului va stabili măsura plasamentului în regim de urgență pentru copil.

În termen de 30 de zile de la întocmirea procesului-verbal, poliția este obligată să întreprindă verificările specifice privind identitatea mamei și să comunice rezultatul acestor verificări direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

În situația în care mama este identificată, direcția generală de asistență socială și protecția copilului va asigura consilierea și sprijinirea acesteia în vederea realizării demersurilor legate de întocmirea actului de naștere.

Dacă, în urma verificărilor efectuate de poliție, nu este posibilă identificarea mamei, direcția generală de asistență socială și protecția copilului transmite serviciului public de asistență socială în a cărui rază administrativ-teritorială s-a produs nașterea dosarul cuprinzând certificatul medical constatator al nașterii, procesul-verbal, dispoziția de plasament în regim de urgență și răspunsul poliției cu rezultatul verificărilor.

În termen de 5 zile de la primirea documentației, serviciul public de asistență socială are obligația de a obține dispoziția de stabilire a numelui și prenumelui copilului, în conformitate cu prevederile Legii nr. 119/1996, și de a face declarația de înregistrare a nașterii la serviciul de stare civilă competent.

După înregistrarea nașterii copilului, în termen de 24 de ore, serviciul public de asistență socială are obligația de a transmite direcției generale de asistență socială și protecția copilului actul de înregistrare a nașterii copilului (art. 12).

În situația copilului părăsit de părinți în alte unități sanitare, a cărui naștere nu a fost înregistrată, obligația de a realiza demersurile pentru înregistrarea nașterii copilului revine serviciului public de asistență socială în a cărui rază administrativ-teritorială a fost părăsit acesta, cu respectarea procedurii legale (art. 13).

În situația copilului găsit în familie sau într-un loc public, precum și a celui părăsit de părinți în alte unități sanitare, a cărui naștere nu a fost înregistrată, obligația de a realiza demersurile pentru înregistrarea nașterii copilului revine serviciului public de asistență socială în a cărui rază administrativ-teritorială a fost găsit sau părăsit copilul.

Expertiza medico-legală necesară pentru înregistrarea nașterii copilului este gratuită (art. 14).

Unitățile sanitare, unitățile de protecție socială, serviciile de îngrijire de tip rezidențial, entitățile fără personalitate juridică, alte persoane juridice, precum și persoane fizice care internează sau primesc în îngrijire femei gravide ori copii care nu posedă acte pe baza cărora să li se poată stabili identitatea sunt obligate să anunțe, în termen de 24 de ore, în scris, autoritatea administrației publice locale în a cărei rază își au sediul sau, după caz, domiciliul, în vederea stabilirii identității lor, precum și direcția generală de asistență socială și protecția copilului de care aparțin, în vederea luării în evidență.

Cel care ia un copil pentru a-l îngriji sau proteja temporar, până la stabilirea unei măsuri de protecție, are obligația de a-l întreține și, în termen de 48 de ore, de a anunța autoritatea administrației publice locale în a cărei rază teritorială își are sediul sau domiciliul (art. 16).

Copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele, precum și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament.

Copilul are dreptul de a-și cunoaște rudele și de a întreține relații personale cu acestea, precum și cu alte persoane alături de care copilul s-a bucurat de viața de familie, în măsura în care acest lucru nu contravine interesului său superior.

Părinții sau un alt reprezentant legal al copilului nu pot împiedica relațiile personale ale acestuia cu bunicii, frații și surorile ori cu alte persoane alături de care copilul s-a bucurat de viața de familie, decât în cazurile în care instanța decide în acest sens, apreciind că există motive temeinice de natură a primejdui dezvoltarea fizică, psihică, intelectuală sau morală a copilului.

În caz de neînțelegere între părinți cu privire la modalitățile de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu copilul, instanța va stabili un program în funcție de vârsta copilului, de nevoile de îngrijire și educare ale acestuia, de intensitatea legăturii afective dintre copil și părintele la care nu locuiește, de comportamentul acestuia din urmă, precum și de alte aspecte relevante în fiecare caz în parte.

Criteriile de mai sus vor fi avute în vedere și la stabilirea programului de relații personale și cu celelalte persoane alături de care copilul s-a bucurat de viața de familie (art. 17).

Potrivit art. 18 din Legea nr. 272/2004, relațiile personale se pot realiza prin:

- a) întâlniri ale copilului cu părintele ori cu o altă persoană care are, dreptul la relații personale cu copilul;
- b) vizitarea copilului la domiciliul acestuia;

c) găzduirea copilului pe perioadă determinată de către părintele sau de către altă persoană la care copilul nu locuiește în mod obișnuit, cu sau fără supravegherea modului în care relațiile personale sunt întreținute, în funcție de interesul superior al copilului;

d) corespondență ori altă formă de comunicare cu copilul;

e) transmiterea de informații copilului cu privire la părintele ori la alte persoane care au, dreptul de a menține relații personale cu copilul;

f) transmiterea de informații referitoare la copil, inclusiv fotografii recente, evaluări medicale sau școlare, către părintele sau către alte persoane care au dreptul de a menține relații personale cu copilul.

g) întâlniri ale copilului cu părintele ori cu o altă persoană față de care copilul a dezvoltat legături de atașament într-un loc neutru în raport cu copilul, cu sau fără supravegherea modului în care relațiile personale sunt întreținute, în funcție de interesul superior al copilului.

Transmiterea informațiilor se va face cu respectarea interesului superior al copilului, precum și a dispozițiilor speciale vizând confidențialitatea și transmiterea informațiilor cu caracter personal.

Părintele la care copilul locuiește are obligația de a sprijini menținerea relațiilor personale ale copilului cu celălalt părinte.

Pentru restabilirea și menținerea relațiilor personale ale copilului, serviciul public de asistență socială și, după caz, direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul fiecărui sector al municipiului București au obligația de a oferi consiliere, acordată de specialiști atât copilului, cât și părinților săi, la solicitarea acestora.

Dacă unul dintre părinți împiedică sau afectează în mod negativ legăturile personale ale copilului cu celălalt părinte, prin nerespectarea programului stabilit de instanță sau convenit de părinți, celălalt părinte poate cere serviciului public de asistență socială sau, după caz, persoanelor cu atribuții de asistență socială în circumscripția căruia se află locuința copilului, să monitorizeze relațiile personale cu copilul pentru o durată de până la 6 luni.

Monitorizarea permite reprezentanților serviciului public de asistență socială sau, după caz, persoanelor cu atribuții de asistență socială, să asiste la preluarea copilului de către părintele la care nu locuiește în mod statornic, la vizitele efectuate la domiciliul copilului de către părintele care nu locuiește cu acesta, precum și la înapoierea copilului de către părintele care nu locuiește cu acesta. Totodată, monitorizarea permite reprezentanților serviciului public de asistență socială sau, după caz, persoanelor cu atribuții de asistență socială să asiste și în timpul găzduirii copilului de către părintele la care copilul nu locuiește în mod obișnuit, dacă instanța judecătorească a dispus monitorizarea printr-o sentință definitivă.

Cu ocazia monitorizării, reprezentanții serviciului public de asistență socială sau, după caz, persoanele cu atribuții de asistență socială pot realiza intervierea părinților, a copilului, a persoanelor cu care copilul relaționează, precum și a altor persoane a căror interviere se apreciază a fi utilă în vederea întocmirii raportului de monitorizare.

La finalul perioadei de monitorizare, reprezentantul serviciului public de asistență socială sau, după caz, persoana cu atribuții de asistență socială care a întocmit raportul poate propune prelungirea perioadei de monitorizare cu cel mult 6 luni, poate recomanda consilierea psihologică a unuia dintre părinți sau a ambilor, precum și o serie de măsuri pentru îmbunătățirea relației personale dintre copil și părintele la care nu locuiește.

Raportul de monitorizare se înmânează fiecăruia dintre părinți și poate fi folosit ca probă în instanță.

Copilul care a fost separat de ambii părinți sau de unul dintre aceștia printr-o măsură dispusă în condițiile legii are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului.

Instanța judecătorească, luând în considerare, cu prioritate, interesul superior al copilului, poate limita exercitarea acestui drept, dacă există motive temeinice de natură a periclita dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copilului (art. 19).

În vederea asigurării menținerii relațiilor personale ale copilului cu părinții săi sau cu alte persoane alături de care s-a bucurat de viața de familie, precum și pentru asigurarea înapoierii copilului la locuința sa la terminarea perioadei de găzduire, precum și pentru a preveni împiedicarea preluării copilului, la finalul găzduirii la domiciliul părintelui care nu locuiește cu copilul, instanța poate dispune, la cererea părintelui interesat sau a altei persoane îndreptățite, una sau mai multe măsuri cu caracter asiguratoriu sau a unor garanții.

Măsurile pot include:

a) amendă pe ziua de întârziere impusă persoanei care refuză punerea în aplicare sau respectarea programului de menținere a relațiilor personale ale copilului;

b) depunerea unei garanții reale sau personale de către părintele sau persoana de la care urmează să fie preluat copilul, în vederea menținerii relațiilor personale sau, după caz, la încetarea programului de vizitare;

c) depunerea pașaportului sau a unui alt act de identitate la o instituție desemnată de instanță și, atunci când este necesar, a unui document din care să rezulte că persoana care solicită relații personale a notificat depunerea acestora, pe durata vizitei, autorității consulare competente (art. 20).

În cazul în care părinții nu se înțeleg cu privire la locuința copilului, instanța de tutelă va stabili locuința acestuia la unul dintre ei. La evaluarea interesului copilului instanța poate avea în vedere, în afara elementelor amintite mai sus, și aspecte precum:

a) disponibilitatea fiecărui părinte de a-l implica pe celălalt părinte în deciziile legate de copil și de a respecta drepturile părintești ale acestuia din urmă;

- b) disponibilitatea fiecăruia dintre părinți de a permite celuilalt menținerea relațiilor personale;
- c) situația locativă din ultimii 3 ani a fiecărui părinte;
- d) istoricul cu privire la violența părinților asupra copilului sau asupra altor persoane;
- e) distanța dintre locuința fiecărui părinte și instituția care oferă educație copilului (art. 21).

Copilul ai cărui părinți locuiesc în state diferite are dreptul de a întreține relații personale și contacte directe cu aceștia, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului (art. 22).

Copiii neînsoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori care nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane au dreptul de a li se asigura, în cel mai scurt timp posibil, reîntoarcerea alături de reprezentanții lor legali.

Deplasarea copiilor în străinătate se realizează cu respectarea Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate.

Părinții sau, altă persoană responsabilă de supravegherea, creșterea și îngrijirea copilului sunt obligați să anunțe la poliție dispariția acestuia de la domiciliu, în cel mult 24 de ore de la constatarea dispariției (art. 23).

Misiunile diplomatice și consulare ale României au obligația de a sesiza Ministerul Muncii, cu privire la copiii cetățeni români aflați în străinătate care, din orice motive, nu sunt însoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane din străinătate.

Același minister, va lua măsurile necesare pentru întoarcerea copilului la părinți sau la un alt reprezentant legal, imediat după identificarea acestora. În cazul în care persoanele identificate nu pot sau refuză să preia copilul, la cererea ministerului, tribunalul de la domiciliul copilului sau Tribunalul București, în situația în care acest domiciliu nu este cunoscut, va dispune plasamentul copilului într-un serviciu de protecție specială propus de Ministerul Muncii.

Procedura de întoarcere a copiilor în țară, de identificare a părinților sau a altor reprezentanți legali ai copiilor, modul de avansare a cheltuielilor ocazionate de întoarcerea în țară a acestora, precum și serviciile de protecție specială, publice sau private, competente să asigure protecția în regim de urgență a copiilor aflați în situația de mai sus se stabilesc prin hotărâre a Guvernului (art. 24).

Misiunile diplomatice și consulare străine au obligația de a sesiza Ministerul Muncii, și Autoritatea pentru Străini despre toate situațiile în care au cunoștință de copii cetățeni străini aflați pe teritoriul României, care, din orice motive, nu sunt însoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane. În cazul în care autoritățile române se autosesizează, acestea vor înștiința de urgență misiunea străină competentă cu privire la copiii în cauză.

În situația copiilor amintiți mai sus, Ministerul Muncii, până la definitivarea demersurilor legale ce cad în competența Autorității pentru Străini, va solicita Tribunalului București stabilirea plasamentului copilului într-un serviciu de protecție specială propus de Ministerul Muncii.

Măsura plasamentului durează până la returnarea copilului în țara de reședință a părinților ori în țara în care au fost identificați alți membri ai familiei dispuși să ia copilul.

În cazul nereturnării copilului, acesta beneficiază de protecția specială (art. 25).

Copilul are dreptul la protejarea imaginii sale publice și a vieții sale intime, private și familiale.

Este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul acestuia la viață intimă, privată și familială.

Participarea copilului în vârstă de până la 14 ani la dezbateri publice în cadrul unor programe audiovizuale se poate face numai cu consimțământul scris al acestuia și al părinților sau, al altui reprezentant legal.

Copiii nu pot fi folosiți sau expuși de către părinți, reprezentanți legali, alte persoane responsabile de creșterea și îngrijirea lor, organisme private acreditate ca furnizori de servicii sociale, instituții publice sau private în scopul de a obține avantaje personale/instituționale sau de a influența deciziile autorităților publice (art. 27).

Copilul are dreptul la libertate de exprimare.

Libertatea copilului de a căuta, de a primi și de a difuza informații de orice natură, care vizează promovarea bunăstării sale sociale, spirituale și morale, sănătatea sa fizică și mentală, sub orice formă și prin orice mijloace la alegerea sa, este inviolabilă.

Părinții sau, alți reprezentanți legali ai copilului, persoanele care au în plasament copii, precum și persoanele care, prin natura funcției, promovează și asigură respectarea drepturilor copiilor au obligația de a le asigura informații, explicații și sfaturi, în funcție de vârsta și de gradul de înțelegere al acestora, precum și de a le permite să-și exprime punctul de vedere, ideile și opiniile.

Părinții nu pot limita dreptul copilului minor la libertatea de exprimare decât în cazurile prevăzute expres de lege (art. 28).

Copilul capabil de discernământ are dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește.

În orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, copilul are dreptul de a fi ascultat. Este obligatorie ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei.

Dreptul de a fi ascultat conferă copilului posibilitatea de a cere și de a primi orice informație pertinentă, de a fi consultat, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea opinia sa, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește.

În toate cazurile, opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare și li se va acorda importanța cuvenită, în raport cu vârsta și cu gradul de maturitate a copilului.

Copilul are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie.

Părinții îndrumă copilul, potrivit propriilor convingeri, în alegerea unei religii, în condițiile legii, ținând seama de opinia, vârsta și de gradul de maturitate a acestuia, fără a-l putea obliga să adere la o anumită religie sau la un anumit cult religios.

Religia copilului care a împlinit 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia; copilul care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să-și aleagă singur religia.

Atunci când copilul beneficiază de protecție specială, persoanelor în îngrijirea cărora se află le sunt interzise orice acțiuni menite să influențeze convingerile religioase ale copilului (art. 29).

Copilul are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie.

Părinții îndrumă copilul, potrivit propriilor convingeri, în alegerea unei religii, în condițiile legii, ținând seama de opinia, vârsta și de gradul de maturitate a acestuia, fără a-l putea obliga să adere la o anumită religie sau la un anumit cult religios.

Religia copilului care a împlinit 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia; copilul care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să-și aleagă singur religia.

Atunci când copilul beneficiază de protecție specială, persoanelor în îngrijirea cărora se află le sunt interzise orice acțiuni menite să influențeze convingerile religioase ale copilului (art. 30).

Copilul are dreptul la liberă asociere în structuri formale și informale, precum și libertatea de întrunire pașnică.

Autoritățile administrației publice locale, unitățile de învățământ și alte instituții publice sau private competente iau măsurile necesare asigurării exercitării corespunzătoare a drepturilor prevăzute mai sus (art. 31).

Copilul aparținând unei minorități naționale, etnice, religioase sau lingvistice are dreptul la viață culturală proprie, la declararea apartenenței sale etnice, religioase, la practicarea propriei sale religii, precum și dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membri ai comunității din care face parte.

Copilul aparținând minorităților naționale are dreptul să se exprime în limba maternă în procedurile care îl privesc. Totuși, modalitățile de exercitare a dreptului amintit mai sus, inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna realizare și exercitare a drepturilor tuturor copiilor.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării asigură și urmărește exercitarea drepturilor prevăzute mai sus (art. 32).

Copilul are dreptul la respectarea personalității și individualității sale și nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare ori degradante.

Măsurile de disciplinare a copilului nu pot fi stabilite decât în acord cu demnitatea copilului, nefiind permise sub niciun motiv pedepsele fizice ori acelea care se află în legătură cu dezvoltarea fizică, psihică sau care afectează starea emoțională a copilului (art. 33).

Copilul are dreptul să depună singur plângeri referitoare la încălcarea drepturilor sale fundamentale, este informat asupra drepturilor și îndatoririlor sale, precum și asupra modalităților de exercitare și îndeplinire a acestora. Îndatoririle copilului se stabilesc în funcție de vârsta și gradul de maturitate, fără ca acestea să conducă la încălcări ale drepturilor sale (art. 34).

23. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Legea nr. 49/1991 privind acordarea de indemnizații și sporuri invalizilor, veteranilor și văduvelor de război
4. Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii;
5. Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război
6. Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R.;
7. Legea nr. 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice;
8. Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat;
9. Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei;
10. Legea asistenței sociale nr. 292/2011 etc.
11. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, *Dreptul securității sociale*. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
12. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, *Dreptul muncii*. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
13. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, *Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final*, Editura Universul juridic, București, 2018;
14. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, *Codul muncii comentat*, Editura Universul juridic, București, 2017;
15. Dan Țop, *Dreptul securității sociale*, Editura ZVEN, 2017;
16. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, editura Wolters Kluwer.

24. Reglementarea măsurilor de asistență socială a persoanelor vârstnice

Persoanele vârstnice au dreptul la asistență și alte forme de protecție socială potrivit dispozițiilor Legii nr. 17/2000, în raport cu situația socio-medicală și cu resursele economice de care dispun (art. 1).

În anul 1985, Adunarea Generală a O.N.U. a recomandat următoarea clasificare a persoanelor în funcție de vârstă:

- adulți, între 45 și 59 de ani;
- persoane vârstnice, între 60 și 64 de ani;
- persoane bătrâne, între 65 și 90 de ani;
- persoane foarte bătrâne, peste 90 de ani.

În prezent, O.N.U. recomandă vârsta de 65 de ani drept limita de la care o persoană se consideră vârstnică.

Potrivit art. 1 alin. (4) din Legea nr. 17/2000¹, *sunt considerate persoane vârstnice, persoanele care au împlinit vârsta de pensionare stabilită de lege, adică 63 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați.* Atingerea acestei vârste de pensionare este eșalonat conform Legii nr. 263/2010 privind sistemul unic de pensii publice².

În temeiul art. 2 din Legea nr. 17/2000 asistența socială pentru persoanele vârstnice se realizează prin servicii și prestații sociale.

Măsurile de asistență socială prevăzute în acest act normativ sunt complementare celor reglementate prin sistemul asigurărilor sociale.

Ca să beneficieze de măsurile de protecție socială prevăzute de Legea nr. 17/2000, persoana vârstnică³ trebuie să se găsească în una dintre situațiile menționate la art. 3 și anume:

a) nu are familie sau nu se află în întreținerea unei sau unor persoane obligate la aceasta, potrivit dispozițiilor legale în vigoare;

b) nu are locuință și nici posibilitatea de a-și asigura condițiile de locuit pe baza resurselor proprii;

c) nu realizează venituri proprii sau acestea nu sunt suficiente pentru asigurarea îngrijirii necesare;

d) nu se poate gospodări singură sau necesită îngrijire specializată;

e) se află în imposibilitatea de a-și asigura nevoile socio-medicale, datorită bolii ori stării fizice sau psihice.

25. Evaluarea situației persoanelor vârstnice care necesită asistență socială

Nevoile persoanelor vârstnice se evaluează prin anchetă socială care se elaborează pe baza datelor cu privire la afecțiunile ce necesită îngrijire specială, capacitatea de a se gospodări și de a îndeplini cerințele firești ale vieții cotidiene, condițiile de locuit, precum și veniturile efective sau potențiale considerate minime pentru asigurarea satisfacerii nevoilor curente ale vieții.

Nevoile celor aflați în situația de pierdere totală sau parțială a autonomiei, care pot fi de natură medicală, socio-medicală, psiho-afectivă, se stabilesc pe baza grilei naționale de evaluare a nevoilor persoanelor vârstnice, care prevede criteriile de încadrare în grade de dependență (art. 5).

Prin Hotărârea Guvernului nr. 886/2000⁴ a fost aprobată grila menționată.

Evaluarea statusului funcțional și psiho-afectiv se realizează avân-du-se în vedere condiția obligatorie de integritate psihică și mentală a persoanei pentru a fi aptă să efectueze activitățile de bază și instrumentale ale vieții de zi cu zi.

Potrivit art. 3 din această hotărâre, prin *dependență* se înțelege situația unei persoane care, ca rezultat al pierderii autonomiei din cauze fizice, psihice sau mentale, necesită ajutor semnificativ și/sau îngrijire pentru a realiza activitățile de bază ale vieții de zi cu zi.

Criteriile de încadrare în grade de dependență se stabilesc prin evaluarea stasului funcțional, senzorial și psiho-afectiv al persoanei vârstnice.

Încadrarea în grade de dependență se face potrivit recomandărilor prevăzute în anexa nr. 2 la Hotărârea Guvernului nr. 896/2000.

26. Servicii comunitare pentru persoanele vârstnice

Conform art. 7 din Legea nr. 17/2000, serviciile comunitare pentru persoanele vârstnice se realizează cu consimțământul acestora și au în vedere:

a) îngrijirea temporară sau permanentă la domiciliu;

b) îngrijirea temporară sau permanentă într-un cămin pentru persoane vârstnice;

¹ Privind asistența socială a persoanelor vârstnice, (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 157 din 6 martie 2007), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 19/2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 44 din 17 ianuarie 2018).

² A se vedea art. 53 din Legea 263/2010 și Anexa 5.

³ Conform art. 1 alin. 4 din Legea nr. 17/2000, *persoana vârstnică* este cea care a împlinit vârsta de pensionare.

⁴ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 16 octombrie 2000.

c) îngrijirea în centre de zi, cluburi pentru vârstnici, case de îngrijire temporară, apartamente și locuințe sociale, precum și altele asemenea.

În situația în care starea de sănătate a persoanei vârstnice nu permite obținerea consimțământului acesteia, pentru acordarea îngrijirilor, decizia se ia de serviciul public de asistență socială al autorității administrației publice locale unde are domiciliul sau reședința persoana vârstnică, pe baza anchetei sociale și a recomandărilor medicale făcute de medicul de familie, prin consultarea și a medicului specialist, cu acceptul rudelor de gradul I ale persoanei respective sau, în lipsa acestora, cu acceptul unui alt membru de familie.

În cazul decesului persoanei vârstnice lipsite de susținători legali sau când aceștia nu pot să își îndeplinească obligațiile familiale datorită stării de sănătate sau situației economice precare, serviciile comunitare asigură înmormântarea.

Serviciile comunitare *asigurate* persoanelor vârstnice la *domiciliu* sunt:

a) servicii sociale privind, în principal, îngrijirea personală și se adresează persoanelor dependente ca urmare a pierderii autonomiei funcționale din cauze fizice, psihice sau mintale, necesită ajutor semnificativ pentru a realiza activitățile uzuale ale vieții de zi cu zi.

b) ajutoare pentru îndeplinirea activității de bază ale vieții zilnice, în principal: asigurarea igienei corporale, îmbrăcare și dezbrăcare, hrănire și hidratare, asigurarea igienei eliminărilor, transfer și mobilizare, deplasare în interior, comunicare;

c) ajutoare acordate pentru îndeplinirea de activități instrumentale ale vieții zilnice, în principal: prepararea hranei, efectuarea de cumpărături, activități de menaj și spălătorie, facilitarea deplasării în exterior și însoțire, activități de administrare și gestionare a bunurilor, acompaniere și socializare

d) servicii de reabilitare și adaptare a mediului: mici amenajări, reparații și altele asemenea;

e) alte servicii de recuperare/reabilitare: kinetoterapie, fizioterapie, gimnastică medicală, terapie ocupațională, psihoterapie, psihopedagogie, logopedie podologie și altele asemenea

f) servicii medicale, sub forma consultațiilor și îngrijirilor medicale la domiciliu sau în instituții de sănătate, consultații și îngrijiri stomatologice, administrarea de medicamente, acordarea de materiale sanitare și de dispozitive medicale (art. 8).

Serviciile comunitare de consiliere, în vederea prevenirii marginalizării sociale și pentru reintegrare socială, se asigură fără plata unei contribuții, ca un drept fundamental al persoanelor vârstnice, de către asistenți sociali.

Serviciile amintite mai sus, cu excepția serviciilor medicale, se asigură fără plata contribuției persoanelor vârstnice care, evaluate potrivit grilei naționale de evaluare a nevoilor persoanelor vârstnice, se încadrează în una dintre următoarele situații:

a) nu au venituri și nici susținători legali;

b) sunt beneficiari ai ajutorului social, sau realizează venituri al căror quantum se situează sub nivelul indemnizației sociale pentru pensionari;

c) susținătorii legali ai persoanelor vârstnice realizează venituri al căror quantum se situează sub quantumurile veniturilor minim garantat. [art. 9].

Persoanele vârstnice care se încadrează în grila națională de evaluare a nevoilor persoanelor vârstnice, îndreptățite să beneficieze de serviciile comunitare la domiciliu, mai puțin cele medicale și care realizează venituri peste venitul minim garantat beneficiază de servicii cu plata unei contribuții, stabilite în urma procesului de evaluare complexă, în funcție de tipul de servicii acordate și de venitul persoanei/susținătorilor legali, fără a se depăși costul acestora calculat pentru perioada respectivă. Tipurile de servicii și costul acestora se stabilesc de autoritățile administrației publice locale, respectiv de furnizorul de servicii sociale, cu respectarea prevederilor legale (art. 10).

Serviciile medicale prevăzute la art. 8 lit. c) sunt acordate în baza reglementărilor legale privind asigurările sociale de sănătate (art. 11).

Pentru asigurarea îngrijirii la domiciliu a persoanei vârstnice aflate în situația de dependență sociomedicală, autoritățile administrației publice locale pot angaja personal de îngrijire prin plata cu ora, fracțiuni de normă sau normă întreagă, în funcție de perioada de îngrijire necesară.

Soțul și rudele care au în îngrijire o persoană vârstnică dependentă pot beneficia de program lunar redus de lucru, de o jumătate de normă, cu suportarea drepturilor salariale pentru cealaltă jumătate de normă din bugetul local, corespunzător salariului brut lunar al îngrijitorului la domiciliu. Timpul cât soțul și rudele au fost încadrate în aceste condiții se consideră, la calculul vechimii în muncă, timp lucrat cu normă întreagă (art. 13).

În afară de serviciile comunitare la domiciliu, se acordă astfel de *servicii în cămine*. Acestea sunt:

a) servicii sociale, care constau în:

– ajutor pentru menaj;

– consiliere juridică și administrativă;

– modalități de prevenire a marginalizării sociale și de reintegrare socială în raport cu capacitatea psihoafectivă;

b) servicii sociomedicale, care constau în:

– ajutor pentru menținerea sau readaptarea capacităților fizice ori intelectuale;

– asigurarea unor programe de ergoterapie;

– sprijin pentru realizarea igienei corporale;

c) servicii medicale, care constau în:

- consultații și tratamente la cabinetul medical, în instituții medicale de profil sau la patul persoanei, dacă aceasta este imobilizată;
- servicii de îngrijire-infirmierie;
- asigurarea medicamentelor;
- asigurarea cu dispozitive medicale;
- consultații și îngrijiri stomatologice (art. 14).

Îngrijirea în cămine reprezintă o măsură de asistență socială și poate fi dispusă cu titlu de excepție. De aceea, accesul unei persoane vârstnice în cămin se face avându-se în vedere următoarele criterii de prioritate:

- a) necesită îngrijire medicală permanentă deosebită, care nu poate fi asigurată la domiciliu;
- b) nu se poate gospodări singură;
- c) este lipsită de susținători legali sau aceștia nu pot să își îndeplinească obligațiile datorită stării de sănătate sau situației economice și a sarcinilor familiale;
- d) nu are locuință și nu realizează venituri proprii.

27. Procedura de stabilire, suspendare și încetare a drepturilor de asistență socială pentru persoanele vârstnice

Potrivit dispozițiilor Legii nr. 17/2000, asistența socială se acordă la cererea persoanei vârstnice interesate, a reprezentantului legal al acesteia, a instanței judecătorești, a personalului de specialitate din cadrul consiliului local, a poliției, a organizației pensionarilor, a unităților de cult recunoscute în România sau a organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect de activitate asistența socială a persoanelor vârstnice (art. 27).

Dreptul la asistență socială se stabilește pe baza anchetei sociale, cu respectarea criteriilor prevăzute în grila națională de evaluare a nevoilor persoanelor vârstnice.

Ancheta se realizează de un colectiv format din 2 asistenți sociali din cadrul consiliului local sau de la direcția generală de muncă și protecție socială județeană sau a municipiului București. În situația persoanelor vârstnice dependente colectivul se va completa în mod obligatoriu cu medicul specialist al persoanei respective.

Colectivul poate fi completat și cu reprezentanți ai organizațiilor pensionarilor, unităților de cult recunoscute în România sau ai altor organizații neguvernamentale care au ca obiect de activitate asistența socială a persoanelor vârstnice.

Pe baza analizei situației sociale, economice și medicale a persoanei vârstnice, prin ancheta socială se propune măsura de asistență socială justificată de situația de fapt constatată (art. 28).

Aprobarea, respingerea, suspendarea sau încetarea dreptului la servicii de asistență socială pentru persoanele vârstnice, prevăzute de prezenta lege se face de către:

- a) primar, pentru serviciile de asistență socială organizate pe plan local, pentru îngrijirea în căminele aflate în administrare și pentru îngrijirea la domiciliu;
- b) directorul general al direcției generale de muncă și protecție socială, pentru asistența socială acordată de asociațiile și fundațiile române și de unitățile de cult recunoscute în România, care au primit transferuri din fondurile gestionate de Ministerului Muncii (art. 29).

Autoritatea tutelară sau, după caz, consilierii juridici angajați ai consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază persoana vârstnică au obligația de a acorda, la solicitarea acesteia, consiliere gratuită în vederea încheierii actelor juridice de vânzare-cumpărare, donație sau împrumuturi cu garanții imobiliare care au drept obiect bunurile mobile sau imobile ale persoanei vârstnice respective.

Persoana vârstnică va fi asistată, la cererea acesteia sau din oficiu, după caz, în vederea încheierii unui act juridic de înstrăinare, cu titlu oneros ori gratuit, a bunurilor ce îi aparțin, în scopul întreținerii și îngrijirii sale, de un reprezentant al autorității tutelare a consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază persoana vârstnică respectivă. (art. 30).

Obligația de întreținere și de îngrijire, precum și modalitățile practice de executare a lor vor fi menționate expres în actul juridic încheiat de notarul public (art. 31).

Neexecutarea obligației de întreținere și de îngrijire de către noul proprietar al bunurilor obținute ca urmare a actului juridic de înstrăinare poate fi sesizată autorității tutelare a consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază persoana vârstnică de către orice persoană fizică sau juridică interesată. Autoritatea tutelară se poate sesiza și din oficiu (art. 33).

Dreptul la serviciile de asistență socială încetează dacă nu mai sunt îndeplinite condițiile pentru acordarea acestora.

Dacă perioada în care asistența socială a persoanelor vârstnice este temporară, dar nu mai mare de 6 luni, acordarea serviciilor de asistență socială se suspendă prin decizie motivată a celui care a stabilit dreptul. La încetarea suspendării reluarea acordării serviciilor sau prestațiilor de asistență socială se face pe bază de anchetă socială (art. 35).

Decizia privind stabilirea, respingerea, încetarea sau suspendarea dreptului la serviciile de asistență socială prevăzute de prezenta lege poate fi contestată potrivit Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 (art. 36).

28. Bibliografie

1. Constituția
2. Codul muncii
3. Legea nr. 49/1991 privind acordarea de indemnizații și sporuri invalizilor, veteranilor și văduvelor

de război

4. Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii;
5. Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război
6. Legea nr. 49/1999 privind pensiile I.O.V.R.;
7. Legea nr. 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice;
8. Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat;
9. Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei;
10. Legea asistenței sociale nr. 292/2011 etc.
11. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul securității sociale. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
12. Alexandru Țiclea, Laura Georgescu, Dreptul muncii. Curs Universitar, Editura Universul juridic, București, 2019;
13. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Dumitru Ilie, Mitică Purcaru, Noutati legislative, jurisprudențiale și doctrinare final, Editura Universul juridic, București, 2018;
14. Alexandru Țiclea (coord), Laura Georgescu, Codul muncii comentat, Editura Universul juridic, București, 2017;
15. Dan Țop, Dreptul securității sociale, Editura ZVEN, 2017;
16. Colecția Revistei române de dreptul muncii 2001-2019, editura Wolters Kluwer.